

(Lokalna akcijska skupina Zgornje Savinjske in Šaleške doline)

STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA ZA LOKALNO AKCIJSKO SKUPINO

Zgornje Savinjske in Šaleške doline

Ljubno ob Savinji, 27.1.2016
dopolnjena 21.6.2016, 2. dopolnitev 19.7.2016, 3. dopolnitev 24.8.2016, dopolnjena
29.8.2016, samodopolnitev 2.9.2016

2. Kazalo

3.	Osebna izkaznica LAS	5
4.	Povzetek SLR	6
5.	Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR.....	7
5.1.	Splošne geografske značilnosti območja LAS.....	7
5.1.1.	Utemeljitev geografske zaokroženosti območja LAS	7
5.1.2.	Velikost območja	7
5.1.3.	Strukturne danosti območja	10
5.1.4.	Stanje infrastrukture in opremljenosti z osnovnimi storitvami	14
5.1.5.	Opis stanja okolja	22
5.2.	Gospodarski položaj območja LAS.....	23
5.2.1.	Opis glavnih gospodarskih dejavnosti.....	23
5.2.2.	Stanje na področju gospodarstva	25
5.2.3.	Stopnja brezposelnosti	27
5.3.	Demografske in sociološke značilnosti na območju LAS	28
5.3.1.	Število in gostota prebivalcev na obravnavanem območju	28
5.3.2.	Gibanje števila prebivalstva na območju LAS v zadnjih 10 letih	28
5.3.3.	Izobrazbena struktura prebivalcev	29
5.3.4.	Stanje na področju izobraževanja in kulture na območju LAS	30
5.3.5.	Opis ranljivih skupin.....	31
5.4.	Izkušnje z izvajanjem programa LEADER v programskem obdobju 2007-2013.....	31
5.4.1.	Izkušnje s pripravo SLR v obdobju 2007 – 2013	32
5.4.2.	Opis in možnosti izrabe obstoječih razvojnih struktur na opredeljenem območju ...	32
5.4.3.	Opis uspešno zaključenih projektov	33
6.	Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti	35
7.	Podroben opis tematskih področij ukrepanja	41
8.	Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije	46
9.	Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov	48
9.1.	Tematsko področje 1: Ustvarjanje delovnih mest.....	49
9.2.	Tematsko področje 2: Razvoj osnovnih storitev.....	50
9.3.	Tematsko področje 3: Varstvo okolja in ohranjanje narave	51
9.4.	Tematsko področje 4: Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	52
9.5.	Hierarhija ciljev	53
9.6.	Cilji po tematskih področjih, kazalniki rezultatov in ciljne vrednosti kazalnikov	54

10.	Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR.....	57
10.1.	Opis poziva za oblikovanje LAS in postopek ustanovitve LAS	57
10.2.	Opis aktivnosti in opis postopka vključevanja lokalnih akterjev v pripravo SLR	58
11.	Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti	60
11.1.	Vključevanje strokovnih organizacij v pripravo SLR	60
11.2.	Geografsko območje, ki ga pokriva SLR.....	60
11.3.	Tematska področja in sredstva po področjih	61
11.4.	Intervencijska logika, postavitve ciljev za tematska področja in prenos ciljev v ukrepe.	61
11.5.	Akcijski načrt z ukrepi, odgovornostjo za izvajanje in časovno opredelitvijo	63
11.6.	Akcijski načrt LAS ZSŠD po tematskih področjih.....	65
12.	Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR	69
12.1.	Teme in aktivnosti vrednotenja	69
12.2.	Sistem zagotavljanja podatkov	70
12.3.	Terminski načrt vrednotenja	70
12.4.	Uporabljeni viri podatkov.....	71
12.5.	Načini obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenja	71
12.6.	Mehanizmi za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja	71
13.	Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovske kapacitete, finančni viri, izkušnje in znanje.....	73
13.1.	Kadrovske kapacitete	74
13.2.	Finančni viri.....	74
13.3.	Izkušnje in znanja	74
14.	Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS	76
14.1.	Skupščina LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline (v nadaljevanju Skupščina)	76
14.2.	Upravni odbor LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline (v nadaljevanju Upravni odbor)	77
14.3.	Predsednik LAS, Podpredsednik LAS.....	78
14.4.	Nadzorni odbor LAS.....	78
14.5.	Ocenjevalna komisija.....	79
15.	Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij.....	80
15.1.	Postopek izvedbe javnega poziva.....	81
15.1.1.	Priprava javnega poziva za predložitev predlogov operacij.....	81
15.1.2.	Vsebina javnega poziva	82
15.1.3.	Postopek izbora operacij, v katerih je upravičenec LAS.....	82
15.2.	Postopek izbire in potrjevanja operacij.....	82

15.3. Merila za ocenjevanje vlog	84
16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem.....	88
16.1. Izračun finančnega okvirja.....	88
16.2. Razdelitev sredstev	89
17. Priloge	92

3. Osebna izkaznica LAS

Naziv LAS	Lokalna akcijska skupina Zgornje Savinjske in Šaleške doline		
Naslov LAS	Foršt 51, 3333 Ljubno ob Savinji		
Naslov varnega elektronskega predala	savinja@vep.si		
Spletna stran LAS	www.savinja.si		
Predsednik LAS	Predsednik: Franjo Naraločnik		
	Podpredsednica: Brigita Kropušek Ranzinger		
Vodilni partner LAS	Savinja, zavod za razvoj podeželja in turizma		
Naslov vodilnega partnerja LAS	Foršt 51, 3333 Ljubno ob Savinji		
Številka transakcijskega računa LAS	SI56 1910 0001 1333 534, Deželna banka Slovenije d.d.		
Velikost območja LAS	705,6 km ²		
Število prebivalcev LAS	61 145 prebivalcev (stanje na dan 1.7.2014)		
Število občin	10 občin		
Vključene občine (naštejte)	Gornji Grad, Ljubno ob Savinji, Luče, Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Solčava, Šmartno ob Paki, Šoštanj, MO Velenje		
Problemsko območje ali območje ZTNP-1 (označi)	DA NE		
Kohezijska regija	Vzhodna kohezijska regija		
SLR bo financirana (označi)	EKSRP	ESRR	ESPR
Glavni sklad (označi)	EKSRP	ESRR	ESPR
Datum ustanovitve lokalnega partnerstva	3.12.2015		
Število članov LAS	66		

4. Povzetek SLR

Na območju LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline sta v preteklem programskem obdobju delovali dve ločeni lokalni akcijski skupini, ki sta uspešno izvajali ukrep LEADER. Novemu partnerstvu je bila zadana odločitev o tem, ali nadaljujejo ločeno, oziroma se dolini povežeta v skupno pogodbeno partnerstvo. Po treh ločenih srečanjih potencialnih partnerjev, pred podpisom partnerske pogodbe in preveritvijo problemskih področij, je bila sprejeta odločitev o tem, da se oblikuje enotna lokalna akcijska skupina. Preko skupnega LAS se lahko dolini bolje spoznata in dosežeta večjo krepitev človeškega potenciala ter skladen, vzdržen razvoj območja.

Na delavnicah so bile izpostavljene potrebe po boljšem sodelovanju in vzpostavitvi sistemske rešitve območja na področjih prehranske samooskrbe, predelave lesa in turizma. Partnerstvo se je tudi zavezalo k prizadevanju za ustvarjanje novih delovnih mest, kar je postavilo kot prvo, najpomembnejše tematsko področje ukrepanja. Kot najranljivejšo ciljno skupino smo izpostavili mlade brezposelne, katerim bomo namenili pozornost pri uresničevanju SLR. Po pomembnosti naslednji področji ukrepanja sta varstvo okolja in ohranjanje narave ter večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin kot pomembno je bilo potrjeno tudi področje razvoj osnovnih storitev. Partnerstvo želi s projekti sodelovanja, prenos inovativnih pristopov z drugih območij, oziroma LAS.

LAS ZSŠD bo delovala pregledno in zagotavljala sledljivost tako pri izboru operacij kot pri vseh nadaljnjih postopkih obravnave dokumentov, zagotavljala bo nadzor nad porabo sredstev in z vrednotenjem kontrolirala cilje zadane strategije. Člani organov LAS bodo delovali v duhu preprečevanja konflikta interesov in zagotavljali transparentnost postopkov.

Z uresnitvijo strategije lokalnega razvoja Zgornje Savinjske in Šaleške doline želijo doseči pozitivne multiplikativne učinki.

5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR

5.1. Splošne geografske značilnosti območja LAS

5.1.1. Utemeljitev geografske zaokroženosti območja LAS

Območje Lokalne akcijske skupine (LAS) Zgornje Savinjske in Šaleške doline (v nadaljevanju LAS ZSŠD) obsega 10 občin – Gornji Grad, Ljubno, Luče, Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Solčava, Šmartno ob Paki, Šoštanj in Velenje. Tako Šaleško kot Zgornjo Savinjsko dolino je skozi leta oblikovala reka, kar je vidno v nekaterih skupnih značilnostih. Povsod govorimo o dolini, katero obrobajo planote, hribovja in gorovja, le da Zgornja Savinjska dolina leži na višjih nadmorskih višinah. Celotno območje povezuje tudi politična povezanost, saj sta bile nekoč na ozemlju LAS-a le dve občini, občina Mozirje in Velenje, nato pa sta se razdelili na manjše občine. Medtem ko se je Šaleška dolina preoblikovala iz pretežno agrarne v izrazito industrijsko pokrajino, tako po funkciji kot po videzu, je Zgornja Savinjska dolina, ohranila agrarno pokrajino. Kljub razvoju industrije, ki je na območju pomemben zaposlovalec, se je do določene mere ohranilo kmetijstvo, ki daje tipičen izgled dolini.

Območje LAS ZSŠD predstavlja zaokrožen prostor in je večplastno povezano:

- funkcijska, upravna in gospodarska povezanost (v preteklosti in danes),
- dejavnost nekaterih pomembnih državnih institucij (Upravna enota Velenje, Upravna enota Mozirje, Policijska postaja Velenje, Policijska postaja Mozirje, Davčna uprava Velenje, Območna geodetska uprava Velenje (pisarna Mozirje)),
- povezanost na področju zdravstva (Zdravstveni dom Velenje, Zdravstveni dom Nazarje),
- dejavnost razvojnih in izobraževalnih zavodov ter institucij (Šolski center Velenje, Andragoški zavod Ljudska univerza Velenje, Savinjsko Šaleška območna razvojna agencija),
- svetovalna in razvojna dejavnost na področju kmetijstva in gozdarstva (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod CE - Izpostava Velenje in Izpostava Mozirje, Kmetijska zadruga Šaleška dolina, Zavod za gozdove RS – Območna enota Nazarje),
- izdelani in usklajeni programi za podeželje (Razvojni program podeželja),
- povezanost dveh LAS (LAS Društvo za razvoj podeželja Šaleške doline in LAS Društvo za razvoj podeželja Zgornje Savinjske doline) iz prejšnjega programskega obdobja v enoten, skupen LAS, LAS ZSŠD.

Občine so že pred ustanovitvijo LAS ZSŠD prepoznale skupni potencial in priložnost za razvoj podeželja. Najprej so potekali projekti v okviru programa Celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV), kasneje so občine oblikovale skupen razvojni program podeželja, s katerim so želele izkoristiti razvojne prednosti in izzive.

5.1.2. Velikost območja

LAS ZSŠD obsega površino 705,6 km² in zajema 10 občin. Območje LAS obsega severni del Savinjske statistične regije, kar predstavlja 29,6 % ozemlja regije ter 3,5 % ozemlja Slovenije. Z izjemo urbanega naselja Velenje, kjer na 12,6 km² prebiva 25.207 ljudi (Statistični urad RS, stanje na dan 1.7.2014), imajo vsa preostala naselja manj kot 10.000 prebivalcev. Če odštejemo površino naselja Velenje, nam preostane skupno 693 km². Območje LAS sestavljajo podeželska in urbana naselja.

Tabela 1: Seznam urbanih naselij:

Medobčinska središča	Mozirje
Funkcionalna urbana območja	Šmartno ob Paki
Druga urbana območja	Šoštanj
Dodatna druga urbana območja	Nazarje, Rečica ob Savinji, Šmartno ob Dreti, Luče, Solčava, Ljubno ob Savinji, Gornji Grad, Topolšica

Naselja po občinah:

Občina Gornji Grad: Gornji Grad, Lenart, Florjan, Dol, Bočna, Nova Štifta.

Občina Ljubno: Ljubno, Radmirje, Okonina, Juvanje, Meliše, Savina, Ter, Primož, Planina.

Občina Luče: Krnica, Konjski vrh, Luče, Podveža, Podvolovljek, Raduha, Strmec.

Občina Mozirje: Brezje, Dobrovlje pri Mozirju, Lepa Njiva, Ljubija, Loke pri Mozirju, Mozirje, Radegunda, Šmihel nad Mozirjem.

Občina Nazarje: Dobletina, Nazarje, Prihova, Zavodice, Žlabor, Čreta pri Kokarjah, Kokarje, Lačja vas, Potok, Pusto polje, Brdo, Rovt pod Menino, Spodnje Kraše, Šmartno ob Dreti, Volog.

Občina Rečica ob Savinji: Rečica ob Savinji, Spodnja Rečica, Varpolje, Nizka, Grušovlje, Trnovec, Spodnje Pobrežje, Zgornje Pobrežje, Homec, Šentjanž, Dol-Suha, Poljane.

Občina Solčava: Logarska dolina, Robanov kot, Podolševa, Solčava.

Občina Šmartno ob Paki: Gavce, Gorenje, Mali Vrh, Paška vas, Podgora, Rečica ob Paki, Skorno, Slatina, Šmartno ob Paki, Veliki Vrh.

Občina Šoštanj: Bele Vode, Družmirje, Florjan, Gaberke, Lokovica, Ravne, Skorno pri Šoštanju, Šentvid pri Zavodnju, Topolšica, Zavodnje.

Mestna občina Velenje: Arnače, Bevče, Črnova, Hrastovec, Janškovo selo, Kavče, Laze, Lipje, Lopatnik, Lopatnik Pri Velenju, Ložnica, Paka pri Velenju, Paški Kozjak, Pirešica, Plešivec, Prelska, Podgorje, Podkraj, Silova, Šenbric, Škale, Škalske Cirkovce, Šmartinske Cirkovce, mesto Velenje, Vinska Gora.

Vir: Spletne strani občin, 2015.

Tabela 2: Površine občin in območja LAS, 2014.

	Površina (km ²)	Površina (odstotni delež, %)
Gornji Grad	90,1	12,8
Ljubno	78,9	11,2
Luče	109,5	15,5
Mozirje	53,5	7,6
Nazarje	43,4	6,2
Rečica ob Savinji	30,1	4,3
Solčava	102,8	14,6
Šmartno ob Paki	18,2	2,6
Šoštanj	95,6	13,5
MO Velenje	83,5	11,8
LAS ZSSD	705,6	-
Savinjska statistična regija	2.384	-
Slovenija	20.273	-

*Stanje na dan 1. 7. 2014.

Vir: Statistični urad RS, 2014.

Družbeno-gospodarski razvoj so že od nekdaj narekovale naravnogeografske oziroma strukturne danosti. Ob pomembnejših naravnih virih oziroma, kjer je narava to dopuščala so se razvila urbana središča. Največje središče celotnega območja je Velenje, ki je peto največje mesto v Sloveniji. Središče leži v vzhodnem delu Šaleške doline, ob reki Paki. Je izrazito industrijsko središče, ki prerašča v regionalni savinjsko-šaleški center z razvito trgovino in ostalimi upravnimi, izobraževalnimi ter drugimi dejavnostmi. Pomembnejše urbano središče je tudi Mozirje, ki je nastalo ob reki Savinji. Je pomembno medobčinsko središče z upravnimi, izobraževalnimi in drugimi dejavnostmi.

Na območju LAS ZSSD se nahaja 11 urbanih območij. Poleg **Mozirja**, ki je medobčinsko središče, imamo še **Šmartno ob Paki**, del istoimenske občine, kot funkcionalno urbano območje. Naselje Šmartno ob Paki je kraj, ki je nastal na stiku treh dolin: Spodnje Savinjske, Zgornje Savinjske in

Šaleške doline. Naselje je dobilo ime po cerkvi sv. Martina in tudi samo jedro se je razvilo ob tej cerkvi. Naselje je predvsem stanovanjskega tipa, ki poleg tega nudi prebivalcem celostno ponudbo storitvenih dejavnosti (trgovina, šola, pošta, banka, zdravstveni dom, lekarna, knjižnica,...). Pomemben del življenja je tudi športni center z nogometnim stadionom.

Kot urbano območje je v LAS ZSŠD tudi naselje **Šoštanj**, ki se je razvilo na rečni naplavini med reko Pako in visokimi vzpetinami na jugu. Že v 60. letih prejšnjega stoletja je bil Šoštanj upravno, kulturno in gospodarsko središče Šaleške doline, njegov nadaljnji razvoj pa so narekovala bogata podzemna nahajališča lignita pod večjim delom mesta in vasjo Družmirje. Danes je najbolj prepoznaven dela naselja Termoelektrarna Šoštanj, ki zagotavlja tretjino vse porabljene energije v Sloveniji. Poleg gospodarskih dejavnosti je v Šoštanju mnogo naravnih in kulturnih znamenitosti.

Topolšica: je naselje v občini Šoštanj, ki se je v preteklosti razvijalo okoli izvira tople vode. Danes je kraj znan po zdraviliškem turizmu. Poleg tega ponuja tudi zdravstvene, izobraževalne, kulturne in druge storitve.

Šmartno ob Dreti: je razloženo središčno naselje na obeh straneh reke Drete, ki je nastalo pod Menino planino. Naselje ima svojo krajevno skupnost. V preteklosti je bilo znano po splavarstvu, ki je zamrlo po 2. svetovni vojni. Danes je v kraju šola z nižjimi razredi, pošta, gostilna, gostišče, trgovina, gasilski dom in športno-rekreacijski center.

Nazarje: je naselje v občini Nazarje z 858 prebivalci in predstavlja pomembno občinsko središče, kjer so zagotovljene osnovne zdravstvene in specialistične zdravstvene storitve, osnovna in glasbena šola, pošta, kulturni dom. Veliko je tudi možnosti za kulturna udejstvovanja, saj je v naselju poleg stalnih zbirk urejen muzej in galerija. Urejena je tudi tržnica in javno ogrevanje.

Rečica ob Savinji: naselje leži ob potoku Rečica, po katerem je dobilo tudi ime. Pomembna krajevna znamenitost je sramotilni kamen, ki je edini v Zgornji Savinjski dolini. V naselju je sedež občine, ponuja izobraževalne in kulturne storitve. Pomemben je v zadnjih letih predvsem medgeneracijski center s svojo raznoliko ponudbo.

Gornji Grad: je naselje občine Gornji Grad, ki leži v zgornjem delu Zadrečke doline med Menino in rogačevo skupino. Kraj je zgodovinsko pomembno turistično središče, z največjo katedralo v Sloveniji. V Gornjem Gradu je živel in umrl Fran Kocbek. Gornji Grad zagotavlja osnovne zdravstvene storitve, izobraževalne in kulturne storitve. Tukaj ima sedež tudi edini dom starejših občanov v Zgornji Savinjski dolini.

Ljubno ob Savinji: naselje Ljubno ob Savinji leži na robu alpskega predgorja, ob sotočju reke Savinje in potoka Ljubnica. Je sklenjeno središčno gručasto naselje, ki se je razvilo kot dolinsko središče hribovitega zaledja. Kraj je zibelka splavarstva in je začetek splavarske poti v Savinjskih Alpah. Naselje ponuja osnovne zdravstvene, izobraževalne, kulturne in druge storitve.

Luče: so gručasta predalpska vas, ki se nahaja med Raduho in Dleskovško planoto v dolini reke Savinje. V naselju je sedež občine, ponuja zdravstvene, izobraževalne, kulturne in druge storitve. Pomembna je turistična ponudba, saj govorimo o območju, kjer ima turizem velik pomen.

Solčava: Solčava je razpotegnjeno naselje z gručastim jedrom v dolini reke Savinje. Segajeta vse od Logarske doline do sotočja reke Savinje s potokom Klobašo. V naselju je sedež občine, obenem pa ponuja izobraževalne, kulturne in druge storitve. Pomembna je predvsem rekreacijska in turistična ponudba naselja.

Trendi evropskega gospodarstva nam nakazujejo, da velikost urbanih območij ni nujno povezana z uspešnostjo. Geografska lega, socio-ekonomsko stanje in makroregionalni gospodarski trendi kažejo potrebo po povezovanju med urbanih območij. To povezovalno podporno okolje lahko pomaga prepoznati prednosti in priložnosti urbanih območij, ter jim pomaga pri uspešnem razvoju. Ekonomska specializacija urbanih območij zahteva nov, usposobljen kader, ki bo prilagodljiv učinkom večjih centrov in bo lahko ob izboljšani infrastrukturi ohranjal vpliv v svojem gravitacijskem območju. Čeprav novi trendi razvojnih programov Evropske unije predvidevajo drugačna vlaganja, bo potrebno vlagati tudi v osnovno infrastrukturo. Industrija, turizem in druge panoge zahtevajo dobre prometne povezave in parkirna mesta. Pri tem lahko podporno okolje pomaga pri iskanju zasebnih vlagateljev oziroma sodeluje z lokalnimi oblastmi pri iskanju dodatnih možnosti za iskanje novih možnosti za črpanje evropskih sredstev. Kot primer, urbana naselja na območju LAS ZSŠD so območja velikega potenciala

za razvoj turistične dejavnosti, na področju kulture in narave. Z razvojem sonaravnega turizma se lahko razvijajo druge trajnostne panoge, pri tem pa se ne sme pozabiti varstvo okolja in narave.

Slika: Umeščenost LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline v slovenski prostor

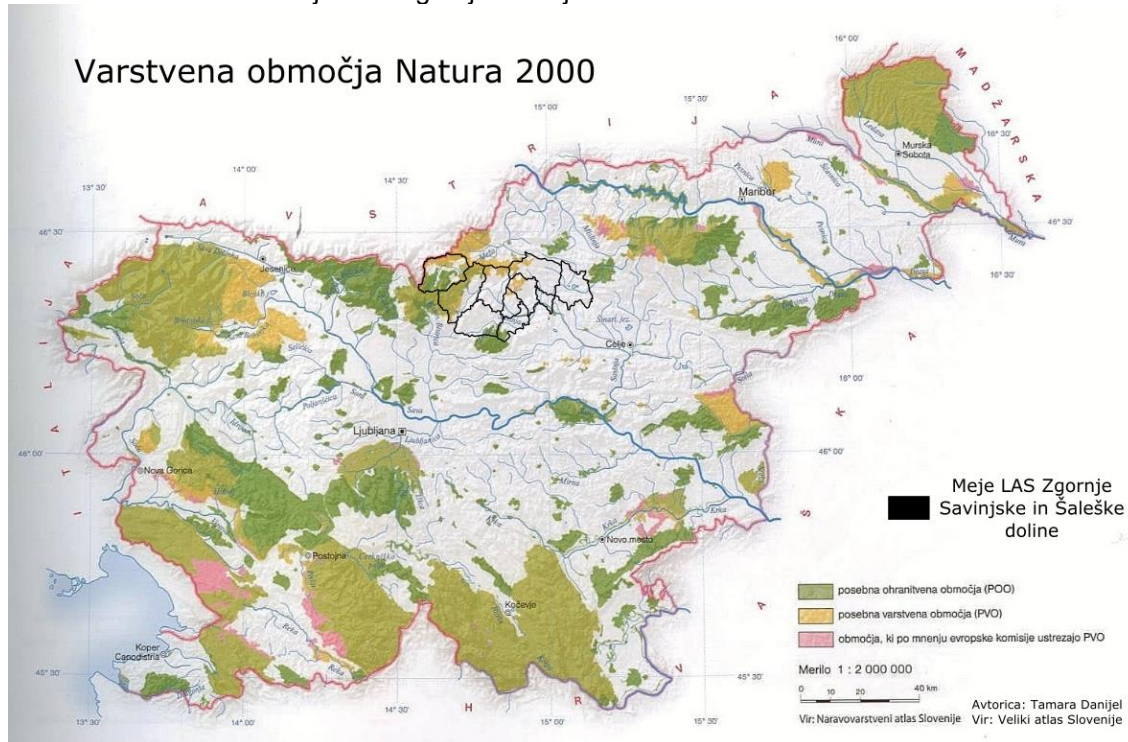
5.1.3. Strukturne danosti območja

Območje LAS ZSSD je območje s številnimi strukturnimi danostmi, ki pa še ostajajo neizkoriščene do popolnosti. Kot prvo strukturno danost lahko omenimo **prebivalstvo**, njihovo identiteto, ustno izročilo, tradicijo in narečja. Predvsem običaji in narečja se spreminjajo iz občine v občino, kar dela območje zanimivo in posebno. Pri lokalnem razvoju na podlagi endogenih razvojnih potencialov je predvsem pomembno sodelovanje lokalnega prebivalstva, ki s svojimi idejami ali pa le s svojo prisotnostjo sodelujejo pri razvoju. Pri tem je potrebno poudariti tudi dobrosrčnost ljudi in njihove izkušnje na raznoraznih področjih.

S tem je povezana tudi bogata **kulturna dediščina**, tako snovna kot nesnovna, z vsemi običaji in tradicijami, ter tudi muzeji in stalnimi zbirkami, arheološkimi ostanki, cerkvami, graščinami, kozolci, domačijami, idr. Na področju kulture so pomembne številne prireditve in številna društva, ki omogočajo vključevanje lokalnega prebivalstva. Kulturna dediščina je zelo pomembna tudi pri razvoju turizma, predvsem na podeželju, kjer so ohranjeni stari običaji, znanja in tradicije. Del kulturne dediščine predstavljajo tudi zgodbe, ki izhajajo iz ustnega izročila in tradicije, saj posameznim območjem ali produktom povzročijo nekakšno dodano vrednost. Pomembna danost je **kulinarika**, predvsem na območju Zgornje Savinjske doline, iz katere izhaja tudi geografsko zaščiteno zgornjesavinjski želodec, ter druge dobrote, kot so ajdnek, sirnek, itd., katerih ne najdemo drugje po Sloveniji ali celo po svetu. Kulinarika je tako na svojevrsten način del turizma, saj ga dopolnjuje ter obenem širi turistično ponudbo.

Ena najpomembnejših danosti celotnega območja je **narava** oziroma naravna dediščina. To je tista sestavina območja, ki jo predstavlja, in katere neokrnjenost ter unikatnost privablja ljudi. Zgornja Savinjska dolina se ponaša z dobro ohranjenim okoljem, nadpovprečno površino zavarovanih območij, ter veliko površja varovanega z Naturo 2000 (Danijel, 2015). Manjši delež Nature 2000 se nahaja tudi na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Najpomembnejše naravne vrednote v Zgornji Savinjski dolini so Logarska dolina, Matkov kot, Robanov kot, Krajinski park Golte, ... Tudi v Šaleški dolini se nahaja kar nekaj naravnih vrednot, ki so pomembne za celotno območje LAS ZSSD, kot so Smrekovec, Velunja peč, Škalske ugreznine, Vranja peč, Arnejčev slap, idr.

Slika: Natura 2000 na območju LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline

Ena od danosti so tudi **geološke značilnosti** in **relief**. Celotno ozemlje LAS ZSSD lahko razdelimo v enote, ki se med seboj pokrajinsko razlikujejo, ter imajo ob tem tudi različno kamninsko sestavo. Celotno območje je posledica tektonike, vendar pa je kasneje prišlo do različnega preoblikovanja z ledeniki in rekami v Zgornji Savinjski dolini ter rekami v Šaleški dolini. Posebnost Zgornje Savinjske doline so značilne visokogorske kraške oblike (škraplje, žlebiči, kotlički, brezna, jame), ki so se pojavile zaradi večje vodotopnosti in prepokanosti apnenca in dolomita. Najbolj obsežne površinske oblike so zakrasede planote brez površinskih voda, ob njihovih vznožjih pa se pojavljajo močni kraški izviri, kot jih najdemo na primer pod Menino in Dobrovljami. Druge večje planote v Zgornji Savinjski dolini so še Golte, Raduha in Dleskovška planota. Med kraškimi oblikami so najpogostejše in najrazsežnejše podzemeljske, jame in brezna. Eden najbolj navdušujočih je podzemeljski sistem Molička peč na Dleskovški planoti, kjer brezno z globino 1135 metrov spada med najgloblja brezna na svetu. Med jamami je najbolj zanimiva Snežna jama na južnem pobočju Raduhe s 1062 metrom dolgim rovom, vhod v jamo pa je na višini 1600 m n.v. Tudi Šaleška dolina ima svojo posebnost, saj je med nanosi v udorini, ki je druga najmlajša v Sloveniji, prišlo do nalaganja debele premogovne plasti lignita, ki je bil ključnega pomena za razvoj industrije na tem območju. Kot skupen LAS pa imata obe dolini eno skupno točko, to so vulkanske kamnine na območju Smrekovca. Relief je na območju LAS ZSSD obenem danost in slabost. Največ je rečno-denudacijskega reliefa, sledi ledeniški relief v visokogorju in kraški relief z značilnimi kraškimi oblikami kot so jame, brezna, vrtače, katera najdemo predvsem v Zgornji Savinjski dolini. Čeprav takšen relief omejuje kmetijstvo, druge gospodarske dejavnosti in gradnjo infrastrukture, pa je eden izmed pomembnejših elementov za razvoj turizma. Gorovja in hribovja, jame, reke privlačijo turiste ter jim ponujajo novo izkušnjo in nove priložnosti spoznavanja okolja.

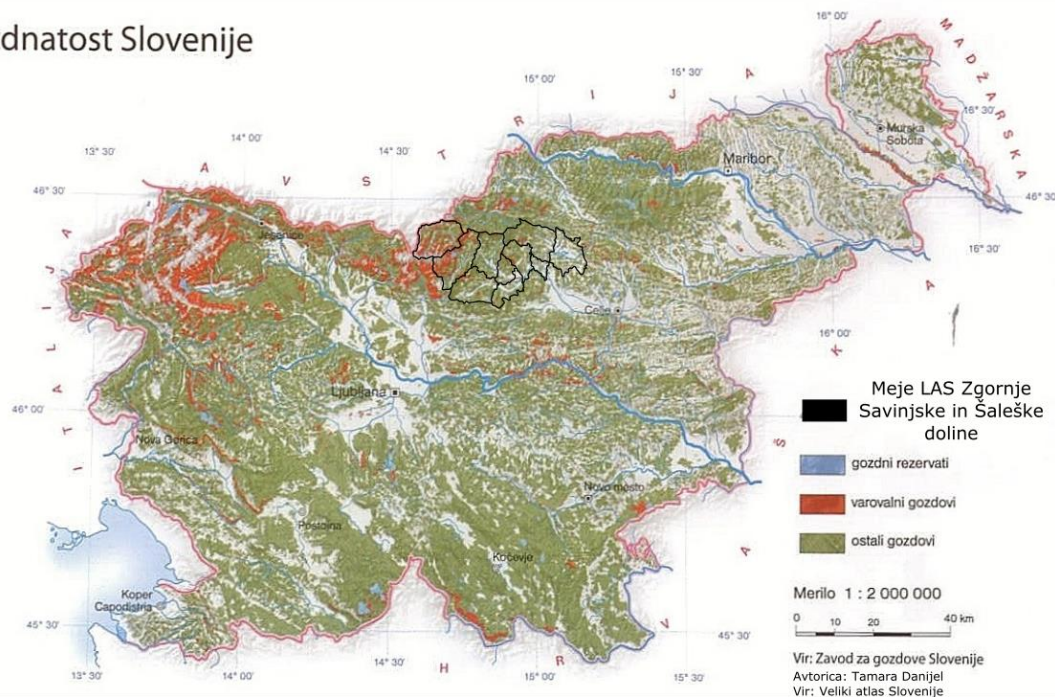
Glavni preoblikovalec površja na celotnem območju LAS ZSSD je **voda**, ki je vzrok za nastanek ozkih dolin ali sotesk ter tudi širših delov dolin. Glavni vodotok v Zgornji Savinjski dolini je reka Savinja, v Šaleški dolini pa reka Paka. Obe sta v prodnih nanosih izoblikovali rečne terase, ki pa so zaradi različnih starosti in debeline različno rodovitne. Pomembno vlogo pri preoblikovanju površja v Zgornji Savinjski dolini je imel tudi led. Ledeniki so bili na tem območju razmeroma majhni, vendar so kljub temu oblikovali nekaj značilnih dolin, kot so Logarska dolina, Matkov kot in Robanov kot. Posledica poledenitve pa so tudi nekateri slapovi, ki padajo preko nekdanjih ledeniških pragov, kot je recimo slap Rinka (Slovenija, pokrajine in ljudje, 1998). Vode na območju imajo alpski dežno snežni tip s primarnim nižkom poleti in primarnim viškom spomladi. Posebnost Šaleške doline so tudi štiri ugrezninska jezera - Škalsko, Velenjsko, Družmirsko in danes že zasuto Turistično jezero, ki so nastala v osrednjem desnem delu reke Pake.

Podnebje na območju LAS ZSSD doline je mešanica gorskega in zmerno celinskega tipa. Šaleška dolina in spodnji del Zgornje Savinjske doline imata zmerno celinsko podnebje osrednje Slovenije, ostali del doline pa zajema gorsko podnebje, ki se deli na tri podtipa: podnebje višjega gorskega sveta, podnebje nižjega gorskega sveta v severni Sloveniji in podnebje nižjega gorskega sveta v zahodni Sloveniji (Geografski atlas Slovenije, 1998). Količina padavin se znižuje od zahoda proti vzhodu, saj se vlažne zračne gmote znatno izločijo na privetni južni in jugozahodni strani Kamniško Savinjskih Alp. V Mozirju je povprečna letna vrednost padavin 1326 mm, Logarska doba na zavetrni strani 1426 mm padavin, Luče 1637 mm, Gornji Grad pa 1593 mm, Velenje 1232 mm. Največ padavin na južni strani pogorja je v septembru in juniju, najmanj padavin pa prejme v zimskih mesecih. Padavinskih dni je okoli 120, v izjemnih okoliščinah pa lahko v enem samem dnevu pade 200 mm padavin. Januarska povprečna temperatura, ki se smatrajo za najhladnejša, znašajo v Mozirju $-1,4^{\circ}\text{C}$, v Gornjem Gradu $-1,7^{\circ}\text{C}$, v Velenju -1°C in v Lučah $-2,3^{\circ}\text{C}$. Najtoplejši mesec je julij (Slovenija, pokrajine in ljudje, 1998). V zimskem času je pogost toplotni obrat med višjimi prisojnimi legami in mokrotnim dolinskim dnom (Počkaj Hrovat, 1998).

Naslednja zelo pomembna danost je **les**, ki je del vsakdanjega življenja že od začetkov poseljevanja območja. Območje je eno izmed bolj gozdnatih pokrajin v Sloveniji. Izkoriščanje lesa kot surovine se je začelo že ob prvem naseljevanju območja, ko so ljudje izkoriščali les za gradnjo, izdelavo vsakdanjih izdelkov, kasneje pa se je razvila tudi lesna industrija, ki je prisotna še danes. Les se ne uporablja le v industriji, kjer manjša in srednje velika podjetja izdelujejo lesene hiše, okna, pohištvo, itd., ampak se z lesom preko dopolnilne dejavnosti ukvarjajo tudi kmetije (Danijel, 2015). Tudi na področju lesa je zelo pomembna tradicija, že od prvih začetkov poselitve območja, do razvoja splavarstva in do nastanka današnje lesne industrije. Stara znanja in zgodbe o lesu so dodana vrednost lesnim produktom, kot je primer gorskega lesa.

Slika: Gozdnatost

Gozdnatost Slovenije

Na območju LAS ZSSD je vedno bolj razvit tudi **turizem**, vendar so potrebne še izboljšave. Tudi razvoj turizma sega v daljno preteklost, predvsem na področju planinarjenja in alpinizma, tekem let pa so se razvile še druge dejavnosti. Neokrnjena narava, naravne in kulturne znamenitosti, kulinarika, idr. so tiste značilnosti, ki privabljajo turiste na to območje. Pri tem je potrebno poudariti tudi turizem na kmetiji, ki gostu ponudi nekakšno posebno doživetje, s pristno kulinariko, lepo naravo in tradicijo lokalnega prebivalstva (Danijel, 2015). Predvsem območje Zgornje Savinjske doline ima razpršeno strukturo turizma na kmetiji, ki je posledica zgodnjega odkritja takšne dejavnosti na tem območju.

Strukturne danosti območja so bile pomembne za razvoj **kmetijstva in industrije**. V Zgornji Savinjski dolini prevladuje kmetijstvo, čeprav je razvita tudi industrija, ki je glavni zaposlovalec lokalnega prebivalstva. Kmetijstvo v Zgornji Savinjski dolini je bolj usmerjeno v živinorejo, kot pa v poljedelstvo,

kar je predvsem posledica hribovitega in goratega reliefa. Ljudje se ukvarjajo predvsem z govedorejo, včasih je bila pomembna tudi reja drobnice, ki je nato izgubila na pomenu, vendar ga danes ponovno počasi pridobiva. Na področju govedoreje, kjer je število GVŽ nad slovenskim povprečjem, je pomembna predvsem prireja mleka in mesa. Kljub temu, da se Zgornja Savinjska dolina sooča z redko poselitvijo ter nadpovprečno površino gorskih in hribovitih območij, pa so podatki na področju kmetijstva, v primerjavi s Savinjsko statistično regijo in Slovenijo, zelo obetajoči. Zgornja Savinjska dolina ima večje število mladih gospodarjev kmetij, kot pa je slovensko povprečje ali povprečje v Savinjski statistični regiji. Nadpovprečno je tudi število kmetij v celoti ter število kmetij, ki imajo več kot 10 ha kmetijskih površin. Območje močno prednjači tudi pri številu ekoloških kmetij, veliko kmetij se ukvarja tudi s sadjarstvom in/ali čebelarstvom (Danijel, 2015). Šaleška dolina pa je izrazito industrijska pokrajina, tako po funkciji kot po izgledu. Kljub nekoč pomembni agrarni dejavnosti je prišlo do večjega razvoja industrije, kot so Premogovnik Velenje, Termoelektrarna Šoštanj, Gorenje, itd. Še vedno se lokalno prebivalstvo ukvarja s kmetijstvom, vendar v veliko manjši meri kot pa so se včasih. Na območju Šaleške doline je 857 kmetijskih gospodarstev, od tega slaba polovica v velenjski občini. Skoraj 2/3 kmetijskih gospodarstev predstavljajo družinske kmetije. Delež gospodarstev, ki redijo živino se v vseh treh občinah Šaleške doline giblje med 85 in 90 % (Statistični urad RS, 2015). Naravne danosti območja Šaleške doline omogočajo predvsem usmeritev v živinorejo (govodreja, reja drobnice), ki se dopolnjuje z gozdarstvom. Večina kmetij namreč leži v hribovskem gorskem območju, kjer so tudi težji pogoji za kmetovanje. V zadnjih letih se povečuje zanimanje za tržno pridelavo zelenjave in ekološko kmetovanje. Z intenzivnim sadjarstvom se kmetije ukvarjajo v manjši meri, glavnino sadja pridelava KZ Šaleška dolina v njenih intenzivnih sadovnjakih. Vinogradništvo je razvito v manjšem obsegu na celotnem območju in je namenjeno predvsem lastnim potrebam vinogradnikov, v manjši meri tudi za prodajo.

Pomembna strukturna danost na območju LAS ZSŠD so tudi **dopolnilne dejavnosti**, ki predvsem v Zgornji Savinjski dolini močno prevladujejo na kmetijah. V Zgornji Savinjski dolini ima kar 199 oziroma 18,1 % kmetij registrirano najmanj eno dopolnilno dejavnost, medtem ko je v Šaleški dolini takšnih kmetij 70 oziroma 8,2 %. Skupno ima LAS ZSŠD 13,8 % kmetij, ki imajo registrirano vsaj eno dopolnilno dejavnost. Med registriranimi dejavnostmi prevladujejo storitve s kmetijsko-gozdarsko mehanizacijo, posek in spravilo lesa ter predelava in žaganje lesa, zelo pomembna pa je tudi turistična dejavnost, predvsem gostinska dejavnost. Pri vrhu pa je tudi pridobivanje in prodaja energije iz obnovljivih virov.

Tabela 3: Dopolnilne dejavnosti na območju LAS ZSŠD, leto 2015*.

	Zgornja Savinjska dolina	Šaleška dolina
Turistična dejavnost (gostinska dejavnost)	41	11
Turistična dejavnost (negostinska dejavnost)	12	/
Predelava mleka	10	3
Predelava mesa	11	6
Predelava sadja	10	6
Predelava zelenjave	5	9
Predelava poljščin	1	/
Predelava zelišč, gob, gozdnih sadežev	2	/
Peka kruha, potic, peciva, testenin na tradicionalen način	21	6
Dejavnosti povezane s tradicionalnimi znanji	11	11
Posek in spravilo lesa	69	/
Storitve s kmetijsko-gozdarsko mehanizacijo	141	141
Pridobivanje in prodaja energije iz obnovljivih virov	35	6
Drugo izobraževanje povezano z dejavnostjo na kmetiji	3	/
Prodaja na kmetiji	2	/
Predelava, žaganje lesa	56	4

Vrtnarstvo, čebelarstvo, perutninarstvo, gobarstvo, zeliščarstvo, ribogojstvo	20	/
Druge storitve, vzdrževanje zelenic	21	/
Število posameznih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah	471	203
Št. kmetij, ki imajo registrirano dopolnilno dejavnost	199	70
Delež kmetij, ki imajo registrirano dopolnilno dejavnost glede na število vseh kmetij	18,1%	8,2

*Opomba: Vzeli smo najnovejše podatke, s katerimi operira KGZS.

Vir: KGZS, Zavod Celje, Izpostava Mozirje in Izpostava Velenje

5.1.4. Stanje infrastrukture in opremljenosti z osnovnimi storitvami

Infrastruktura in opremljenost z osnovnimi storitvami sta pomembna dejavnika za razvoj območja, izboljšanje ekonomskega položaja ter kakovosti življenja tako v mestih kot na podeželju. Urejena prometna, komunalna, energetska in komunikacijska infrastruktura povečujejo kakovost življenja, omogočajo boljše možnosti za razvoj gospodarskih dejavnosti ter ugodnejše podjetniško okolje. Za kakovostno bivanje je potrebna družbena infrastruktura (izobraževalna, zdravstvena, socialna, kulturna infrastruktura). Osnovne storitve, kot so zdravstvene, izobraževalne, socialne se večinoma nahajajo v urbanih območjih, ki so relativno dostopna celotnemu prebivalstvu LAS ZSŠD.

Promet

Na območju LAS ZSŠD je dolžina vseh javnih cest 1.303,9 km. Največji delež cestnega omrežja ima Mestna občina Velenje, sledi ji občina Šoštanj, najmanjši del vseh javnih cest območja LAS pa se nahaja v občini Rečica ob Savinji. Dolžina državnih cest, ki vključujejo vse glavne in regionalne ceste, znaša 190,9 km. Občinske ceste, ki zajemajo vse lokalne, mestne in krajevne ceste ter javne poti na območju LAS, obsegajo 1.113 km.

Na območju LAS se pojavlja problematika za vse ravni cestne infrastrukture. Številne ceste, tako v državni kot v občinski lasti, potrebujejo rekonstrukcijska in obnovitvena dela. Na območju ni avtoceste, najbližji priključek na avtocesto je v Šentrupertu v Savinjski dolini oziroma v Arji vasi. V fazi načrtovanja je izgradnja hitre ceste preko Šaleške doline, ki bo Avstrijsko Koroško povezala z obstoječim avtocestnim križem.

Železniška infrastruktura na območju LAS ZSŠD je pomanjkljiva. V Zgornji Savinjski dolini ni železnice, najbližja povezava je v Šaleški dolini, Spodnji Savinjski dolini ali v Kamniku. Čeprav je regionalna proga, ki prihaja iz Celja, nekoč potekala preko Šaleške doline naprej proti Slovenj Gradcu, danes obstoječa trasa poteka le do Velenja. Ker je železniška infrastruktura v slabem stanju in ni povezava s sosednjimi območji (Koroška regija), je precej nekonkurenčna in nezanimiva za tovorni ter potniški promet, ki se je preusmeril na cestni promet.

Problem se pojavlja tudi na področju parkirnih mest, predvsem v občinskih središčih ter tudi na turističnih območjih. Potrebna bi bila ureditev večjega števila parkirnih mest, ne le za osebna vozila ampak tudi za tovorna vozila. Na območju Zgornje Savinjske doline je težaven tudi javni avtobusni promet. Povezave z večjimi središči so, predvsem iz zgornjega dela doline, premalo pogoste, zato se posledično ljudje ne poslužujejo javnega prometa ter ob tem onesnažujejo okolje z izpušnimi plini.

Slabe cestne povezave v Zgornji Savinjski dolini posledično otežujejo dostopnost do zaposlitvenih, izobraževalnih in oskrbovalnih središč, kar povzroči občasno pomanjkljivo oskrbo prebivalstva z nekaterimi dobrinami, zato prebivalci odhajajo po večjih nakupih v Velenje, Celje in Kamnik. Podeželje Šaleške doline je z urbanih centri, ki predstavljajo zaposlitvena, oskrbovalna in izobraževalna središča, dobro povezano.

Tabela 4: Dolžine cest po kategorijah (km), 2012*.

Kategorija cest	Dolžine cest po kategorijah, 2012		
	Državne ceste (km)	Občinske ceste (km)	Javne ceste (km)
Gornji Grad	19,3	102,2	121,5
Ljubno	12,7	128,6	141,3
Luče	21,2	144,0	165,2
Mozirje	11,2	94,6	105,8
Nazarje	10,6	67,3	77,9
Rečica ob Savinji	6,2	58,1	64,3
Solčava	37,5	32,5	70,0
Šmartno ob Paki	10,0	63,8	73,8
Šoštanj	22,6	211,5	234,1
MO Velenje	39,6	210,4	250,0
LAS ZSŠD	190,9	1.113,0	1303,9

*Opomba: Statistični urad Republike Slovenije nima novejših podatkov na tem področju.

Vir: Dolžine cest, 2012.

Komunalna infrastruktura

Komunalna infrastruktura na območju LAS ZSŠD zajema objekte in naprave, ki omogočajo oskrbo z vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, ravnanje s komunalnimi odpadki ter odlaganje ostankov komunalnih odpadkov.

Dejavnost oskrbe s pitno vodo ter odvajanje in čiščenja voda na področju Šaleške doline izvaja Komunalno podjetje Velenje, d.o.o.. Zagotavljajo najosnovnejšo komunalno oskrbo uporabnikov vodovodnega sistema ter sistema odvajanja in čiščenja odplak na območju MO Velenje, občine Šoštanj in občine Šmartno ob Paki. Izgradnja komunalne infrastrukture vseskozi sledi razvoju Šaleške doline in danes je s pitno vodo oskrbljenih 94% prebivalstva, z javnim kanalizacijskim sistemom pa 74% prebivalstva Šaleške doline. Od leta 1991 v Šoštanju deluje Centralna čistilna naprava, kasneje so zgradili še več manjših čistilnih naprav (Šmartno ob Paki, Kavče idr.) (Komunalno podjetje Velenje, 2015). Na območju Šaleške doline izvaja obvezno gospodarsko javno službo ravnanja z odpadki podjetje PUP Saubermacher d.o.o.. Opravljajo odvoz komunalnih odpadkov (ločeno zbiranje) in zbirajo nevarne in kosovne odpadke (PUP Saubermacher, 2012).

Na območju Zgornje Savinjske doline delujeta dve komunalni podjetji, Komunalna d.o.o. Gornji Grad in JP Komunalna Mozirje. Komunalno podjetje v Gornjem Gradu skrbi za oskrbo s pitno vodo, za odvajanje ter čiščenje komunalne in padavinske odpadne vode, urejanje in čiščenje javnih površin ter vzdrževanje občinskih javnih cest. Poleg tega upravljajo tudi z odlagališčem nenevarnih odpadkov Bočna-Podhom, ki je v zapiranju. V oskrbi imajo tudi javno kanalizacijo, ki je zgrajena le v strnjenem delu naselja Gornji Grad in v Bočni, medtem ko manjši zaselki in posamezni objekti čiščenje odpadnih voda rešujejo oziroma bodo reševali z individualnimi čistilnimi napravami, ki morajo biti nameščene do konca leta 2021. Za javno kanalizacijo se vode čistijo na čistilni napravi Gornji Grad. Na področju zbiranja odpadkov je izvajalec na območju celotne občine Gornji Grad podjetje PUP Saubermacher d.o.o. Velenje, izvajalec odlaganja odpadkov pa Simbio d.o.o. Celje (Občina Gornji Grad, 2015).

JP Komunalna Mozirje se ukvarja z naslednjimi dejavnostmi: vzdrževanje občinskih cest, oskrba s pitno vodo, ravnanje z odpadki, odvajanje in čiščenje odpadnih voda. Na področju oskrbe s pitno vodo upravljajo z javnimi vodovodi v občinah Mozirje, Nazarje, Ljubno, Luče in Rečica ob Savinji. Zbiranje in odvoz odpadkov opravljajo na območju občin Mozirje in Rečica ob Savinji. Poleg tega podjetje upravlja s Centralno čistilno napravo Loke pri Mozirju, ki je v skupni lasti občin Mozirje, Nazarje in Rečica ob Savinji, s čistilno napravo Luče v lasti občine Luče in čistilno napravo Ljubno v lasti občine Ljubno. Na čistilni napravi Mozirje se čistijo odpadne vode iz naselij Rečica, Nazarje in Mozirje. V naslednjih letih naj bi čistilno napravo obnovili in posodobili. Poleg teh se v dolini nahajata še čistilna naprava Luče in čistilna naprava Ljubno (Dejavnosti, 2015).

Tabela 5: Komunalni odpadki, 2014.

Komunalni odpadki, 2014		
	Nastali komunalni odpadki (tone)	Komunalni odpadki, zbrani z javnim odvozom (tone)
Gornji Grad	853	565
Ljubno	743	453
Luče	424	258
Mozirje	1.590	1.141
Nazarje	862	577
Rečica ob Savinji	898	642
Solčava	188	131
Šmartno ob Paki	1.044	689
Šoštanj	3.271	2.305
MO Velenje	13.521	9.896
LAS ZSSD	23.394	16.657
Slovenija	891.708	665.767

Vir: Komunalni odpadki, 2014.

Redkeje poseljena, manjša območja in posamezni objekti še vedno niso komunalno opremljena predvsem zaradi potrebe investiranja, kar je večji problem v Zgornji Savinjski dolini kot v Šaleški dolini. Na področju čiščenja odpadnih voda morajo takšna območja do konca leta 2017 zgraditi individualne čistilne naprave, ki bodo rešile ta problem. Oskrba s pitno vodo se je v zadnjih letih izboljšala in vedno več je območij, ki so opremljena z ustreznim vodooskrbnim sistemom. Z dograditvijo sistema so zagotovili oskrbo s kvalitetno pitno vodo visokemu deležu prebivalstva. Kljub temu ostajajo predeli, ki so zaradi naravnih razmer ter oddaljenosti še vedno nepokriti z javnim vodooskrbnim sistemom in bodo prisiljeni iskati druge rešitve.

V zadnjem obdobju je bil na območju LAS vpeljan sistem ločenega zbiranja odpadkov, ki je bistveno zmanjšal količino mešanih komunalnih odpadkov. V vseh občinah so uredili tudi zbirne centre za ravnanje z odpadki, ponekod so poskrbeli tudi za samostojne zabojnike za ločeno zbiranje odpadkov za vsako hišo posebej. Kljub temu se še vedno pojavljajo nelegalna odlagališča, ki so nevarna zaradi negativnih vplivov na okolje.

Energetska infrastruktura

Na območju LAS ZSSD je prišlo do oblikovanja različne energetske infrastrukture, do razlik prihaja predvsem med Zgornjo Savinjsko in Šaleško dolino. Najpomembnejši naravni vir energije v Šaleški dolini je velenjski lignit, ki je državnega strateškega pomena. Lignit izkoriščajo v Termoelektrarni Šoštanj, kjer proizvedejo povprečno tretjino energije v državi, v kriznih obdobjih pa pokrivajo preko polovico porabe (Termoelektrarna Šoštanj, 2015). Medtem je najpomembnejši naravni vir v Zgornji Savinjski dolini les (drva, biomasa), drugače pa se prebivalci poslužujejo tekočih goriv. V delu Šaleške doline (Velenje in Šoštanj z okolico) je zgrajen sistem daljinske oskrbe s toploto, ki zagotavlja ogrevanje sanitarne vode in ogrevanje prostorov v stanovanjskih objektih in poslovnih, upravnih in drugih zgradbah. Sistem ogrevanja je za Ljubljano drugi največji v Sloveniji in s toplotno energijo oskrbuje 90 % prebivalcev Šaleške doline (Kotnik in sod., 2014). Sistem ne zajema občine Šmartno ob Paki, kjer je večina oskrbe s tekočimi gorivi. Oskrba s plinovodom v Šaleški dolini je zagotovljena samo v njenem severnem delu (Škale, Hrastovec, Gaberke) (Komunalno podjetje Velenje, 2015). Plinovodna trasa poteka tudi skozi občino Šmartno ob Paki, vendar zaenkrat še ni bilo izdelanega sekundarnega omrežja za napajanje objektov.

Na območju LAS ZSSD je možna uporaba alternativnih virov energije. Ena od možnosti je izraba vodne energije. Deluje že večje število majhnih hidroelektrarn, vedno bolj pa se ljudje poslužujejo sončnih elektrarn (kmetije, osnovne in srednje šole, podjetje Gorenje, posamezne individualne hiše). Vedno večje zanimanje je tudi za ogrevanje z biomaso, kot posledica naravnega bogastva, lesa. Uveljavil se je tudi sistem na daljinsko ogrevanje, preko katerega se oskrbuje večina mestnih središč v Mozirju, Nazarjah, Gornjem Gradu in Lučah.

Informacijsko komunikacijska infrastruktura (IKT)

Območje LAS ZSŠD je relativno dobro pokrito s telekomunikacijsko tehnologijo. Tam, kjer omrežje ni dobro razvito, so vzroki v naravnih značilnostih terena in v izredno redki gradnji. Celotno območje je v večjem delu ustrezno pokrito s fiksnimi telefonskimi priključki, radijskim in televizijskim signalom ter širokopasovnim omrežjem. Na omrežja so priključena vsa urbana središča in druga večja naselja, problem se pojavlja pri višje ležečih kmetijah in odmaknjenih naseljih. Pokritost območja s signalom mobilne tehnologije se je v zadnjih letih precej izboljšala. Danes je mobilni signal različnih operaterjev moten samo še na posameznih delih višje ležečega sveta ter v ožjih soteskah. Informacijsko komunikacijska infrastruktura je pomemben predpogoj za razvoj podjetništva, dopolnilnih ter drugih dejavnosti na domu.

Turistična infrastruktura

Turistična infrastruktura je eden od pomembnejših dejavnikov za razvoj turizma. Infrastruktura ni pomembna le na področju nastanitvenih zmogljivosti, ampak vključuje tudi gostinske, telekomunikacijske zmogljivosti, cestne povezave, informacijske točke, prodajna mesta, športne objekte, parkirišča, kolesarske poti in pešpoti idr.

Tabela 6: Turizem na kmetiji po občinah, 2015*.

	Gornji Grad	Ljubno ob Savinji	Luče	Mozirje	Nazarje	Rečica ob Savinji	Solčava	Šmartno ob Paki	Šoštanj	MO Velenje
Število kmetij s turistično nastanitvijo	2	6	5	7	-	1	15	-	1	1

*Opomba: uporabljeni so bili najnovejši podatki.

Vir: STO, 2015.

Med nastanitvenimi objekti prevladujejo turistične kmetije, hoteli, penzioni, apartmaji, zasebne sobe, planinski domovi in kampi. Tako nastanitvena kot turistična ponudba je pestra, na majhnem območju je ponudba širokega spektra, različne kakovosti in cen. Iz spodnje tabele je razvidno, da imajo na območju LAS ZSŠD veliko vlogo kmetije, ki preko dopolnilne dejavnosti ponujajo turistične nastanitve. Na celotnem območju je kar 38 kmetij s turistično nastanitvijo, pri tem pa močno prevladuje Zgornja Savinjska s 36 kmetijami. Pomembna je predvsem občina Solčava, medtem ko občina Nazarje in Šmartno ob Paki nimata nobene.

Dodatna turistična infrastruktura, kot so recimo športni objekti, igrišča za otroke, prodajne točke, informacijske točke idr., je v Zgornji Savinjski dolini pomanjkljiva, obstoječa pa že marsikje dotrajana. Pomanjkljiva je tudi ponudba kakovostnih lokalnih izdelkov, predvsem spominkov, čeprav je za to veliko možnosti. V Šaleški dolini TIC predstavlja skupno informacijsko točko, ki promovira večji del obstoječe turistične ponudbe, omogoča prodajo spominkov in vključevanje manjših turističnih ponudnikov v spremljajoče programe večjih nosilcev turističnega razvoja. Vendar je potrebno vključiti celotno turistično ponudbo območja ter nadgraditi ponudbo lokalnih izdelkov, hkrati pa razširiti dodatno turistično infrastrukturo v vseh treh občinah Šaleške doline.

Na območju LAS ZSŠD je kar precejšnje število turističnih ponudnikov. Od tega je 22 hotelov in podobnih nastanitvenih objektov, ki imajo skupaj 520 sob oziroma 1088 ležišč. Sledijo kampi, katerih najdemo na območju 8, od manjših do večjih. Najbolj omembe vredna sta Kamp Menina na Rečici ob Savinji in Kamp Velenje, ki pa ima kljub velikim kapacitetam slabši obisk. Nazadnje so tukaj še ostali nastanitveni objekti, kamor spada tudi turizem na kmetiji. Ti objekti skupaj ponujajo 332 sob, kar skupaj nanese 1239 ležišč. Po teh podatkih lahko zaključimo, da imajo na območju LAS ZSŠD večji pomen ostali nastanitveni objekti, kot je turizem na kmetiji, planinske kočje, itd., kot pa hoteli ali penzioni. Mogoče prav to dela območje posebno, saj ponudi gostu pristnejše doživetje v lokalnem okolju, kjer postanejo del družbe in okolja.

Med večjimi ponudniki turističnih storitev na območju Šaleške doline so Terme Topolšica d.d., ki ima večstoletno tradicijo, saj termalni vrelec že od 16. stoletja privablja obiskovalce, ki cenijo zdravilno vodo. Danes so terme sodoben zdraviliško-turistični kompleks s kakovostno hotelsko, gostinsko in wellness ponudbo ter s številnimi rekreacijskimi in drugimi spremljevalnimi dejavnostmi. Pomemben

ponudnik turističnih storitev so tudi Golte, kjer prevladuje zimska sezona. Tudi Golte imajo že večletno tradicijo, obenem je območje zavarovano kot krajinski park. Prenočitvene zmogljivosti v večini ponuja nov hotel Golte, poleg tega pa so na območju tudi apartmaji. Poleg poletnih aktivnosti je najpomembnejša aktivnost smučanje v zimskih mesecih. Smučišče ima tri sedežnice, dve vlečnici in tekoči trak za najmlajše smučarje.

Tabela 7: Turizem, 2014

Občina	Vrsta nastanitvenega obrata	Število objektov	Število sob	Število ležišč
Gornji Grad	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	2	15	38
	Kampi	-		
	Ostali nastanitveni objekti		16	70
Ljubno ob Savinji	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	3	28	67
	Kampi	3		170
	Ostali nastanitveni objekti		40	161
Luče	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	3	24	55
	Kampi	1		
	Ostali nastanitveni objekti		43	181
Mozirje	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	1	54	114
	Kampi	1		
	Ostali nastanitveni objekti		44	146
Nazarje	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	1	16	36
	Kampi	-		
	Ostali nastanitveni objekti			
Rečica ob Savinji	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	1	3	5
	Kampi	2	290	850
	Ostali nastanitveni objekti		5	23
Solčava	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	5	64	160
	Kampi	-		
	Ostali nastanitveni objekti		126	437
Šmartno ob Paki	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	1	3	44
	Kampi	-		
	Ostali nastanitveni objekti	-		
Šoštanj	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	1	216	387
	Kampi	-		
	Ostali nastanitveni objekti		43	171
MO Velenje	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	4	97	182
	Kampi	1	55	400
	Ostali nastanitveni objekti		15	50
Skupaj	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	22	520	1088
	Kampi	8	345	
	Ostali nastanitveni objekti		332	1239

Vir: SURS, 2014.

Kolesarske poti v Šaleški dolini so v večini urejene, vendar bi bila potrebna nadgradnja kolesarske mreže. Sprehajalne in kolesarske poti se nahajajo okoli Šaleških jezer, pomembnejše so tudi

Tematska kolesarska pot Paški Kozjak, Trška kolesarska pot okoli Šoštanja, Šentjanška, Vinskogorska kolesarska pot idr.. V Šaleški dolini je tudi več tematskih poti, ki jih najdemo ob Škalskem jezeru, v Topolšici, v Gaberkah, na Konovem idr.. Tudi v Zgornji Savinjski dolini obstajajo kolesarske poti, ki pa so slabše urejene. V prihodnje naj bi le-te uredili in primerno označili. V dolini je tudi nekaj tematskih poti, prevladujejo pa predvsem pohodniške poti po hribovjih in gorovjih.

Skoraj vsaka občina v LAS-u ima vsaj eno turistično društvo, v Mestni občini Velenje pa so turistična društva združena v Turistični zvezi.

Izobraževanje

Na območju LAS ZSŠD je 9 vrtcev (vsaka občina ima en vrtec, ki ima lahko več enot ali pa je del osnovne šole; skupaj 25 enot) in 29 osnovnih šol, vključno s podružničnimi šolami, torej je osnovnošolska dejavnost dobro pokrita. Na območju Šaleške doline je tudi 1 srednja šola, Šolski center Velenje, ki združuje različne šole (Gimnazija, Strojna šola, Šola za rudarstvo in varstvo okolja, Elektro in računalniška šola ter Šola za storitvene dejavnosti). Šolski center ima v svojem programu tudi Višjo strokovno šolo, kjer se lahko študentje izobrazijo za pridobitev naziva inženir elektronike, inženir geotehnologije in rudarstva, inženir informatike, inženir mehatronike, inženir varstva okolja in komunale ter organizator poslovanja v gostinstvu in turizmu. Šolski center vključuje tudi Medpodjetniški izobraževalni center (MIC), ki je nastal z namenom krepitve vezi med industrijo in šolstvom.

Leta 2006 je bil ustanovljena Visoka šola za varstvo okolja, ki ponuja dodiplomski in podiplomski študij Varstva okolja in tehnologije. V Velenju se nahaja tudi stalna dislocirana enota Fakultete za energetiko, ki ima sedež v Krškem. Gre za eno izmed najmlajših fakultet Univerze v Mariboru, ki je bila ustanovljena leta 2007 in izvaja visokošolski, univerzitetni, magistrski in doktorski študij energetike.

Velik pomen za izobraževanje v regiji ima Andragoški zavod Ljudska univerza Velenje, ki organizira številne programe izobraževanja odraslih. Izvaja številne programe za pridobitev izobrazbe (osnovna šola za odrasle, srednješolska izobraževanja, on-line študij, višješolski študij), računalniško izobraževanje, jezikovno izobraževanje, strokovna usposabljanja in različne seminarje, delavnice ter tečaje. Izvajajo svetovanja in podporo učenju ter vseživljenjsko izobraževanje. Svetovalni središči ima Ljudska univerza tudi Nazarjah. Pomembna je tudi Univerza za III. življenjsko obdobje, ki je začela delovati že pred 26 leti. Prvotni programi so bili namenjeni predvsem jeziku in ročnim delom, kasneje pa so programe razširili na temo zdravega življenja, sadjarstva, računalništva, izobraževanja, glasbenega izobraževanja. V njej deluje 41 mentorjev, ki izobražuje kar 814 učencev, obenem pa organizirajo raznovrstne prireditve v Savinjsko Šaleški dolini.

Tabela 8: Izobraževalne institucije po občinah, 2014/2015

Izobraževalne institucije, I. 2014/2015						
	Vrtci		Osnovne šole		Dijaki po občini stalnega prebivališča	Študenti terciarnega izobraževanja po občini stalnega prebivališča
	Vrtci	Otroci *	Osnovne šole s podružnicami	Učenci		
Gornji Grad	2	98	3	67	101	98
Ljubno ob Savinji	1	80	1	222	122	109
Luče	1	27	1	157	57	78
Mozirje	1	171	4	128	201	193
Nazarje	2	97	2	109	113	131
Rečica ob Savinji	1	93	1	190	95	99
Solčava	1	13	1	24	24	15
Šmartno ob Paki	2	118	1	299	148	158
Šoštanj	6	349	3	759	371	372
Velenje	12	1.295	12	2.621	1.156	1.275
LAS ZSŠD	29	2341	29	4576	2388	2528

*Otroci, vključeni v vrtce, po občini stalnega prebivališča.

Opomba:

Vrtec Gornji Grad ima dve enoti, v Gornjem Gradu in Bočni.

Vrtec Nazarje ima dve enoti, Nazarje in Šmartno ob Dreti.

Vrtec Solčava je enota OŠ Blaža Arničiča Luče.

Vrtec Šmartno ob Paki je enota OŠ bratov Letojna Šmartno ob Paki.

Vrtec Šoštanj ima tri enote, Šoštanj, Topolšica, Gaberke.

Vrtec Velenje ima 12 enot.

Osnovna šola Gornji Grad ima podružnični osnovni šoli v Bočni in Novi Štifi.

Osnovna šola Mozirje ima poseben Oddelek s prilagojenim programom in podružnično šolo v Šmihelu nad Mozirjem. Podružnična osnovna šola je bila tudi v Lepi Njivi, vendar je le-ta bila ukinjena z začetkom šolskega leta 2015/2016.

Osnovna šola Nazarje ima podružnično osnovno šolo v Šmartnem ob Dreti.

Osnovna šola Solčava je podružnična šola Osnovne šole Blaža Arničiča Luče, vendar jo Statistični urad Republike Slovenije smatra za samostojno enoto.

Osnovna šola Šoštanj ima podružnično šolo v Topolšici.

V MO Velenje je 6 osnovnih šol, s pripadajočimi podružnicami. OŠ Antona Aškercja Velenje ima podružnico v Pesju, OŠ Gorica Velenje ima podružnico v Vinski gori, OŠ Gustava Šiliha Velenje v Šentilju, OŠ Livada Velenje ima podružnico v Škalah in Cirkovcah, OŠ Mihe Pintarja Toleda Velenje na Plešivcu, brez podružnice pa je OŠ Šalek Velenje.

Vir: Statistični urad RS, 2014.

Na območju delujeta tudi dve glasbeni šoli, Glasbena šola Nazarje in Glasbena šola Fran Korun Koželjski Velenje, z dislociranimi enotama v Šoštanju in Šmartnem ob Paki.

Izobraženost prebivalstva je eden izmed ključnih dejavnikov za potencialni razvoj območja, zato je pomembno, da je izobraževalna infrastruktura kakovostna in dostopna vsem. Na območju LAS ZSSD so prisotne institucije, ki pokrivajo izobraževanje vseh starostnih skupin.

Zdravstvo

Področje zdravstvenega varstva pokrivajo zdravstveni domovi oziroma zdravstvene postaje, ter bolnišnica. V okviru zdravstvenih postaj so lokalno organizirane splošne ambulante in specialistične ambulante.

Javna zdravstvena mreža na območju LAS ZSSD je dobro razvita. V Mestni občini Velenje se nahaja Javni zavod Zdravstveni dom Velenje, ki ima dislocirani enoti v Šoštanju in Šmartnem ob Paki. Dejavnost Javnega zavoda ZD Velenje zajema osnovno zdravstveno dejavnost, specialistične ambulante na področjih, ki niso vezana na bolnišnično zdravljenje, zobozdravstveno dejavnost, samostojne zdravstvene dejavnosti, ki jih ne opravljajo zdravniki (npr. fizioterapija, psihologija idr.), druge zdravstvene storitve (laboratorijske, ultrazvočne storitve, idr.) ter raziskovanje in eksperimentalni razvoj na področju medicine. Zdravstveni dom z dejavnostjo primarnega zdravstvenega varstva pokriva občine Šaleške doline, pri specialističnih in ostalih dejavnostih pa je gravitacijsko območje precej večje. Na območju Šaleške doline je tudi več zdravstvenih storitev, ki jih opravljajo zasebniki.

Javni zavod Zgornjesavinjski zdravstveni dom Nazarje - ZSZD Nazarje nudi zdravstvene storitve prebivalcem Zgornje Savinjske doline. Vključuje službe, ki so skupnega pomena: NMP, dežurna služba, reševalna služba, patronažna služba, fizioterapija, laboratorij, zdravstvena vzgoja, specialistične ambulante, medicina dela, splošne ambulante, mladinsko zobozdravstvo. Dežurna ambulanta in reševalna služba so v Zdravstveni postaji Mozirje, mladinsko zobozdravstvo se izvaja na lokaciji šole v Mozirju in v Zdravstveni postaji na Ljubnem, vse ostale dejavnosti ter uprava zavoda pa v Zdravstveni postaji Nazarje (3 splošne in 11 specialističnih ambulant). Zdravniki in zobozdravniki – koncesionarji delujejo tudi v drugih krajih Zgornje Savinjske doline (Ljubno, Luče, Gornji Grad, Mozirje).

Lekarniška dejavnost je prisotna v Mozirju, Nazarjah (podružnica Lekarne Mozirje), na Ljubnem ob Savinji (podružnica Lekarne Mozirje) in Gornjem Gradu, v Velenju (Javni zavod Lekarna Velenje), v Šoštanju in Šmartnem ob Paki (podružnici Lekarne Velenje).

V občini Šoštanj se nahaja Bolnišnica Topolšica, ki je specializirana za zdravljenje pljučnih bolezni za širše gravitacijsko zaledje. Za ožje območje opravlja tudi specialistično dejavnost iz interne medicine.

Sociala

Problematiko socialnega varstva v dolini pokrivajo javne in privatne institucije za socialno varnost:

- Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Izpostava Velenje ter Enota Mozirje,
- Center za socialno delo Mozirje, Center za socialno delo Velenje,
- Dom za varstvo odraslih Velenje (varovanje starejših občanov),
- Center starejših Zimzelen v Topolšici,
- DEOS, Center starejših d.d. v Gornjem Gradu,
- Zveza prijateljev mladine Velenje, Društvo prijateljev mladine Mozirje,
- Varstveno delovni center SAŠA v Velenju ter Enota Vrba v Zgornji Savinjski dolini,
- Materinski dom Mozirje,
- Medobčinska Lokalna akcijska skupina (LAS) za preprečevanje zasvojenosti z drogami,
- Rdeči križ Slovenije OZ Velenje in Enota Mozirje,
- Karitas,
- Drugo.

Organizirana je tudi pomoč na domu, preko Centra za socialno delo. Na področju socialnega podjetništva delujejo še institucije kot so Savinjsko – šaleška območna razvojna agencija, Savinja, zavod za razvoj podeželja in turizma ter druge institucije.

Kultura

Na območju LAS ZSSD so kulturne dejavnosti bogato zastopane, kar omogočajo številne kulturne ustanove in društva, pestra je tudi kulturna dediščina.

Javni sklad Republike Slovenije za kulturno dejavnost ima dve izpostavi in sicer Velenje in Mozirje, izvaja nacionalni kulturni program, spremlja in razvija ljubiteljsko kulturo na območju LAS. Sklad podpira glasbo, film, gledališče, folkloro, ples, likovno in literarno dejavnost, organizira območne, medobmočne in državne prireditve in izobraževalne seminarje ter delavnice.

V Mestni občini Velenje področje kulture pokriva Javni zavod Festival Velenje, ki ima sedež v Domu Kulture Velenje. Zavod pripravlja kulturne prireditve, vodi obratovanje Kina Velenje, Lutkovno gledališče Velenje in Plesni teater Velenje. Javni zavod skrbi za pestro sejemsko dejavnost, promocije, poletne kulturne prireditve in je eden izmed partnerjev Pikinega festivala. V občini Šoštanj deluje Zavod za kulturo, ki se ukvarja z izdajanjem medija LIST, z delovanjem Mestne galerije Šoštanj, z organizacijo prireditvene dejavnosti v Kulturnem domu in Napotnikovo zbirko.

Na območju Šaleške doline deluje Javni zavod Muzej Velenje, ki ima poleg zbirk v prostorih na Velenjskem gradu še 6 muzejskih enot (Muzej usnjarstva na Slovenskem v Šoštanju, Grilova domačija, Kavčnikova domačija, Hiša mineralov, Spominska soba »Topolšica, 9. maj 1945«, Spominska soba »Štirinajsta divizija«). Poleg več stalnih razstav na velenjskem gradu, imajo tudi stalne gostujoče in občasne razstave. V Velenju deluje tudi Muzej premogovništva Slovenije. V Zgornji Savinjski dolini je le en muzej, Muzej gozdarstva in lesarstva Vrbovec, po drugih občinah so prisotne le muzejske zbirke, stalne ali začasne razstave.

V Šaleški dolini deluje Javni zavod Galerija Velenje, ki je usmerjen v razstavno, raziskovalno, dokumentacijsko in pedagoško delo. Programsko in strokovno predstavlja predvsem sodobno umetnost Šaleške, Zgornje Savinjske doline, Slovenije in Evrope. S skoraj tisoč deli se uvršča med pomembnejše likovne zbirke v Sloveniji. V Zgornji Savinjski dolini se nahaja tudi Galerija Nazarje, ki razstavlja dela Jožeta Horvata Jakija.

Mestna občina Velenje je ustanovila tudi Javni zavod Mladinski center Velenje, kultura in izobraževanje. Zavod deluje kot logistično in funkcionalno središče za mlade na področju razvoja, informiranja, izobraževanja in sociale, kulturnih dejavnosti, razvedrila in družbenega vključevanja mladih. JZ Mladinski center Šmartno ob Paki izvaja dejavnosti mladinskega turizma, poleg tega je tudi glavni organizator družabnega in kulturnega življenja v kraju.

Osrednjo knjižničarsko dejavnost opravljata Osrednja knjižnica Mozirje in Jani zavod Knjižnica Velenje. Razpoložljivi prostori v knjižnici Mozirje in enotah (868 m²) ne dosegajo priporočenih standardov in normativov. Premajhni so prostori v oddelku za izposajo, čitalnico in za delo z mladimi. V letu 1996 se je knjižnica vključila v avtomatsko obdelavo knjižničnega gradiva v sistemu COBISS in se s tem povezala v enoten knjižnično informacijski sistem Slovenije (KIS). V letu 2000 je bila uvedena

računalniško vodena izposoja knjižničnega gradiva v knjižnici Mozirje, v letu 2004 pa še v enotah Ljubno, Nazarje in Rečica, kasneje v enotah Luče in Gornji Grad (Knjižnica v številkah, 2015). Glavno knjižnično dejavnost na območju Šaleške doline opravlja Javni zavod Knjižnica Velenje, ki ima svoji enoti tudi v Šoštanju in Šmartnem ob Paki. V knjižnici se odvijajo številni dogodki, predstavitve knjig in bralne ure. Knjižnice se nahajajo tudi na vseh osnovnih šolah v Zgornji Savinjski in Šaleški dolini ter na Šolskem centru Velenje.

Na območju LAS ZSŠD se odvijajo številne prireditve in dogodki z večletno tradicijo kot so: Flosarski bal, Pust Mozirski, Čebelarski praznik, Pikin festival, Svetovni pokal v smučarskih skokih za ženske Ljubno, Skok čez kožo v Velenju, Vaške igre v Šmartnem ob Paki, Jajčarija, Flosfest, Lučki dan, Festival ovčje volne Bicka, Festival gorskega lesa, razstava cvetja v Mozirskem gaju, Lenartov sejem, poletne kulturne prireditve in številne druge.

Društvena dejavnost je med prebivalci LAS ZSŠD močno razvita. Prevladujejo predvsem kulturna, planinska, gasilska, športna društva, mladinska idr. Na celotnem območju LAS je dobro razvita društvena dejavnost na podeželju, ki med seboj povezuje ljudi s skupnimi interesi in ohranja socialne odnose ter tradicijo. Razvita mreža društev omogoča dodatno infrastrukturo za razvoj podeželja. Društva so gonilna sila dogajanja v vaseh in zaselkih.

5.1.5. Opis stanja okolja

Območje LAS ZSŠD velja za območje z razmeroma čistim in urejenim okoljem. Se pa pojavljajo razlike med Šaleško dolino in Zgornjo Savinjsko dolino, saj je prva izrazita industrijska pokrajina, kjer so negativni vplivi na okolje večji, kot pa v izrazito kmetijski pokrajini, kot je Zgornja Savinjska dolina. Med prebivalci vlada vedno večja ekološka zavest, kar se dokazuje z vedno bolj organiziranim zbiranjem odpadkov ter sanacijo črnih odlagališč. V Zgornji Savinjski dolini ni večjega onesnaževalca, pod največjim pritiskom sta naselje Nazarje, kjer so stacionirana največja podjetja v dolini in pa industrijsko obrtna cona Loke na Ljubnem ob Savinji. Vsaka občina ima urejen vodovod in odvajanje voda na pripadajočo čistilno napravo. Sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja je bila Šaleška dolina zaradi elektrarniškega onesnaževanja eno izmed najbolj onesnaženih območij v Sloveniji, vendar je celovita ekološka sanacija Termoelektrarne Šoštanj bistveno zmanjšala okoljske pritiske. Danes postaja vodilni onesnaževalec zraka promet (Kotnik in sod., 2014).

V Šaleški dolini je pritisk na okolje večji. Problem predstavlja šibka rečna mreža Pake, ki je za onesnaževanje zelo občutljiva, jezera pa to občutljivost še povečujejo. Rezultat preobremenjenosti okolja je bila, v bližnji preteklosti, močna onesnaženost vseh površinskih vodnih teles. Največji pomen za izboljšanje Pake je ob gospodarjenju s komunalnimi odpadnimi vodami imela izgradnja zaprtega krogotoka transportnih voda Termoelektrarne Šoštanj, poudariti je potrebno tudi zmanjševanje pritiskov na vode s strani Gorenja in Premogovnika Velenje (Kotnik in sod., 2014). Zaradi premogovništva se osrednji kotlinski del ugreza in najvidnejša posledica je nastanek jezer. Jezerski bregovi so zaradi ugrezanja degradirani, državna zakonodaja in občinski predpisi pa zavezujejo Premogovnik Velenje, da poškodovane dele sproti sanira. Na večini območij, kjer so bile opravljene meritve oz. se izvaja reden monitoring, je v zadnjih letih opazno postopno zmanjšanje stopnje onesnaženosti, ki je v veliki meri posledica zmanjševanja emisij v ozračje in samočistilnih sposobnosti tal (Kotnik in sod., 2014).

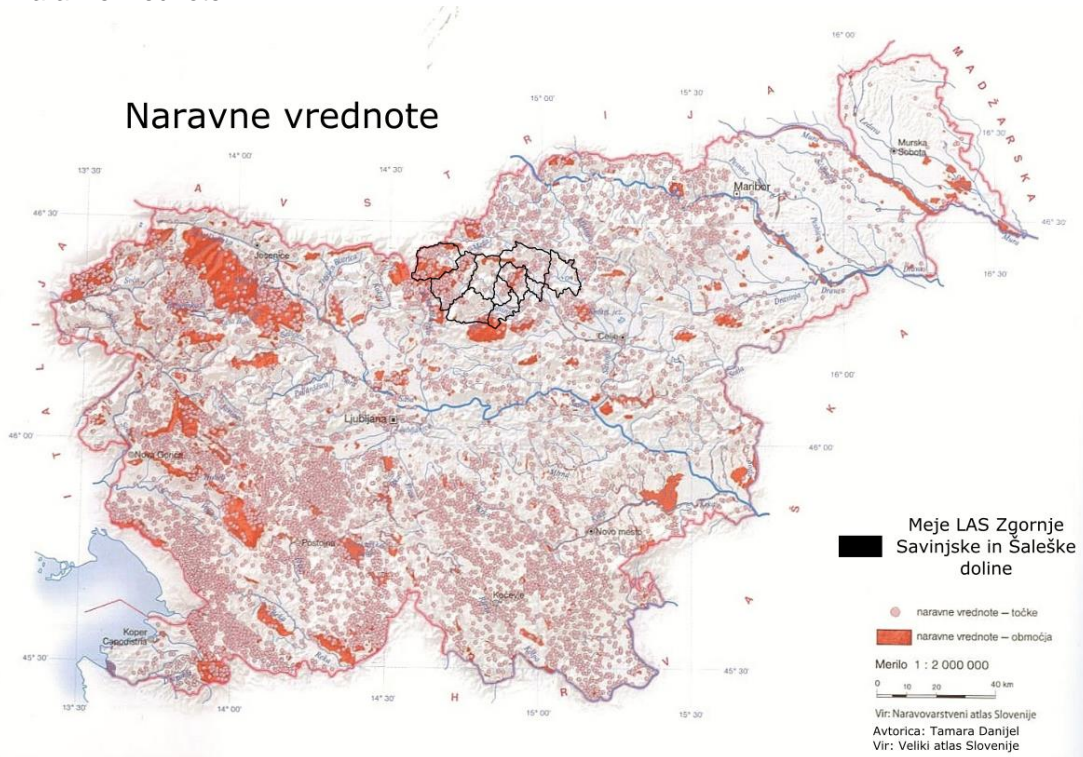
Nasprotno od Šaleške doline je Zgornja Savinjska dolina, ki se ne sooča s takšnimi velikimi točkami onesnaženja, kot se Šaleška. Pri pregledu posameznih okoljskih sestavin, prsti, zraka, vode in podzemnih voda, je bilo ugotovljeno, da vrednosti pri nobeni od sestavin niso problematične. Vode in podzemne vode v Zgornji Savinjski dolini imajo dobro kemijsko stanje, torej v povprečju niso onesnažene, se pa lahko pojavlja točkovno onesnaženje, ki pa nima vpliva na kemijsko stanje. Za onesnaženost prsti v Zgornji Savinjski dolini velja srednja verjetnost tveganja, katera velja tudi za celotno območje Slovenije. Pri onesnaženosti zraka v dolini težave predstavlja le ozon (Danijel, 2015).

Večjo problematiko v Zgornji Savinjski dolini, pa tudi v Šaleški dolini predstavljajo ogrožena območja, torej območja, kjer je možnost poplav, plazov, snežnih plazov, potresov in drugih naravnih nesreč. Največ škode povzročijo poplave, ob katerih so pogosti tudi zemeljski plazovi. Težave povzročajo tudi močnejši nalivi, toča, suša in žled, ki je največjo škodo povzročil februarja 2014, predvsem v lokalnih

gozdovih, pretrgalo je daljnovode, sprožili so se plazovi, ohromljen je bil promet, pojavile pa so se tudi težave s pitno vodo. Ob tem je bilo prizadeto tudi gospodarstvo.

Zgornja Savinjska dolina je območje z velikim deležem zavarovanih območij. Kar 32,2 % območja prekrivajo zavarovana območja (nacionalni, regionalni, krajinski, naravni parki, zavarovani gozd, naravno okolje, kulturna dediščina). Največ zavarovanih območij je v občini Solčava, kar je posledica dveh krajinskih parkov, Logarska dolina in Robanov kot. Poleg tega je znan še Krajinski park Golte ter ostale kulturne in naravne znamenitosti. Še večji delež površine pa prekriva Natura 2000 (Danijel, 2015), katera prekriva tudi manjše območje Šaleške doline.

Slika: Naravne vrednote

Pri ravnanju z odpadki je v zadnjih letih opažen pomemben napredek. Ločeno zbiranje odpadkov je organizirano na skoraj celotnem območju LAS. Najpomembnejša dejavnika z vidika obremenjenosti s hrupom predstavljata promet ter hrup kot posledica prireditev, delovanja lokalov ipd. (Kotnik in sod., 2014).

5.2. Gospodarski položaj območja LAS

5.2.1. Opis glavnih gospodarskih dejavnosti

Za območje Zgornje Savinjske doline je značilna tradicionalna gospodarska podoba, ki je prilagojena naravnim razmeram, zunanji videz daje vtis urejene kmetijske pokrajine, vendar pa se s kmetijstvom ukvarja manjše število ljudi. Primarna panoga v dolini je sicer bilo kmetijstvo, ki je danes usmerjeno predvsem v mesno in mlečno živinorejo, manj pa v poljedelstvo. V preteklosti je bilo močno razvito planšarstvo, ki pa je skozi leta izgubilo na pomenu. Lokalno prebivalstvo se danes še preživlja s kmetijstvom, vendar v manjšem obsegu kot v preteklosti. Z razvojem industrije v dolini so ljudje opuščali kmetijstvo in se zaposlili v industrijski dejavnosti (Slovenija, pokrajine in ljudje, 1998). Šaleška dolina je imela, kljub delujočim premogovniku, stari velenjski elektrarni ter šoštanjski usnjarni, še v tridesetih letih prejšnjega stoletja precejšen agrarni značaj. Zaradi intenzivnega premogovništva in nanj vezane elektroenergetike ter s tem povezanimi industrializacijo in urbanizacijo je v obdobju po drugi svetovni vojni ta hitro zamrl. Kmetijstvo kot dejavnik je po eni strani še vedno eden največjih porabnikov prostora, po drugi eden večjih onesnaževalcev, hkrati pa predstavlja tudi varovalni

dejavniki, ki ga v veliki meri uveljavljajo tradicionalne oblike kmetijstva (Kotnik in sod., 2014). Kmetijstvo ima v Šaleški dolini poseben status, saj zaradi bližine delovnih mest na marsikateri kmetiji kombinirajo dohodke iz različnih virov in se ne posvečajo popolnoma kmetijstvu. Pomembno vlogo v kmetijstvu na območju celotnega LAS ZŠSD ima Kmetijska zadruga Šaleška dolina z.o.o., ki se ukvarja z odkupom mleka in mesa, ter z oskrbo članov zadruga in ostalih kupcev s kmetijskim repromaterialom, kmetijskimi stroji in mehanizacijo. Članom zadruga nudijo tudi druge usluge, kot so računovodski in finančni servis ter strokovno pomoč pri uporabi fitofarmaceutskih sredstev.

Pokritost z gozdom v Zgornji Savinjski dolini je 74 odstotna, največ gozda je v občini Luče, na Solčavskem in v občini Ljubno. V Šaleški dolini pokriva gozd 58 odstotkov površja, vendar gozdarstvo izkazuje nizko storilnost dela in majhno dodano vrednost (Strategija razvoja..., 2011). Za dodatna delovna mesta in dvig dodane vrednosti je potrebno izboljšati tehnološko usposobljenost in izobraziti prebivalstvo, hkrati pa izvesti nove naložbe in predvsem organizirati proizvajalce.

Ob začetkih razvoja gospodarstva v Zgornji Savinjski dolini je zaživela trgovina z lesom, katerega so do kupca spravljali po vodah, povezanega v splave oziroma t.i. flose. Lesna trgovina je doživela razcvet v 18. stoletju, zaradi lesnega bogastva se je začela razvijati tudi sodobna industrija. Prva lesna tovarna je nastala v Nazarjah, manjša lesna obrata še v Gornjem Gradu in na Ljubnem. Poleg tega so v Nazarjah vzpostavili še tekstilno (tovarna Elkroj), ki danes ne obstaja več, in elektrotehnično tovarno, BSH Hišni aparati d.o.o., ki je danes ena največjih zaposlovalcev v Zgornji Savinjski dolini (Slovenija, pokrajine in ljudje, 1998). Na območju Zgornje Savinjske doline na področju industrije danes prevladujeta dve občini, Nazarje in Ljubno ob Savinji, čeprav je industrija razvita tudi v drugih občinah. V Nazarjah sta se oblikovali dve obrtni industrijski coni, ki sta omogočili umestitev večjih podjetij. Tam je locirano tudi največje podjetje v dolini, BSH Hišni aparati. V pomemben industrijski kraj se je razvilo tudi Ljubno ob Savinji, kjer je prevladovala oziroma še prevladuje kovinska in elektroindustrija. Na Ljubnem sta locirani tudi kovinarski podjetji Podkrižnik d.o.o. (sedež ima na Ljubnem ob Savinji, proizvodnja je v letu 2015 selil v občino Nazarje) ter KLS d.o.o., ki je eno najuspešnejših podjetij v dolini (Ljubno ob Savinji, 1997). Velikega pomena so tudi podjetja Biomasa d.o.o., Kovinoplastika Benda d.o.o., JP Komunala Mozirje d.o.o., Melu d.o.o. in drugi. Tudi na območju Šaleške doline že od sredine 20. stoletja prevladujejo sekundarne gospodarske dejavnosti – rudarstvo, energetika, industrija. Dolina ima močno razvito industrijo - osnovna je še vedno predelovalna dejavnost, ki jo izvajajo tako gospodarske družbe kot samostojni podjetniki. Sledita rudarstvo in energetika, ki sta med seboj močno povezana. Dolina predstavlja pomemben energetskega bazen državnega strateškega pomena, saj Termoelektrarna Šoštanj proizvede povprečno tretjino energije v državi. Šaleška dolina je dolina premogovništva, ki se je uveljavila na področju premogovništva z energetiko, v proizvodnji bele tehnike ter drugih predelovalnih vejah industrije. Večja podjetja v Šaleški dolini so še Esotech, inženirsko podjetje usmerjeno v razvoj in implementacijo znanj/tehnologij na področjih energetike in ekologije, Plastika Skaza, ki delujejo na področju razvoja in brizganja plastike ter predelave plastičnih mas. Tukaj je še Gorenje gospodinjski aparati d.d., eden vodilnih proizvajalcev izdelkov za dom, Premogovnik Velenje, katerega osnovna dejavnost je pridobivanje lignita, nato so še Skupina Fori, Komunalno podjetje Velenje d.o.o., Kmetijska zadruga Šaleška dolina, PUP Velenje d.d., ERICo d.o.o. in drugi.

Terciarne in kvartarne dejavnosti na Savinjsko-šaleškem območju so razširjene, vendar v primerjavi s sekundarnim sektorjem zaposlujejo manjši delež prebivalstva (storitvene dejavnosti, trgovina, šolstvo, kultura, znanost). Večji del teh dejavnosti se nahaja v večjih središčih (Velenje, Mozirje, Šoštanj). Med pomembnejšimi dejavnostmi, predvsem v Zgornji Savinjski dolini, je turizem. Ima daljšo tradicijo kot industrija, njegovi začetki sovpadajo s pojavom množičnega planinarjenja. Na prelomu stoletja iz 19. v 20. so planinske postojanke rasle zelo hitro in danes ponujajo obiskovalcem večje število ležišč. Turistično ponudbo ob tem popestrijo še hoteli, penzioni, bungalovi in ostale nastanitve. Večja zgozditve je na turistično najbolj privlačnih točkah, kot so Logarska dolina in Golte. Obenem je Zgornja Savinjska dolina klasično območje kmečkega turizma, saj so turistične kmetije razpršene po celotni dolini, gostom pa ponujajo celotno oskrbo in spoznavanje delovanja kmetije. Največji problem pri turističnih kmetijah pa je sama sezonskost, saj je povpraševanje največje v poletnih mesecih (Slovenija, pokrajine in ljudje, 1998). Tudi Šaleška dolina ima veliko kulturnih in naravnih turističnih potencialov, vendar so bili nemalokrat potisnjeni na stran zaradi velike onesnaženosti okolja. Danes je stanje okolja v Šaleški dolini veliko boljše in kvalitetnejše, počasi izginja tudi negativni stereotip. Med turističnimi podjetji v Šaleški dolini je najpomembnejše Naravno zdravilišče Topolšica, ki ima večstoletno tradicijo. V Mestni občini Velenje se razvija mestni, kulturni in poslovni turizem. Jezera, ki so nastala zaradi premogovništva in so nekoč veljala za zelo onesnažena, v zadnjem času je doživljajo svoj razcvet. Ob Velenjskem jezeru se je razvil kopalniško-rekreacijski turizem.

5.2.2. Stanje na področju gospodarstva

V LAS ZSŠD je bilo na dan 30. 09. 2015 skupaj 4.640 poslovnih subjektov. Največ med njimi je samostojnih podjetnikov, sledijo gospodarske družbe in nato društva. Največ poslovnih subjektov je v velenjski občini, sledita ji občini Šoštanj in Mozirje. Vse tri občine predstavljajo pomembnejša gospodarska središča preučevanega območja. Najmanjše število poslovnih objektov je v občini Solčava.

Tabela 9: Poslovni subjekti po skupinah, 2015*.

Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po občinah in po skupinah, 30. 09. 2015											
	Gornji Grad	Ljubno	Luče	Mozirje	Nazarje	Rečica ob Savinji	Solčava	Šmartno ob Paki	Šoštanj	MO Velenje	LAS ZSŠD
Gospodarske družbe	24	42	27	83	60	35	9	40	138	746	1.204
Zadruga	2	-	-	-	1	-	1	-	2	1	7
Samostojni podjetniki	102	105	71	193	107	105	28	112	259	942	2.024
Pravne osebe javnega prava	2	2	2	8	5	1	2	3	14	43	82
Nepridobitne organizacije	12	12	7	22	12	9	5	3	14	92	188
Društva	30	37	24	71	33	29	19	31	104	331	709
Druge fizične osebe	37	51	52	38	24	23	31	17	36	118	427
Skupaj	209	248	183	415	242	202	95	206	567	2.273	4.640

*Opomba: uporabljeni so bili dostopni podatki.

Vir: Ajpes, 2015.

Gospodarski položaj v Šaleški dolini je v veliki meri odvisen od poslovanja v velikih gospodarskih družbah. Večje gospodarske družbe zaposlujejo večji del prebivalstva iz Šaleške doline, zaposleni pa prihajajo tudi iz sosednjih regij. Največji zaposlovalci na območju so poslovni sistem Gorenje, skupina Premogovnik Velenje in Termoelektrarna Šoštanj. Pri pregledu najuspešnejših podjetij v Zgornji Savinjski dolini je mogoče ugotoviti, da se večina podjetij ukvarja z industrijsko dejavnostjo, naj bo to elektrotehnična, kovinska ali lesna. Poleg večjih gospodarskih družb je na območju tudi več inovativnih malih in srednje velikih podjetij. Pomembnejše dejavnosti oziroma večja podjetja so locirana v večjih krajih oziroma v obrtno poslovnih conah, katerih pa je premalo v dolini oziroma niso dobro izkoriščene. Gradnja nove obrtno poslovne cone z vso potrebno infrastrukturo bi privlačila nastanek novih podjetij ali razvoj že obstoječih.

Velik razvojni problem predstavlja slaba prometna povezava. Na območju širše Savinjsko-šaleške regije so tako po obsegu prihodkov kot po številu zaposlenih s skoraj 2/3 daleč na prvem mestu predelovalne dejavnosti. Slednje so tudi nosilec izvoza, med njimi največji slovenski izvoznik Gorenje. Če se problematika neustrezne prometne infrastrukture kmalu ne reši, nekatera vodilna podjetja v regiji že napovedujejo selitev proizvodnje in delovnih mest v bolj konkurenčna okolja. Če regija ne bo dobila sodobnejše prometne povezave, delovna mesta ne bodo ugašala samo v predelovalnih dejavnosti, ampak tudi v turizmu (Poslovni razgledi SAŠA regije, 2015). Razvijati je potrebno nove oblike zaposlitve (drobno podjetništvo, dopolnilne dejavnosti idr.) ter inovativna podjetja.

Na območju LAS ZSŠD je med delovno aktivnim prebivalstvom več moških, kar lahko povežemo z višjo brezposelnostjo žensk. Povprečna mesečna bruto in neto plača junija 2015 je bila v skoraj vseh občinah LAS pod slovenskim povprečjem, izjema je le občina Šoštanj. Povprečne mesečne plače so najnižje v Rečici ob Savinji in v Šmartnem ob Paki.

Dohodki v kmetijstvu Zgornje Savinjske in Šaleške doline zaostajajo za dohodki iz drugih dejavnosti. Ključni problemi so neugodna starostna, izobrazbena in posestna struktura, nizka produktivnost kmetijstva ter nizka stopnja specializirane proizvodnje na kmetijskih gospodarstvih. Ker je dohodkovni položaj na kmetijah velikokrat neugoden, je lastna sposobnost kmetijskih gospodarstev za izvajanje naložb šibka. Kmetijsko območje se v večini nahaja v hribovitem gorskem območju, kjer so

pridelovalne razmere za kmetovanje težke. Zato se vedno bolj uveljavljajo dopolnilne dejavnosti na kmetijah, predvsem predelava lesa (Strategija razvoja..., 2011).

Tabela 10: Delovno aktivno prebivalstvo in povprečne mesečne plače, 2014.

Delovno aktivno prebivalstvo in povprečne mesečne plače, julij 2014					
	Delovno aktivno preb. po prebivališču			Povprečna mesečna plača	
	Skupaj	Moški	Ženske	Bruto	Neto
Gornji Grad	1.015	611	404	1.221,52	842,03
Ljubno	1.093	630	463	1.317,72	886,83
Luče	599	377	222	1.179,12	807,87
Mozirje	1.639	915	724	1.267,48	861,43
Nazarje	1.101	641	460	1.339,67	899,82
Rečica ob Savinji	958	563	395	1.007,39	704,72
Solčava	170	102	68	1.381,71	913,99
Šmartno ob Paki	1.369	771	598	1.216,17	820,52
Šoštanj	3.611	2.110	1.501	1.777,03	1.137,16
MO Velenje	12.798	7.006	5.792	1.517,87	994,86
LAS ZSŠD	23.729	13.140	10.589	-	-
Slovenija	801.835	447.194	354.641	1.540,93	1.006,18

Vir: Statistični urad RS, 2014.

V LAS ZSŠD večji del kmetijskih gospodarstev leži v Zgornji Savinjski dolini, ki je kmetijsko bolj razvita. Na celotnem območju prevladujejo kmetijska gospodarstva med 5 in 10 ha – 596 kmetij, sledijo manjše kmetije v velikostnih razredih od 2 do pod 5 hektarjev in pod 2 ha. Najmanj je velikih kmetijskih gospodarstev nad 10 hektarjev ali več. Veliko kmetijskih območij leži predvsem na hribovitem obrobju dolin, kjer so manjše, razdrobljene parcele.

Tabela 11: Število kmet. gospodarstev po velikostnih razredih, 2010*.

Število kmet. gospodarstev po velikostnih razredih, 2010				
	0 do pod 2 ha	2 do pod 5 ha	5 do pod 10 ha	10 ha ali več
Gornji Grad	39	48	59	53
Ljubno	42	54	65	39
Luče	26	38	67	25
Mozirje	40	53	71	37
Nazarje	33	46	38	25
Rečica ob Savinji	29	40	49	22
Solčava	7	9	15	24
Šmartno ob Paki	53	43	22	15
Šoštanj	72	74	89	79
MO Velenje	101	147	121	39
LAS ZSŠD	442	560	596	358

*Opomba: podatki so iz popisa kmetijstva iz leta 2010, kasnejšega popisa kmetijstva ni bilo.

Vir: Statistični urad RS, 2010.

V zadnjih letih se na območju LAS ZSŠD povečuje zanimanje za dopolnilne dejavnosti na kmetijah, predvsem na področju predelave, peke kruha in peciva, lesarstva. Na povečanje števila dopolnilnih dejavnosti v zadnjih letih je močno vplivala vedno večja dozetnost potrošnikov za zdravo, domačo, lokalno pridelano hrano. Zaradi zanimanja potrošnikov za lokalno pridelane izdelke iz bližnje okolice, so bile urejene kmečke tržnice v samem središču Velenja, v Šmartnem ob Paki in v Nazarjah, v Šoštanju pa je urejenost tržnice še v teku. Mnogi pridelovalci sadja in zelenjave se odločajo za prodajo svojih pridelkov v javne zavode. Ker pa pridelovalci niso dobro povezani za potrebe skupnega nastopa na trgu, je tukaj priložnost, da se začnejo med seboj povezovati, izvajati skupno promocijo in vzpostaviti skupna tržna mesta. Na območju delujeta KZ Šaleška dolina in KZ Dreta.

Na območju LAS je še vedno pomembna surovina za industrijo les, predvsem v Zgornji Savinjski dolini. Vendar pa je ta vrsta industrije premalo zastopana s strani občin ter tudi države, ter s tem dosega tudi premalo tržno vrednost. Rešitev tega je združevanje podjetij, ki se ukvarjajo z lesom, v organizacijo ali zadrugo, ki bi jih zastopala na vseh področjih. Nove dohodkovne možnosti, ki poleg dohodka

doprinesejo tudi k varstvu okolja, lahko najdemo tudi v višji izrabi alternativnih gozdnih virov (les kot obnovljiv vir energije).

Nadaljnji razvoj obstoječe turistične infrastrukture ter razvijajoče podporno okolje za turizem dajejo jamstvo za odpiranje novih delovnih mest ter vključevanje večjega števila gospodarskih subjektov v turistično dejavnost. V Zgornji Savinjski dolini je potrebno izkoristiti naravne danosti območja in graditi na skupni promociji ter gradnji primerne infrastrukture. V Šaleški dolini so veliki turistični potenciali še vedno v razvoju objezerskega turizma, rekreacijskega turizma, geotermalnega potenciala.

Pomemben segment turistične dejavnosti je turizem na podeželju. Turistične dejavnosti na kmetijah, oživljanje kulturnega in gospodarskega izročila, prireditve na podeželju, učne kmetije idr. omogočajo ne samo dodatnega zaslužka na podeželju, temveč tudi ohranjajo kulturno krajino. Turistična ponudba na podeželju LAS je razdrobljena, nepovezana in brez ustrezne promocije. Potrebno je povezovanje in oblikovanje skupnega turističnega produkta. S tem se bodo na podeželju pojavile nove oblike zaposlitve, predvsem za ženske, med katerimi je večja brezposelnost. Potencialni obiskovalci so lahko na primer obiskovalci Naravnega zdravilišča v Topolšici, ki lahko med dopustovanjem obiščejo podeželsko okolje in predstavljajo še neizkoriščeno priložnost za dodatni zaslužek.

V prihodnosti je potrebno ponuditi celovit turistični produkt, ki bo povezoval različne male in velike turistične ponudnike in omogočal skupno promocijo. Temeljiti je potrebno na aktivnih rekreacijskih počitnicah, dobrem počutju, turizmu na podeželju in naravi. Ob razvoju turizma je pomembno, da se ohranja naravno in kulturno okolje, saj sta ravno to razloga za obisk območja.

5.2.3. Stopnja brezposelnosti

Stopnja registrirane brezposelnosti junija 2015 na območju LAS ZSŠD znaša 12,8 % in je višja od slovenskega povprečja, ki znaša 12 %. Najvišja stopnja brezposelnosti je v občinah Solčava, Luče in Velenje, najmanjša v občinah Šmartno ob Paki, Gornji Grad in Šoštanj. Velika brezposelnost je predvsem med ženskami, stopnja registrirane brezposelnosti na območju LAS je kar 15 %, kar je za 4,2 % več kot pri moških. Daleč najvišji delež brezposelnih žensk ima občina Luče, sledijo ji Nazarje, Rečica ob Savinji in Velenje. Med moškimi je največ brezposelnih v občini Solčava.

Še večja pa je brezposelnost mladih, to so prebivalci mlajši od 25 leta starosti. Največja brezposelnost mladih je v občini Solčava, kjer je stopnja registrirane brezposelnosti junija 2015 znašala kar 60 odstotkov. Visoka brezposelnost je tudi med mladimi v občinah Rečica ob Savinji, Nazarje in Velenje. Najmanj mladih brezposelnih je na Ljubnem. Mladi brezposelni predstavljajo ranljive skupine.

Tabela 12: Stopnja registrirane brezposelnosti, 2015

Stopnja registrirane brezposelnosti (%), junij 2015				
	Skupaj	Moški	Ženske	Mladi (pod 25 let)
Gornji Grad	11,3	10,6	12,2	21,2
Ljubno	11,9	10,7	13,4	24,6
Luče	13,5	8,8	19,9	16,0
Mozirje	13,0	11,3	14,9	23,9
Nazarje	12,8	10,4	15,9	35,8
Rečica ob Savinji	12,8	10,7	15,6	35,9
Solčava	13,7	13,8	13,5	60,0
Šmartno ob Paki	9,7	7,7	12,1	31,7
Šoštanj	11,3	9,3	13,9	29,6
MO Velenje	13,5	11,7	15,6	35,4
LAS ZSŠD	12,8	10,8	15,0	31,7
Slovenija	12,0	10,7	13,6	25,6

*Opomba: uporabljeni so najnovejši podatki na področju brezposelnosti.

Vir: Statistični urad RS, 2015.

5.3. Demografske in sociološke značilnosti na območju LAS

5.3.1. Število in gostota prebivalcev na obravnavanem območju

LAS ZSŠD zajema prebivalstvo v desetih občinah – Gornji Grad, Ljubno, Luče, Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Solčava, Šmartno ob Paki, Šoštanj in MO Velenje. Na območju LAS, ki obsega 705,6 km², živi 61.145 prebivalcev, kar predstavlja 2,97 % celotne populacije v Sloveniji. Največje občine po številu prebivalcev so Velenje, Šoštanj in Mozirje, najmanjši Solčava in Luče. Gostota prebivalcev na območju LAS ZSŠD je 86,7 preb/km², kar je pod povprečjem celotne Slovenije (101,7 preb/km²). Občine Šaleške doline imajo precej višjo gostoto prebivalcev kot občine v Zgornji Savinjski dolini. Daleč najvišjo gostoto ima Mestna občina Velenje (393,6 preb/km²), kjer več kot 2/3 prebivalcev živi v urbanem središču. Solčava je občina z najmanjšo gostoto poselitve, in sicer le 5 prebivalcev na km², sledi ji občina Luče, ki je po površini največja.

Tabela 13: Značilnosti prebivalstva, 2014

Značilnosti prebivalstva, 2014*					
	Skupaj	Moški	Ženske	Gostota prebivalcev (preb/km ²)	Indeks staranja
Gornji Grad	2.605	1.294	1.311	28,9	157,5
Ljubno	2.621	1.306	1.315	33,2	118,4
Luče	1.482	755	727	13,5	121,5
Mozirje	4.120	2.077	2.043	77,0	113,4
Nazarje	2.572	1.308	1.264	59,3	123,4
Rečica ob Savinji	2.354	1.211	1.143	78,2	120,7
Solčava	518	257	261	5,0	125,6
Šmartno ob Paki	3.238	1.623	1.615	177,9	95,2
Šoštanj	8.767	4.531	4.236	91,7	109,2
MO Velenje	32.868	16.676	16.192	393,6	98,5
LAS ZSŠD	61.145	31.038	30.107	86,7	106,8

*Stanje na dan 1. 7. 2014.

Vir: Statistični urad RS, 2014.

Na območju LAS ZSŠD je razmerje med moškim in ženskim prebivalstvom približno enako. Nekoliko več je moškega prebivalstva (50,8 %). Indeks staranja je 106,8, kar je precej pod slovenskim indeksom staranja, ki znaša 120,5. Več mlajšega prebivalstva (pod 15 let) je v občinah Šaleške doline, ki imajo najnižje indekse staranja, medtem ko so najvišji indeksi staranja v zgornje savinjskih občinah (Gornji Grad, Solčava, Nazarje). Povprečna starost prebivalstva se giblje med 41,6 let v občini Šmartno ob Paki in 45,4 let v Gornjem Gradu.

5.3.2. Gibanje števila prebivalstva na območju LAS v zadnjih 10 letih

Zgornja Savinjska in Šaleška dolina imata dolgo zgodovino poseljevanja, kar je vidno z najdbo ostankov iz različnih obdobj. Skozi leta je območje privabljaljo ljudi, ki so se začeli ukvarjati s kmetijstvom, pašništvom, kasneje je prišlo tudi do razvoja industrije in turizma. Število prebivalcev na območju LAS ZSŠD je v zadnjih 10 letih vseskozi nihalo. V primerjavi z letom 2005 je na območju LAS 434 prebivalcev manj. Največ prebivalcev v preučevanem obdobju na območju LAS je bilo leta 2007, najmanj leta 2011.

Tabela 14: Gibanje števila prebivalstva, 2005-2014

Število prebivalcev, 2005 - 2014*										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
LAS ZSŠD	61.579	61.939	62.248	61.121	61.265	61.327	61.095	61.230	61.397	61.145

*Stanje prebivalstva na dan 1. julij.

Vir: Statistični urad RS, 2015.

Graf: Gibanje števila prebivalstva, 2005-2014

*Stanje prebivalstva na dan 1. julij.
Vir: Statistični urad RS, 2015.

Naravno gibanje prebivalstva na celotnem območju LAS ZSSD je bilo med leti 2005 in 2014 ves čas pozitivno – več živorojenih kot umrlih. Naravni prirast v Zgornji Savinjski dolini je bil v zadnjih desetih letih večinoma negativen, le v letu 2012 pozitiven. Najbolj negativna slika je v Gornjem Gradu, kjer je v zadnjem obdobju vedno več umrlih v primerjavi z živorojenimi. V Šaleški dolini je naravno gibanje bolj pozitivno, saj je rodnost še vedno precej nad umrljivostjo, vendar se naravni prirast z leti že zmanjšuje. Najugodnejši naravni prirast ima velenjska občina.

Tabela 15: Naravno in selitveno gibanje, skupni prirast prebivalstva 2005-2014.

Naravni, skupni selitveni in skupni prirast, LAS ZSSD, 2005 - 2014										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Naravni prirast	52	127	119	114	168	77	119	154	78	86
Skupni selitveni prirast	46	142	460	95	-249	-363	34	-134	-40	-511
Skupni prirast	98	269	579	209	-81	-286	153	20	38	-425

Vir: Statistični urad RS, 2015.

Skupni selitveni prirast je v zadnjem obdobju skoraj ves čas negativen. Največ prebivalcev se je izselilo iz občin Velenje in Šoštanj, manjši del tudi iz občin Ljubno, Luče in Mozirje. Izseljuje se predvsem mlada delovna sila, ki v domačem okolju ne najde zaposlitve in jo poiščejo v drugih občinah, regijah ali zunaj meja Slovenije.

5.3.3. Izobrazbena struktura prebivalcev

Ker so zadnji obstoječi podatki za izobrazbeno strukturo prebivalstva po občinah iz Popisa 2002, so za analizo uporabljeni podatki o izobrazbeni strukturi delovno aktivnega prebivalstva po občini prebivališča. Podatki niso najboljši prikaz izobrazbene strukture območja, saj ne vključujejo upokoencev in brezposelnih, med katerimi so v zadnjih letih nemalokrat izobraženi mladi prebivalci z višjo in visoko izobrazbo.

Največji delež (59,7 %) v celotni strukturi delovno aktivnega prebivalstva v LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline je tistih, ki imajo srednješolsko izobrazbo, kar je za 2,5 odstotka več kot slovensko povprečje. Osnovnošolsko izobrazbo ali manj ima slabih 14 % delovno aktivnega prebivalstva, kar je prav tako nad slovenskim povprečjem. Pod državnim povprečjem je le delež aktivnega prebivalstva z višješolsko oz. visokošolsko izobrazbo, ki znaša 5 odstotkov manj kot v državi (26,4 %).

Tabela 16: Izobrazbena struktura delovno aktivne prebivalstva, 2014

Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva po občini prebivališča, 2014				
	Skupaj	Osnovnošolska ali manj	Srednješolska	Višješolska, visokošolska
		Delež (%)	Delež (%)	Delež (%)
Gornji Grad	960	16,5	62,5	21,0
Ljubno	1.066	20,2	58,9	20,9
Luče	528	19,5	62,3	18,2
Mozirje	1.627	16,2	55,4	28,4
Nazarje	1.099	18,0	59,7	22,3
Rečica ob Savinji	936	13,0	62,3	24,7
Solčava	157	13,4	58,0	28,7
Šmartno ob Paki	1.346	10,5	61,8	27,6
Šoštanj	3.515	13,5	62,7	23,8
Velenje	12.547	12,8	58,8	28,4
LAS ZSŠD	23.781	13,9	59,7	26,4
Slovenija	799.958	11,4	57,2	31,4

Vir: Statistični urad RS, 2014.

5.3.4. Stanje na področju izobraževanja in kulture na območju LAS

Izobraževanje

Na območju LAS je osnovnošolska in vrtčevska dejavnost dobro urejena. V vseh občinah skupaj je 9 vrtcev, s 25 enotami, ki skrbijo za 2341 otrok (šolsko leto 2014/2015), ter 29 osnovnih šol s podružnicami, ki izobražujejo 4576 otrok (šolsko leto 2014/2015). Vse šole se s svojim delovanjem vključujejo v življenje lokalne skupnosti in širše družbene skupnosti ter si prizadevajo za socialni in kulturni razvoj ljudi in občanov. V šolskem letu 2014/2015 je bilo v srednješolsko izobraževanje vključenih 2388 dijakov, v terciarno izobraževanje pa 2528 študentov.

Za razvoj glasbenega šolstva v Zgornji Savinjski dolini skrbi Glasbena šola Nazarje, ki ne deluje le na področju občine Nazarje, ampak povezuje učence vseh 7 občin Zgornje Savinjske doline. Največ učencev se odloči za učenje klavirja, flavte, kitare, violine in harmonike. Poleg teh glasbil pa poučujejo še pihala, trobila, tolkala, citre, petje, harfo, orgle, ter tudi električne klaviature in balet. Poleg tega organizirajo pouk predšolske glasbene vzgoje, glasbene in plesne pripravnice (Glasbena šola Nazarje, 2015). Pomembna izobraževalna ustanova je tudi Glasbena šola Fran Korun Koželjski Velenje, ki ima svoje oddelke tudi v Šoštanju in v Šmartnem ob Paki. V šolskem letu 2014/2015 je bilo vanjo vpisanih 897 učencev in 78 dijakov. Oblikovale so se naslednje šolske skupine: mlajši godalni orkester, mlajši pihalni orkester, pihalni orkester, mladinski pihalni orkester Šoštanj, simfonični orkester, harmonikarski orkester, kitarski orkester, big band, otroški pevski zbor, mladinski pevski zbor, mešani mladinski pevski zbor, orffova skupina, baletne skupine. Poleg izobraževalne vloge in širokega področja delovanja, ima tudi pomembno kulturno-umetniško vlogo v Šaleški dolini in širše, s številnimi dogodki in prireditvami. Prirejajo tudi abonmaje, številne koncerte in druge kulturne dogodke. Nezanemarljivi pa so tudi dosežki in uspehi njihovih učencev.

Kultura

Kulturna dejavnost v LAS ZSŠD je razpršena po vseh občinah in vsaka občina ima svoje posebnosti. Preteklost in razvoj območja je vplivalo na razvoj kulture. Recimo, v Gornjem Gradu je bila rezidenca ljubljanskih škofov, posledica tega je bogata sakralna dediščina s številnimi cerkvami in drugimi znamenitostmi, kot je recimo zakladnica dragocenih mašnih plaščev v Radmirju. Tudi v ostalih občinah je kulturna dejavnost bogata in zanimiva. Vendar pa je kulturna dejavnost v Šaleški dolini bolj urejena, v smislu organizacije, saj so ustanovljeni številni zavodi, ki skrbijo za področje kulture, medtem ko takšnih organizacij v Zgornji Savinjski dolini ni.

Bogata je tudi prireditvena dejavnost, vendar le-te niso enakomerno razporejene skozi celotno leto ali po vseh občinah. Nekatere prireditve postajajo čedalje odmevnejše, ne le na območju ampak tudi

širše po Sloveniji. Se pa pri organizaciji prireditev še pojavljajo številne pomanjkljivosti, kot so pomanjkanje skupne promocije, skupnih aktivnosti in trženja.

Najpomembnejša ter hkrati edina ustanova na področju knjižnične dejavnosti v Zgornji Savinjski dolini je Osrednja knjižnica Mozirje, ki je splošna knjižnica in deluje na območju celotne Zgornje Savinjske dolin, ter ima podružnico v vsaki izmed preostalih občin. Glavno knjižnično dejavnost na območju Šaleške doline opravlja Javni zavod Knjižnica Velenje, ki ima svoji enoti tudi v Šoštanju in Šmartnem ob Paki. V knjižnici se odvijajo številni dogodki, predstavitve knjig in bralne ure.

Na območju deluje tudi Javni sklad za ljubiteljske kulturne dejavnosti, ki koordinira aktivnosti in prireditve številnih kulturnih društev na območju, kot tudi sam pripravlja izobraževanja, srečanja in prireditve s področja ljubiteljske kulture.

5.3.5. Opis ranljivih skupin

Po Zakonu o urejanju trga dela so ranljive skupine oseb na trgu dela tiste, ki se uvrščajo med prikrajšane delavce, resno prikrajšane delavce in invalide. Med prikrajšane delavce spada oseba, ki v preteklega pol leta ni imela redno plačane zaposlitve in je prijavljena v vsaj eni evidenci Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje ali nima dokončane srednjega poklicnega oziroma tehniškega izobraževanja ali splošnega srednjega izobraževanja. Sem spada tudi oseba, ki je starejša od 50 let ali živi sama in ima enega ali več vzdrževanih članov. Med resno prikrajšane delavce pa štejemo tiste osebe, ki so bile zadnjih 24 mesecev ali več nezaposlene. Med te skupine spadajo tudi mladi diplomanti, ki po končanem študiju ne najdejo zaposlitve (Ranljive skupine oseb na trgu dela, 2015).

Po predhodnih podatkih je opazno, da je na območju LAS ZSŠD večji problem zaposlovanja mladih, kot pa problem dolgotrajne brezposelnosti. Zato je potrebno spodbujati zaposlovanje mladih, predvsem z ustvarjanjem novih delovnih mest. Kot ranljivo skupino smo identificirali **brezposelne mlade osebe**.

Izpostavljena je bila tudi ranljiva skupina **starejši**, ki so zaradi razpršene poselitve potrebni posebnega pristopa. Nimajo možnosti samostojnega prevoza in so s tem prikrajšani za socialno vključenost.

Kot ranljivo skupino smo na območju Zgornje Savinjske doline identificirali tudi osebe, ki skrbijo za obnemogle, ali trajno invalidne družinske člane. Navzoči na srečanju za pripravo strategije so to ranljivo skupino imenovali **oskrbovalci**. Izpostavljeno je bilo, da so to običajno ženske, ki so poleg skrbi za družino in delo na kmetiji še dodatno obremenjene z nego obnemoglih.

5.4. Izkušnje z izvajanjem programa LEADER v programskem obdobju 2007-2013

Na območju Zgornje Savinjske in Šaleške doline sta v obdobju 2007–2013 delovali dve lokalni akcijski skupini. Na območju Zgornje Savinjske doline **LAS-Društvo za razvoj podeželja Zgornje Savinske doline**, ki je zajemalo območje sedmih občin, na območju treh šaleških občin je deloval **LAS-Društvo za razvoj podeželja Šaleške doline**. Obe lokalni akcijski skupini sta bili organizirani kot društvi, kar je omogočala zakonodaja v takratnem obdobju. Za to organiziranost so se člani odločili zaradi številnih prednosti, ki jih društvo kot samostojna pravna oseba omogoča ter zaradi tradicionalnega poznavanja delovanja društva. V pripravo lokalne razvojne strategije so bili povabljeni potencialni člani LAS, strokovno pa je bila priprava obeh strategij zaupana Zavodu Savinja. Zavod Savinja je bil, z aktom o ustanovitvi kot zasebni zavod, ustanovljen leta 2003 s strani Savinjsko – šaleške območne razvojne agencije in Občine Ljubno. Ustanovljen je bil za namenom pospeševanja podjetništva na podeželju in je v prvem obdobju deloval kot Podeželsko razvojno jedro. Možnost uvedbe pristopa LEADER je prepoznal kot razvojno priložnost območja in kot možnost svojega nadaljevanja obstoja po prenehanju sofinanciranja s strani Javne agencije za podjetništvo in tuje investicije v letu 2006. Zavod Savinja je pobudo LEADER usvojil preko usposabljanj, ki jih je organiziralo Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano ter preko primerov predstavljenih v publikacijah LEADER. V pripravo LRS so bili povabljeni posamezniki in inštitucije, ki so delovale na obeh območjih LAS in so sestavljali projektno skupino za pripravo strategije. Tako člani LAS kot nosilci projektov so izhajali iz vseh treh sektorjev javnega, zasebnega in ekonomskega.

Lokalni razvojni strategiji sta bili pripravljene v letu 2008, v naslednjem letu, po potrditvi strategij in prejemu odločb o prepoznanih LAS, so pričeli z izvajanjem projektov. Odgovornost za izvedbo strategij so prevzeli vsi člani LAS in intenzivno delovali v prid uspešne izvedbe posameznih projektov in s tem sledili zadanemu cilju strategij.

5.4.1. Izkušnje s pripravo SLR v obdobju 2007 – 2013

Aktivnosti in priprave za Lokalno razvojno strategijo so se pričele intenzivno izvajati konec leta 2007. Koordinator in vodja priprave je bil Zavod Savinja s sodelujočimi predstavniki vseh občin v obravnavanem območju in razvojnimi akterji, ki so že prej sodelovali pri pripravi in izvedbi razvojnih programov podeželja. Razvojne inštitucije so pričele z zbiranjem analitičnih podatkov, preveritvijo SWOT analize zabeležene v predhodnih razvojnih dokumentih. V začetku leta 2008 so pričeli s pisanjem dokumentov Lokalnih razvojnih strategij za območji Zgornje Savinjske doline in Šaleške doline. Vseskozi so prebivalce območij, preko elektronskih in tiskanih medijev, obveščali o pomenu priprave in izvedbe lokalne razvojne strategije. Preko medijev in obveščanja na lokalne načine so pozivali občane za sodelovanje v partnerstvu pri ustanovitvi lokalnih akcijskih skupin in podajanju predlogov za izvedbeni del razvojnih strategij. Tako se je pričelo zbiranje projektnih predlogov in posledično usmerjanje razvojnih vizij obeh območij, preko prebivalcev samih. Na podlagi predhodne analize stanja, raziskave trga smo najprej oblikovali razvojni viziji, nato pa pričeli z izvedbenima deloma. Pri pripravi izvedbenih delov strategij so upoštevali vsako mnenje posameznika in vsak projektni predlog, katere so oblikovali v razvojne cilje, po razvojnih ciljih so postavili prioritete naloge in nato izluščili aktivnosti. V poletnih mesecih sta bila pripravljena predloga lokalnih razvojnih strategij, ki so ju javno oblikovali preko komentarjev in dopolnitev prebivalcev podeželja in posameznih razvojnih akterjev. Predloga strategij so posredovali vsem potencialnim članom LAS. Vsak je imel možnost podati svoje mnenje in komentarje. Na ustanovnih zborih društev so pregledali dokumenta, ju komentirali in dopolnili.

Po ustanovnih zborih LAS in izvolitvi organov društev sta upravna odbora, poleti 2008, potrdila lokalni razvojni strategiji.

Izkušnje, ki so jih pridobili s pripravo Lokalne razvojne strategije za Zgornjo Savinjsko dolino (občine Mozirje, Nazarje, Gornji Grad, Rečica ob Savinji, Ljubno, Luče in Solčava) in Lokalne razvojne strategije za Šaleško dolino (Šmartno ob Paki, Šoštanj, Velenje) v prvem obdobju izvajanja programa LEADER, so tudi pri pripravi te strategije v veliko korist. Glavna prednost Zavoda Savinja je v prepoznavnosti, saj ga lokalni akterji na področju razvoja podeželja obravnavajo kot enakopravnega partnerja.

Kot inštitucija, ki je strokovno usmerjala pripravo dveh LRS za obdobje 2007-2013 ima izkušnje in zaupanje pri lokalnih razvojnih strukturah na območju. Z dobro pripravo strategij za preteklo obdobje, so dokazali, da območje dobro poznajo in znajo realno načrtovati ukrepe, ki jih območje potrebuje in jih je hkrati sposobno izvesti. Zaradi izrazito podeželskega območja so okrnjeni določeni razvojni potenciali v smislu visoko usposobljenih izobraževalnih inštitucij ali močnih podjetniških podpornih inštitucij. S povezavo obeh LAS bo ustvarjena boljša povezanost med izrazito podeželskim in razmeroma urbanim območjem, ki ga predstavlja šaleški del. Vendar je na območju dovolj kvalitetnih človeških virov, ki s svojo iznajdljivostjo, vztrajnostjo in inovativnostjo dokazujejo, da lahko sledijo izzivom današnjega časa. Preko priprave strategije, še bolj pa z izvajanjem projektov, je bilo ustvarjeno zaupanje med številnimi partnerji in nosilci projektov. Območju je spoznalo, da je mogoče in vredno delovati po pravilu «od spodaj navzgor» in lokalne vire oplemenititi po LEADER pristopu.

5.4.2. Opis in možnosti izrabe obstoječih razvojnih struktur na opredeljenem območju

Na območju delujejo strokovne inštitucije, ki smo jih v pripravo SLR vključili na samem začetku priprave strategije, prav tako pa smo z njimi dobro sodelovali že v prejšnjem programskem obdobju. Pozitivne izkušnje, ki smo jih pridobili pri sodelovanju s številnimi partnerji, so dobra popotnica za uspešno sodelovanje tudi v prihodnosti. Pri pripravi SLR in kasneje pri uresničevanju zastavljenih ciljev bodo s svojimi znanju in izkušnjami sodelovale inštitucije, ki delujejo na območju LAS ZSSD.

Lokalne skupnosti oziroma deset občin, ki so pobudnik in soustanovitelj lokalnega partnerstva LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline in se bodo aktivno vključevale v aktivnosti na območju.

Razvojna agencija Savinjske regije d.o.o. je inštitucija, ki uspešno opravlja projektno delo, pridobiva evropska in državna sredstva za uresničevanje razvojnih projektov, ter si prizadeva za povezovanje različnih akterjev razvoja v regiji za pripravo in izvedbo skupnih regijskih projektov. Ključno poslanstvo

agencije je uresničevanje razvojnih projektov, ki bodo sledili zastavljenim razvojnim prioritetam in regijskim specializacijam, s področja gospodarskih dejavnosti, ki imajo v regiji največjo dodano vrednost in lahko prispevajo k večji gospodarski uspešnosti regije.

Savinjsko – Šaleška območna razvojna agencija d.o.o., ki spodbuja regionalni razvoj, podjetništvo in razvoj turizma. Ključne naloge agencije so povezovanje podjetniških in javnih interesov z razvojnimi cilji lokalnega okolja, izvajanje nalog iz razvojnih programov občin ter RRP Savinjska in OPR SAŠA za obdobje 2007-2013 in za 2014-2020, povezovanje lokalnih iniciativ pri konkretnih programih in projektih, usmerjanje razvoja, informiranje ter motiviranje posameznih delov lokalnega okolja za skupne projekte, priprava, vodenje, izvajanje razvojnih programov in projektov lokalnih skupnosti, ter povezave z regijskimi in državnimi institucijami, ter druge.

KGZS, KGZ Celje deluje na območju 11 UE in je kot institucija pomembna z vidika vnosa znanja in kompetenc na kmetijska gospodarstva, prav tako pa z vidika koriščenja sredstev iz ukrepov programa razvoja podeželja. Na območju LAS ZSSD delujeta dve izpostavi, v Mozirju in Velenju, ki zaposlujeta specialiste, ki nudijo kmetom tehnološko svetovanje, izvajajo usposabljanja kmetov, izdelujejo poslovne načrte, pomagajo kmetom pri uveljavljanju najrazličnejših ukrepov kmetijske politike, pri organizaciji in delovanju rejskih organizacij in organizacij pridelovalcev, ter sodelujejo pri različnih projektih razvoja podeželja na lokalnem nivoju in mednarodnih projektih.

Center Rinka, zavod za turizem in trajnostni razvoj Solčavskega, ki povezuje različne dejavnosti za trajnostni razvoj območja in prinaša nove razvojne priložnosti.

Andragoški Zavod Ljudska univerza Velenje je kakovostna in dinamična organizacija za izobraževanje odraslih, ki je v preteklosti sodelovala pri številnih projektih, predvsem na tematiko izobraževanja, tako na območju Šaleške kot Zgornje Savinjske doline.

Poslanstvo **Zavoda za gozdove Slovenije** je ohranjanje in sonaravni razvoj slovenskih gozdov in vseh njihovih funkcij za njihovo trajnostno in kakovostno gospodarjenje ter rabo, pa tudi ohranjanje narave v gozdnem prostoru. Območje LAS ZSSD pokriva OE Nazarje, ki s svojimi strokovnjaki nudi pomoč na področju gozdov.

Zavod za varovanje kulturne dediščine Slovenije izvaja raznovrstne upravne in strokovne naloge na področju varstva nepremičnine in z njo povezane premične in žive dediščine, ki sooblikuje pomemben del kulturne raznolikosti Slovenije in je obenem tudi neodtujljiv del evropske in svetovne dediščine. Izvaja številne ukrepe za vključevanje dediščine v sodobno življenje, predstavljanje dediščine javnosti in razvijanje zavesti o njenih vrednostih. Območje LAS ZSSD pokriva OE Celje.

Zavod RS za varstvo narave, je strokovna državna institucija, ki skrbi za ohranjanje slovenske narave, pri čemer posebno pozornost namenja naravovarstveno najvrednejšim območjem. Poleg zakonsko določenih nalog se ukvarjajo tudi z različnimi mednarodnimi in domačimi projekti, ki spodbujajo ohranjanje narave. Območje LAS ZSSD spada pod OE Celje, ki pokriva kar 36 občin na krajinsko in biogeografskem zelo raznolikem delu Slovenije.

5.4.3. Opis uspešno zaključenih projektov

Na območju dosedanjih dveh LAS je bilo uspešno izvedenih 66 projektov v skupni vrednosti 1.716.461,96 € oziroma 1.211.391,81 € LEADER sredstev. Povprečna vrednost posameznega projekta je bila okrog 26.000,00 €, najvišja vrednost projekta je bila 61.450,00 €, najnižja pa 3.150,59 € LEADER sredstev. Območje je projekte sofinanciralo v vrednosti preko 500.000,00 €. Za vodenje in upravljanje je območje koristilo v višini 249.639,38 € LEADER sredstev iz česar sledi, da je bilo iz naslova LEADER na območju oplemenitenih preko dva milijona sredstev.

Na območju novega LAS je bil izveden tudi en projekt sodelovanja med LAS ZSD in LAS ŠD, vsebinsko je pokrival področje čebelarstva.

Približno ena tretjina projektov je bilo investicijskih oziroma je bila ena od aktivnosti projekta investicija. Dograjen je bil čebelarski center, opremljen mladinski center in večnamenski prostor - center razvoja podeželja, opremljene kolesarske, pohodne in tematske poti, senzorična pot v pravilničnem gozdu, postavljen Fidov gaj, Ravbarska vas, učni parki, sadni gozd, modni velikani, polnilnica za električna vozila, rastlinjak, kmečka tržnica. Ostali projekti so bili bolj »mehkih vsebin« na temo usposabljanja, ohranjanje običajev in dediščine, medgeneracijskemu sodelovanju in prenosu znanja, kulturnemu izročilu, razvoju novih storitev in produktov, ozaveščanju o pomenu lokalne hrane in zdravem in varnem načinu življenja, podpori blagovne znamke »Z nasmehom narave iz SAŠA regije«, razstave goveje živine, idr. Izdanih je bilo več knjig in drugega promocijskega gradiva, posnetih je bilo nekaj

filmov na temo dediščine in promocije. Izvedenih je bilo ogromno dogodkov in prireditvev, od katerih izpostavljam Festival volne in Festival gorskega lesa, ki sta inovativno nastala v sklopu LEADER projekta in prerasla v tradicionalni prireditvi.

Partnerskih projektov, v katerih so partnerji aktivno sodelovali in imeli tudi vlogo finančnih partnerjev, je bilo 2/3 izvedenih projektov, ostali so bili bolj individualne narave. Projekti so prispevali k naslednjim ciljem:

- konkurenčno kmetijstvo in razvoj novih gospodarskih dejavnosti;
- smotrnejša raba prostora kot turistični izziv Šaleške doline;
- privlačnejša in prijaznejša Šaleška dolina;
- uresničevanje pristopa od spodaj navzgor;
- večja dodana vrednost podeželja;
- izboljšanje duhovne in materialne kakovosti življenja na podeželju;
- razvoj spremljajoče turistične ponudbe;
- povezovanje razvojnih struktur za celovit razvoj podeželja.

S projekti smo pripomogli k ohranitvi delovnih mest in k vzpostavitvi pogojev za razvoj novih delovnih mest.

6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

Tukaj smo, da prepoznamo endogene potenciale, presežemo slabosti, se izognemo nevarnostim in izkoristimo prednosti območja za realizacijo priložnosti, ki nam jih območje ponuja. Gradili bomo na trajnostnem razvoju z integracijo gospodarskih, družbenih in okoljevarstvenih ciljev.

Zgornja Savinjska dolina je znana po čistem naravnem okolju, kjer živijo dobri in prisrčni ljudje. Pozitiven image velja zaradi, po nekaterih besedah obiskovalcev, najlepše doline v Sloveniji, to je Logarske doline. V dolini ni velikih problemov z onesnaževanjem zraka in tlemi. Glavne vire emisij v zrak predstavljajo industrija, obrt in individualna kurišča. Vpliv individualnih kurišč na kakovost zraka se zmanjšuje zaradi naprednih rešitev ogrevanja z lesno biomaso v Gornjem Gradu, Lučah, Solčavi, Nazarjah in Mozirju. Značilna je relativno visoka ekološka neobremenjenost obdelovalnih površin. Vse več kmetij gospodari po ekoloških načelih. Veliko število kmetij gospodari sonaravno. Kmetje s pravilno in pravočasno uporabo gnojil in zaščitnih sredstev omejujejo negativne dejavnike na okolje. Nasprotno pa ima Šaleška dolina zaradi prisotnosti Termoelektrarne Šoštanj negativen image s strani obiskovalcev. Pred časom so se tod soočili z vsemi vidiki onesnaževanja in degradacije prostora. Negativne vplive energetike, industrije in drugih človekovih dejavnosti na okolje so znatno omilili. Šaleška dolina je sinonim preoblikovane pokrajine, kljub temu je njenemu obrobju še uspelo ohraniti preostanke naravnega okolja. Ti preostanki naravnega okolja so zaradi nenadzorovanega vpliva urbanih centrov pod vse večjim pritiskom. Dolina ima zmerno celinsko podnebje in spada v osrednjeslovensko klimatsko območje. Prostor je reliefno razgiban okrog velenjske kotline. Nadmorska višina poselitve se giblje med 300 m, v dolinskem delu, do 800 m. Vse to omogoča kakovostno pridelavo sadja in zelenjave, tako na prostem in v zavarovanih prostorih. Posebnost je pridelava vinske trte v Šmartnem ob Paki. Zaradi odkopavanja debelih slojev premoga, so z ugrezanjem tal nastali Škalsko, Družmirsko in Velenjsko jezero. Predvsem slednje že izkorišča svoje turistično – rekreacijske možnosti in možnosti za prostočasno preživljanje prostega časa, možnosti za razvoj objezerskega turizma pa so v porastu. Voda iz nastalih jezer lahko predstavlja pomemben vir namakanja za gojenje zelenjave v zavarovanih prostorih, saj je raziskano, zelo bogata z minerali in vitamini.

Na območju LAS ZSSD je osnovna dejavnost predelovalna industrija (tako gospodarske družbe kot samostojni podjetniki), z večinsko proizvodnjo strojev in naprav, sledi rudarstvo in energetika, trgovina, gradbeništvo in storitvena dejavnost. Razvojna zavora je slabo sledenje zahtevam podjetniškega razvoja in zagotavljanje pogojev za vključevanje mladih v razvoj regije tako pri načrtovanju na lokalnem, regionalnem in državnem razvoju. Podjetniška iniciativa se izkazuje na spletu dejavnosti, ki jih opravljajo in pomenijo odzivanje na tržne zakonitosti, tradicionalno naravnost podjetnika na posamezno dejavnost, nastajanje novih dejavnosti v sektorju malega gospodarstva. V malem gospodarstvu zasledimo vse vrste dejavnosti, ki se opravljajo kot gospodarske dejavnosti. Ovira za prepoznavanje uspešnosti malega gospodarstva pa je velikokrat prav razpršenost malega gospodarstva. V skupnem pogledu je malo gospodarstvo pomemben gospodarski subjekt tako z vidika poslovnega, delodajalskega in inovativnega področja.

Še vedno pa je pomembna dejavnost, predvsem v Zgornji Savinjski dolini, kmetijstvo. Kmetijstvo v Šaleški dolini še vedno nosi breme preteklosti. Zaradi centraliziranega razvoja, ki je omogočal bližino delovnih mest, se je izoblikovala posebna socioekonomska struktura kmetijskih gospodarstev, kjer prevladujejo mešane kmetije, ki kombinirajo dohodke iz različnih virov in kjer je kmetijstvo pogosto predvsem dodatna ter ne glavna aktivnost. Naravne danosti omogočajo predvsem usmeritev v živinorejo (govedoreja, reja drobnice), ki se dopolnjuje z gozdarstvom. Največ kmetov se ukvarja z rejo krav dojl, sledi reja krav molznic za potrebe proizvodnje in oddajo mleka. Celotno območje je po LFA razvrščeno v hribovsko gorsko območje. O težjih pridelovalnih razmerah za kmetovanje priča tudi struktura rabe kmetijskih zemljišč. V zadnjih letih se povečuje zanimanje za tržno pridelavo zelenjave in ekološko kmetovanje. Z intenzivnim sadjarstvom se kmetje ukvarjajo v manjši meri. Glavnino sadja pridelava KZ Šaleška dolina v njenih intenzivnih sadovnjakih. Vinogradništvo je razvito v manjšem obsegu na celotnem območju in je namenjeno predvsem lastnim potrebam vinogradnikov, v manjši meri tudi za prodajo. Medtem ko ima Zgornja Savinjska dolina dosti večje število mladih gospodarjev kmetij, kot pa je slovensko povprečje ali povprečje v Savinjski statistični regiji. Kmetije so večje in številčnejše. Iz ozadja v dolino torej prihajajo mlajše generacije, ki so ključnega pomena za inovativen razvoj, saj prinašajo nove ideje, obenem pa so močna delovna sila (Danijel, 2015). Kmetijstvo ima izrazit dohodkovni problem, saj dohodki v kmetijstvu zaostajajo za dohodki iz drugih dejavnosti.

Ključni problem v tem je posestna struktura, nizka produktivnost, nizka stopnja specializacije proizvodnje na kmetijskih gospodarstvih in podobno. Lastna sposobnost kmetijskih gospodarstev za izvajanje naložb je šibka. Generacije kmečkih prebivalcev v hribovitih območjih pa ne zadržuje na kmetijah samo ekonomski interes, pač pa prirojena ljubezen do zemlje, zaradi katere so pripravljene tudi na veliko samoodrekanje in svojstven način življenja. Vprašanje je, koliko bo ta čustven motiv odločilen tudi pri mladi generaciji potencialnih naslednikov, na katerih bo slonel bodoči razvoj. Dandanašnje izkušnje kažejo, da se mlajša generacija bistveno razlikuje od starejše. Svojega življenjskega standarda ne primerjajo več samo standardom svojih staršev, pač pa vse bolj z vrstniki iz šolskih klopi, ki so zaposleni izven kmetijstva in imajo neprimerno višji osebni dohodek, pravico do letnega dopusta in drugih ugodnosti.

Podeželje predstavlja velik naravni, materialni in človeški potencial za razvoj različnih dejavnosti. Splošna ugotovitev je, da se še vedno velik del kmetijskega in lesnega asortimana proda s prenizko stopnjo dodane vrednosti. S tem celotno območje izgublja možnost dodatnega vira dohodka in možnost za dodatna delovna mesta. Več kot polovico lesa lastniki gozdov prodajo kot hlodovino, torej nepredelan les. V gozdovih naraščata lesna zaloga in prirastek lesa zaradi trajnostnega gospodarjenja v zadnjih letih. Proizvodna sposobnost je še vedno premalo izkoriščena. Poleg proizvodnih funkcij gozdov (lesno-proizvodna, lovna...) so na posameznih lokacijah močno poudarjene tudi druge javne funkcije, kot so ekološke (varovalna, klimatska...) in socialne (rekreacijska, turistična, estetska...), vendar je njihov pomen premalo znan in upoštevan v javnosti in med lastniki gozdov. Nizko storilnost dela bi bilo mogoče preseči z izrazitejšim povezovanjem lastnikov in učinkovitejšim koriščenjem gozdnih virov. Večje napore je potrebno vložiti v izboljšanje tehnološke usposobljenosti in v dvig znanja za uporabo zahtevnejših tehnologij, v podporo za naložbe in predvsem organiziranje proizvajalcev, z višjo stopnjo dodane vrednosti. Nove dohodkovne možnosti z izrazitimi pozitivnimi okoljskimi učinki lahko najdemo tudi v višji izrabi alternativnih gozdnih virov (les kot obnovljiv vir energije).

Zelenjavo in sadje kmetje pridelujejo v večji meri samo za samooskrbo. Razvojni potencial predstavljajo viški zelenjave in sadja posebej izven sezone – pridelovanje v zavarovanih območjih. Potrošniki se vse bolj zavedajo lokalno pridelane hrane, še posebej ekološke. Prav tukaj pa je lahko dodana vrednost in možnosti organiziranega trženja in promocije. Mestno središče občine Velenje in središči občin Šoštanj in Šmartno ob Paki predstavljata večjo kupno moč na območju LAS. V središču Mestne občine Velenje se program CLLD ne more izvajati zaradi dejstva, da tukaj živi več kot 10.000 prebivalcev. Je pa to prednost za podeželsko prebivalstvo, ki zaradi velike kupne moči v samem središču občine lahko prodaja svoje izdelke in pridelke na urejeni tržnici. V središčih občin je samooskrba prisotna v manjši meri (vrtičkarji), kar je lahko posebna priložnost za povečanje kratkih prehranskih verig.

V Zgornji Savinjski dolini je velik potencial v turizmu, zlasti zaradi ugodnih naravnih in kulturnih znamenitosti ter pristne narave. Med ponudniki turističnih storitev prevladujejo manjša družinska podjetja (turistične kmetije idr.), ki so potencialno ranljiva za spreminjajoče se potrebe izredno spremenljivega turističnega trga. Največ nočitev v obravnavanem območju je v poletnih mesecih. Za javni interes na področju turizma skrbijo predvsem občine (TIC-i) in turistična društva. Med organizacijami, ki so zainteresirane za razvoj turizma na območju občin, ni konkretnih dogovorov in usklajenega delovanja glede turistične promocije in trženja. Tiskan promocijski material in spletno oglaševanje je slabo ciljno naravnano. Tiskane so v največji meri male zgibanke in prospekti posameznikov za informiranje gostov, ki so že v dolini. Premalo je aktivnosti, ki bi obiskovalce privabljali v dolino. Promoviranje preko svetovnega spleta je premalo aktivno in preveč razdrobljeno. Promocija in trženje sta razdrobljena in premalo povezana. Tudi Šaleška dolina vsekakor ima svoje turistične potenciale, vendar jih glede na to, da je v preteklem obdobju veljala za eno izmed najbolj onesnaženih okolij zaradi prisotnosti industrije in energetike, ne aktivira dovolj. Onesnaženost je sedaj veliko manjša in ta stereotip je nujno potrebno sistematično odpravljati. Optimistično zastavljeni načrti ključnih nosilcev razvoja turistične dejavnosti in razvijajočega podpornega okolja za turizem dajejo jamstvo za odpiranje novih delovnih mest ter vključevanje večjega števila gospodarskih subjektov v turistično dejavnost. Manjši turistični ponudniki se lahko preko že vzpostavljenega Turistično informacijskega centra Velenje (TIC Velenje) povežejo in se vključijo v spremljajoče turistične programe večjih nosilcev turističnega razvoja območja in sicer Terme Topolšica v občini Šoštanj ter Gorenje Gostinstvo in Gost v občini Velenje. Veliki turistični potenciali so še vedno v razvoju objezerskega turizma, geotermalnega potenciala. Priložnost za razvoj spremljajoče turistične ponudbe je v registraciji učnih kmetij, promociji kulturne in naravne dediščine.

SWOT analizo smo pripravili skupaj s partnerji LAS in strokovnimi inštitucijami z območja.

PREDNOSTI (+)	SLABOSTI (-)
<ul style="list-style-type: none"> ○ Naravne danosti, biološka, reliefna in krajinska pestrost, neokrnjena narava ○ Bogato in ohranjeno naravno okolje in naravna dediščina ○ Območja NATURA 2000 (biotska pestrost rastlinskih in živalskih vrst) ○ Velika pokritost z gozdom ○ Naravni in obnovljivi energenti (les, voda, sonce, veter,...) ○ Bogata in ohranjena kulturna dediščina ○ Tradicija gospodarskih dejavnosti (lesarstvo, turizem, obrtništvo) ○ Bogata zgodovina v urbanih in podeželskih naseljih ○ Povezanost društvene dejavnosti, tradicije in kulturnega življenja ○ Povezanost in medsebojna vključenost podeželskih in urbanih območij ○ Pripadnost lokalnemu okolju, navezanost na okolje ○ Pristnost ljudi – dobrosrčnost, ljudje z izkušnjami ○ Majhni trgi in vasi, ki dajejo občutek povezanosti in možnosti sodelovanja ○ Raznolika struktura prebivalcev ○ Ugodna izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva ○ Zaokrožena regija, pripravljena za regionalno, medregionalno in internacionalno sodelovanje, z izkušnjami na tem področju ○ Primerni pogoji za osnovno kmetijsko dejavnost in razvoj dopolnilnih dejavnosti ○ Obstoječi pridelovalci ekoloških živil ○ Kakovostna lokalno pridelana in predelana hrana ○ Potreba potrošnikov po lokalni pridelkih ○ Organiziran odkup nekaterih kmetijskih proizvodov (npr. ekološko goveje meso) ○ Visok delež samooskrbe (voda, energija, les, hrana) ○ Pestrost turistične ponudbe in dokaj velik obisk turistov ○ Urejena rekreacijska infrastruktura v urbanih območjih ○ Razvite turistične kmetije na podeželju ○ Registrirane blagovne znamke ○ Obstoječe podporne organizacije na področju kmetijstva, gozdarstva, turizma idr. ○ Obstoječa opuščena infrastruktura primerna za revitalizacijo in zagon dejavnosti (socialno podjetje) ○ Razvejana infrastruktura za oskrbo s v urbanih območjih ○ Dobra internetna povezanost območja ○ Potenciali formalnega in neformalnega znanja v organizacijah in pri posameznikih ○ Ugodno bivanjsko okolje (klima, tradicija) ○ Relativna bližina urbanih središč ○ Velik splošni potencial podeželja (naravni viri, okolje, hrana...) ○ Zavedanje pomena trajnostnega razvoja ○ Veliko primerov kvalitetne prenove objektov, tudi s črpanjem sredstev EU ○ Znanje s področja projektnega vodenja ○ Delujoča LAS-a v obdobju 2007 – 2013 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Premalo zavedanja pomembnosti povezovanja naravovarstvenih območij ○ Premalo zavedanja pomena naravnih danosti in potencialov lokalnega okolja ○ Slaba (neustrezna) interpretacija vsebin varstva narave ○ Prepričanje javnosti o onesnaženem okolju, slab image premogovniškega območja ○ Posamezni pozitivni primeri upravljanja kulturne dediščine in kulturnih spomenikov ○ Podcenjevanje in slabo poznavanje kulturne dediščine ter tradicije in zgodovine ○ Premalo prenosa tradicionalnih znanj, del,... ○ Pesimizem, neodzivnost, pomanjkanje kreativnosti, pobud in postavljanja jasnih ciljev ob ponujenih priložnostih ○ Pomanjkanje zaupanja ○ Pomanjkanje prevzema odgovornosti ○ Slabše možnosti za zaposlitev mladih ○ Neizkoriščen človeški potencial – visoko strokovno znanje odhaja iz domačega okolja ○ Neskladje na trgu dela med ponudbo in potrebami gospodarstva ○ Nezainteresiranost potencialnih uporabnikov in ponudnikov ○ Pomanjkanje tržne usmerjenosti ekoloških kmetij ○ Nesorazmerna porazdelitev kmečkih tržnic v urbanih naseljih ○ Pomanjkanje tržnih mest za kmetijske produkte na podeželju ○ Premalo sodelovanja, povezovanja med lokalnimi pridelovalci, turističnimi ponudniki,... ○ Krajevno nesorazmerna turistična označitvena infrastruktura ○ Krajevno nesorazmerna rekreacijska infrastruktura na podeželju ○ Ni skupnega nastopa/promocij na trgu ○ Pomanjkanje celostnih produktov ○ Premalo dodane vrednosti ○ Razdrobljena, nepovezana ponudba ○ Pomanjkanje prepoznavnih blagovnih znamk, ki predstavljajo širše območje ○ Slaba informiranost javnosti ○ Neusklajeni interesi uporabnikov prostora, razpršena gradnja (pozidava ne sledi ciljem varstva okolja in turizma) ○ Nerazvita socialna mreža za dodatne socialne storitve, ki jih potrebuje razpršena poselitev ○ Pomanjkljivosti pri vključevanju hendikepiranih, socialno ogroženih idr. v družbo (povezovanje, komunikacija, informiranje, spodbude...) ○ Premalo podjetnih, kreativnih idej, ki bi se uresničile ○ Oddaljenost večjih investicij ○ Koncentracija gospodarske moči v urbanih naseljih ○ Ni trajnosti projektov ○ Pomanjkanje znanj in izkušenj s področja trženja in trženjskega komuniciranja ○ Pomanjkanje delovnih mest ○ Nepoznavanje pomena socialnega podjetništva za razvoj družbe
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ○ Les, kot surovina in kot fini končni izdelki ○ Povezovanje vsebin in aktivnosti v naravi ○ Promocija čistega okolja ter širjenje dobrih praks pri sanaciji okolja (sprememba pogleda od zunaj) ○ Obnovljivi viri energije, geotermalni potencial ○ Območja NATURA 2000 ○ Zelene površine kot protitež industrijskim objektom v urbanih naseljih (mestni vrt, parkovne in rekreacijske površine, priložnosti za aktiven oddih...) ○ Trajnostni razvoj in razvijanje družbeno odgovorne regije ○ Povezovanje s širšim območjem preko enot kulturne dediščine ○ Vključevanje mladih v promocijo kulturne dediščine ○ Ohranjanje – oživljanje obrti in rokodelstva 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Neustrezni posegi in dejavnosti, ki ne prispevajo k ciljem varstva narave ○ Razprodaja naravnih virov (vodni viri, gozdovi, zemlja) ○ Enostranska tolmačenja varnosti in zdravja okolja – izkrivljanje dejanskega stanja ○ Podnebne spremembe, naravne nesreče ○ Propadanje enot kulturne dediščine ○ Nesprejetost novih zgodb med ljudmi ○ Individualizem ljudi in inštitucij ○ Staranje prebivalstva ○ Kot posledica povečanega odseljevanja izobraženih kadrov pride do pomanjkanja strokovnega znanja ○ Zniževanje življenjskega standarda ljudi v urbanih območjih zaradi pomanjkanja industrijskih investicij

<ul style="list-style-type: none"> ○ Podporne storitve na področju pridobivanja uporabnih znanj ○ Razviti zelena delovna mesta in obdržati mlad, izobražen kader ○ Uporabiti kreativne ustvarjalne potenciale prebivalcev ○ Dvig zavedanja o pomenu domačih izdelkov in dvig ekološke ozaveščenosti prebivalcev ○ Trženje ekoloških pridelkov ○ Širitev dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, neposredna prodaja izdelkov na kmetiji, turistična dejavnost, učne kmetije idr. ○ Oblikovanje kratkih dobavnih verig: kmetije – javni zavodi ○ Povečanje prehranske samooskrbe območja ○ Boljše izkoriščanje obdelovalnih površin ○ Oblikovanje skupnega turističnega produkta ○ Oblikovanje novih turističnih programov (dnevni turizem, tematski turizem,...) ○ Nov pomen degradiranih območij na podeželju – turistično – rekreacijska dejavnost (adrenalinski park, male jadnice, glamping, muzej potopljenih vasi idr.) ○ Oblikovanje poslovnih daril, spominkov lokalnega izvora ○ Z enega mesta ponuditi vse produkte območja ○ Ponudba tipičnih prehranskih, lesenih, kulturnih, turističnih produktov ○ Celovit pristop k povečanju ponudbe lokalnih pridelkov in izdelkov in informiranje potrošnikov ○ Povečanje prepoznavnosti že obstoječih blagovnih znamk in uveljavljanje novih ○ Pridobitev novih trgov ○ Povezovanje - skupni nastopi, promocija, vključenost različnih skupin ○ Nove vsebine v zapuščenih objektih ○ Razpoložljivi viri za ureditev namakalnih sistemov (jezera, opuščeno zajetje v Šmartnem ob Paki) ○ Ureditev sistemov za daljinsko ogrevanje na biomaso ○ Trajnostna mobilnost ○ Socialno podjetništvo ○ Povečanje socialne vključenosti ○ Pomoč ostarelim na domu ○ Izvozna usmeritev malega gospodarstva ○ Razvoj malih, družinskih podjetij 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Izgubiti pravi fokus: kdo, zakaj, kaj, kdaj... ○ Zakonske omejitve za prodajo lokalno pridelkov (postopki javnega naročanja) ○ Masovni turizem ○ Premalo denarnih sredstev za izvedbo investicij ○ Pomanjkanje finančnih sredstev in nezadostni finančni viri ○ Zapleteni predpisi, administrativne ovire ○ Nestrokovno kadrovanje ○ Termimska neuskklajenost, ki onemogoča izvedbo projektov sodelovanja ○ Neživljenjska zakonodaja, ki onemogoča kontinuirano delovanje LAS ○ Birokratske ovire pri pridobivanju dovoljenj, predpisi, ki otežujejo razvoj ○ Kratkoročni pogledi pri projektih, pomanjkanje vidika trajnosti ○ Nezaupanje zainteresiranih v projekte ○ Nepotizem in lobiji ○ Močna politična vpletenost in izrazita bipolarnost ○ Pomanjkanje "gonilne sile" oziroma nosilcev povezovalnih aktivnosti ○ Zakonske omejitve pri zavarovanih in varovanih območjih
--	---

Iz zgoraj zapisanega izhaja, da ima območje razvojni potencial **na naslednjih treh prednostnih področjih:**

- **Prehranska samooskrba,**
- **Lesna predelava,**
- **Turizem.**

Območje LAS ZŠSD je sestavljeno iz urbanega in podeželskega dela. Kljub temu, da urbana območja črpajo sredstva iz sklada ESRR in EKSRP, medtem ko podeželska območja črpajo le iz sklada EKSRP, težko ločimo razvojne probleme in izzive za urbana in podeželska območja, saj so med seboj izjemno povezana. Lahko bi rekli, da podeželska območja nudijo nekakšno podporno okolje urbanim območjem, prav tako pa urbana območja nudijo podporno okolje podeželskim območjem. Tudi iz SWOT analize, katera je bila pripravljena skupaj s partnerji LAS, izhaja, da se podeželski in urbani del soočata s približno enakimi slabostmi in nevarnostmi oziroma imata približno enake prednosti in priložnosti. Povezanost podeželja in urbanih območij dokazuje tudi prednost, ki so jo v SWOT analizi izrazili partnerji LAS: "povezanost in medsebojna vključenost podeželskih in urbanih območij.

S pripravljeno strategijo želimo t.i. podporno okolje podeželja oziroma podporno okolje urbanega dela še izboljšati. To pomeni, da izkoristimo endogene potenciale obeh delov območja in ponudimo lokalnemu in drugemu prebivalstvu neko celovito ponudbo oziroma produkt Zgornje Savinjske in Šaleške doline, kjer ni jasne razmejitve med obema deloma, ampak prihaja do nekakšnega prepleta obeh območij. Želimo, da se obiskovalci počutijo domače tako na podeželju kot v urbanih naseljih in, da se udeležujejo dejavnosti na celotnem območju. Za to je potreben celovit razvoj celotne regije in ne le urbanih ali podeželskih območij. Potrebno je npr. podpirati podjetništvo povsod, ne le v urbanih naseljih, kjer je industrije že tako ali tako bolj razvita, le da se razvoj podjetništva prilagaja endogenim potencialom območja, torej, da na podeželju razvijamo podjetništvo v povezavi s kmetijstvom in turizmom.

	Problemi, razvojne potrebe in izzivi	Potrebe, možnosti
Gospodarstvo	<ul style="list-style-type: none"> - stopnja brezposelnosti v Zgornji Savinjski in Šaleški doline je 12,0 % in je nižja od slovenskega povprečja (13,1 %), leta 2008 smo imeli 8,1 % stopnjo brezposelnosti, zato je potrebno rezultate izboljšati - stopnja brezposelnosti mladih (31,7%) je nad slovenskim povprečjem (25,6%) - mladi iščejo zaposlitve v drugih regijah Slovenije oziroma v tujini, saj na območju ni dovolj delovnih mest, predvsem za mlade brez izkušenj - na območju je presežek nekaterih kadrov oziroma potreba po specifičnih znanjih in kompetencah - neusklajeno delovanje različnih inštitucij v prostoru in nepovezanost med gospodarskimi subjekti, lastniki gozdov, pridelovalci ter predelovalci hrane - neizkoriščene možnosti povezovanja in skupnih nastopov - mladi imajo ideje, kompetence in znanja, s katerimi bi lahko uspeli v podjetniškem svetu, kot samostojni ali kot člani že obstoječih kolektivov. Vendar niso dovolj aktivni, se ne povezujejo in ne znajo izkoristiti obstoječega podpornega okolja. 	<ul style="list-style-type: none"> - izkoristiti endogene potenciale - mreženje ponudnikov storitev in produktov - spodbujanje vzpostavitve zelenih delovnih mest - ponuditi podporno okolje posameznim ciljnim skupinam - spodbujanje ohranitve starih obrti in rokodelstva - ustvarjanje podjetniških priložnosti za povečanje podjetniške dinamike - usmeriti mlade k izkoriščanju lastnega potenciala - animirati lokalne skupnosti, institucije, gospodarstvo in prebivalstvo za podporo socialnemu podjetništvu
Kmetijstvo	<ul style="list-style-type: none"> - vedno več kmetij mora iskati dodaten vir zaslužka - pridelovalci se usmerjajo v pridelavo novih proizvodov, ki so tržno zanimivi, vendar jim manjka nekakšno podporno okolje in pomoč, pri razvoju njihove dejavnosti. S tem bi zagotovili dodaten prihodek, ter ekonomsko in socialno varnost kmečkih družin. - na območju obstaja nekaj kmečkih tržnic, predvsem v urbanem okolju. Trenutno ponudbo je potrebno razširiti, ji dodati neko dodano vrednost in tudi prebivalcem na podeželju ponuditi kotičke, kjer bo možen nakup lokalnih pridelkov. - prevladujoča panoga je živinoreja, poljedelstvo je v ozadju. Trenutne obdelovalne površine je potrebno bolje izkoristiti. - izziv predstavljajo težke pridelovalne razmere - ekološko kmetijstvo je v porastu, vendar so še možnosti za nadaljnji razvoj - glede na število kmetij in že obstoječo ponudbo lokalnih pridelkov, je lokalna oskrba z lokalno pridelano hrano na prenizki ravni, saj ni načrtnega spodbujanja in povezovanja ponudbe in povpraševanja - nizka stopnja dodane vrednosti primarni kmetijski proizvodnji 	<ul style="list-style-type: none"> - izkoristiti endogene potenciale podeželja - podpreti pridelovalce in druge ponudnike lokalnih proizvodov in pridelkov za aktivnejšo vlogo pri dvigu lokalne samooskrbe - z načrtnim pristopom in promocijo dvigniti zavedanje o pomenu lokalno pridelane hrane - krepitev vaških in mestnih jeder s tržnimi "kotički" - mreženje ponudnikov storitev in produktov (oblikovanje verig) - spodbujanje vzpostavitve zelenih delovnih mest v kmetijstvu - spodbujanje in promocija dejavnosti, ki prinašajo dodano vrednost primarnim surovinam
Turizem	<ul style="list-style-type: none"> - turizem ima že tradicijo delovanja, predvsem na območju Zgornje Savinjske doline - področje turizma pa se že več let ubada z enakimi problemi, kot so: šibko skupno nastopanje v promocijskih aktivnostih, necelovita marketinška podoba in slabo trženje, nepovezana turistična ponudba, nekateri obstoječi produkti so potrebni obnove - že obstoječa blagovna znamka, ki predstavlja obe območji je premalo prepoznana - Zgornja Savinjska in Šaleška dolina sta perspektivno turistično območje z že razvito turistično ponudbo, ki pa ni med seboj dovolj povezana. Potrebno je stremeti k oblikovanju oziroma razvoju integralnih turističnih produktov, ki bodo temeljili na povezovanju turističnih ponudnikov na trženjski in podjetniški ravni. - priložnost je treba dati mladim turističnim delavcem z zagonom, ki bodo z uporabo modernih komunikacijskih orodij dostopni širšemu krogu ljudi. 	<ul style="list-style-type: none"> - izkoristiti endogene potenciale - mreženje ponudnikov storitev in produktov - spodbujanje vzpostavitve zelenih delovnih mest v turizmu - posodobitev/postavitvev turistične infrastrukture - prepoznati in izkoristiti turistični potencial naravne, kulturne in tehniške dediščine - oblikovati prepoznaven turistični produkt Zgornje Savinjske in Šaleške doline – povezati ponudnike za sodelovanje in oblikovanje skupnih turističnih produktov - povečati zaposlitvene možnosti lokalnega prebivalstva na področju turizma - podpreti razvoj novih produktov in povezanih zgodb - pridobivati nove ciljne skupine
Lesarstvo, gozdarstvo	<ul style="list-style-type: none"> - gozdnatost na območju je ena najvišjih v Sloveniji (75%). Zaradi trajnostnega gospodarjenja z gozdom, v gozdovih naraščata lesna zaloga in prirastek lesa. Zaradi prodaje hlodovine in ne končnih izdelkov se izgublja potencialen dohodek. 	<ul style="list-style-type: none"> - izkoristiti endogene potenciale - spodbujanje ohranitve starih obrti in rokodelstva - spodbujanje in promocija dejavnosti, ki prinašajo dodano vrednost

	<ul style="list-style-type: none"> - lesni asortiman ima še vedno pre nizko dodano vrednost. - tehnološka usposobljenost in znanja za uporabo zahtevnejših tehnologij so na pre nizkem nivoju. Obenem je potreba po ohranjanju starih obrti in tradicij. - gozd kot obnovljiv vir je premalo izkoriščen. Lesni ostanki so dober vir toplote. 	<ul style="list-style-type: none"> primarnim surovinam - nudenje podpornega okolja za razvoj dejavnosti - spletna oglasna deska ponudbe in povpraševanja
Okolje, naravna in kulturna dediščina	<ul style="list-style-type: none"> - na območju Šaleške doline je dediščina preteklega obremenjevanja okolja še prisotna – z manjšimi posegi, predvsem pa osveščanje in izobraževanjem se lahko zmanjša negativen image območja - na območju je premalo informiranja in spodbujanja prebivalcev s področja rabe obnovljivih virov in okoljskega osveščanja - objekti kulturne dediščine so vsebinsko premalo izkoriščeni - že obstoječa kulturna dediščina premalo izkorišča možne povezave - zgodbe iz lokalnega okolja so premalo dostopne prebivalstvu 	<ul style="list-style-type: none"> - izkoristiti endogene potenciale - dodajanje koristnih vsebin degradiranim območjem - informiranje, osveščanje in izobraževanje prebivalstva o pomenu ohranitve lokalnega okolja in zavarovanih območij - ustvarjanje zelenih površin v urbanih okoljih - ohranitev obstoječih naravnih danosti - informiranje prebivalstva o možnostih izkoriščanja obnovljivih naravnih virov - ozaveščanje prebivalstva o pomenu trajnostne mobilnosti - prepoznati potencial in povezati elemente naše dediščine v skupne turistične produkte - ohraniti in dati veljavo kulturni dediščini Zgornje Savinjske in Šaleške doline
Demografija, kvaliteta bivanja in socialna vključenost	<ul style="list-style-type: none"> - Negativni trendi staranja prebivalstva in zmanjševanja števila prebivalcev zahtevajo določene ukrepe za posamezne ciljne skupine - potrebni so ukrepi za zmanjševanje odseljevanja prebivalstva, predvsem mladih, ter obenem zagotavljanje primerne kakovosti življenja prebivalcev na območju - rekreacijska infrastruktura je nesorazmerno razporejena med kraji, ter prevladuje v urbanih območjih - razvite so klasične kulturne prireditve, manj je možnosti za kulturno dejavnost mladih, potrebni so mladinski prostori in programi za mlade - kot posledica staranja prebivalstva je potrebno zagotoviti pogoje za aktivno staranje in socialno vključenost starejših - medgeneracijsko sodelovanje je na pre nizki stopnji, potrebna je širitev kroga uporabnikov, spodbujanje samopomoči, prostovoljstva 	<ul style="list-style-type: none"> - izkoristiti endogene potenciale - posodobitev/postavitvev rekreacijske infrastrukture - krepitev obstoječih in uvajanje novih programov za ranljive skupine prebivalcev - vzpostavljanje inovativne socialne mreže - dvig kvalitete bivanja prebivalcev območja - spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga vseh starostnih skupin prebivalcev - dopolnitev storitev za starejše - dvig kvalitete bivanja in vključenosti prebivalcev LAS ZSŠD

7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja

TEMATSKO PODROČJE 1: Ustvarjanje delovnih mest

Po podatkih letnih študij GEM (Global Entrepreneurship Monitor) se Slovenija v zadnjih letih uvršča na sam konec preučevanih držav glede stanja podjetništva in podjetniške dinamike. Prav tako se v Sloveniji še naprej nadaljuje trend upadanja zaznavanja poslovnih priložnosti v okolju. Med slabosti za razvoj podjetništva v Sloveniji se šteje tudi pomanjkanje podjetniške kulture, predvsem pa negativna klima za podjetništvo, podcenjevanje, odnos do uspeha in podjetnih posameznikov, manjša nagnjenost k tveganju, pa tudi pomanjkanje notranje podjetniške kulture obstoječih podjetij. Na drugi strani pa je prisotno naraščanje brezposelnosti, zlasti med mladimi, med katerimi je veliko visoko izobraženih. Povečevanje brezposelnosti pa močno povečuje tveganje za revščino in socialno izključenost. Kljub temu, da je stopnja brezposelnosti v Zgornji Savinjski dolini (11,9 %) in Šaleški dolini (12,2 %) nižja od povprečne stopnje v Sloveniji (13,1 %), pa to ne pomeni, da ni potrebno ustvarjati nova delovna mesta. Tudi indeks delovne migracije nam pove, da ljudje dnevno migrirajo v druge občine ali regije, saj ne najdejo zaposlitve v domačem okolju. Zgornja Savinjska dolina spada med šibko bivalne regije (Danijel, 2015), Šaleška dolina pa med zmerno bivalne regije, kjer izstopata občina Velenje in Nazarje, kot izrazito delovne občine. Prav zato je ustvarjanje novih delovnih mest ključnega pomena pri preprečevanju izseljevanja in dnevnega migriranja, še posebej med mladimi. Kmetijstvo in lesna industrija ne izkorišča vseh potencialov, ki jih ima na razpolago. Lokalnim ponudnikom primanjkuje znanja kako razviti svojo ponudbo in obenem ponuditi dodano vrednost njihovim izdelkom. Na drugi strani se ljudje premalo zavedajo pomena lokalno pridelane hrane in izdelkov, vzrok za to je tudi manjše število tržnic, ki so le v urbanih okoljih, medtem ko jih na podeželju ni. Seveda pa tudi ponudba kmetij in drugih ponudnikov ni povezana. Pomembna dediščina območja so tudi stare obrti in rokodelstva, ki lahko predstavljajo pomemben turistični produkt, obenem pa lahko ponujajo izdelke za lokalno prebivalstvo in obiskovalce (spominki).

Takšne zaostrene gospodarske in socialne razmere se močno odražajo tudi na območju LAS ZSSD.

Za ohranjanje vitalnega okolja je potrebno spodbujati gospodarske dejavnosti, ki bodo prispevale k aktivaciji in razvoju endogenih potencialov lokalnega okolja in s tem prispevale k povečevanju dodane vrednosti, ohranjanju obstoječih oziroma ustvarjanju novih (predvsem zelenih) delovnih mest.

V ta namen bi bilo potrebno spodbujati razvoj in ustanavljanje novih podjetij ter dopolnilnih dejavnosti na kmetijah zlasti na področjih, ki omogočajo izkoriščanje prednosti določenega lokalnega okolja: razpoložljiva delovna sila, ohranjeno okolje in narava, bogata naravna in kulturna dediščina, les, zeleni turizem, socialno podjetništvo, lokalna samooskrba itd. Kmetije se dopolnilnih dejavnosti že poslužujejo, predvsem turizma na kmetiji, vedno večja izbira le-teh jim ponuja možnosti za dodaten zaslužek, prispeva pa lahko tudi k razvoju celotnega območja. V manjšem obsegu pa se dopolnilnih dejavnosti na kmetijah poslužujejo kmetje v Šaleški dolini, zato je potrebno spodbujanje le-tega. Pomembno je, da se spodbuja razvoj novih dejavnosti, ki bodo omogočile dodaten dohodek kmetij in podeželskega prebivalstva ter nova delovna mesta. Vedno večje zavedanje ljudi o pomenu zdrave hrane, zanimanje za lokalno pridelane izdelke in storitve ter zanimanje za turistično-rekreativne dejavnosti v zelenem, mirnem in čistem okolju omogočajo nove priložnosti za kmetijstvo, trajnostni turizem in podjetništvo.

Zato je potreben razvoj in spodbujanje podjetniške dinamike in človeških potencialov, ki se bo izražala v večjem številu novonastalih podjetij, ki zaposlujejo in se uspešno odzivajo na potrebe trga. Še posebno pomembna so podjetja, ki bodo razvijala inovativne proizvode ali storitve.

Takšna podjetja nastajajo običajno tam, kjer se koncentrira znanje in, kjer se lahko oblikujejo interdisciplinarne skupine, torej tam, kjer je vzpostavljena ustrezna podjetniška in ustvarjalna dinamika, oziroma kjer je na voljo ustrezno podporno okolje (npr. inkubatorji, podjetniški pospeševalniki, ustrezno svetovanje in usposabljanje,...). Na območju Savinjsko-Šaleške regije deluje SAŠA inkubator d.o.o., ki je regionalni mrežni podjetniški center. S svojim delovanjem želi pomagati pri nastanku novih inovativnih podjetij v SAŠA regiji in spodbuditi hitrejši razvoj obstoječih. V septembru 2015 so v velenjski občini odprli nov podjetniški center, ki predstavlja stimulatívno podjetniško okolje za razvoj in rast podjetniških idej, omogoča najem poslovnih prostorov ter lahko doprinese tudi k razvoju poslovnih idej in podjetij na podeželju.

Za vsa obstoječa (za njihovo rast in razvoj) in novonastala podjetja je namreč ključnega pomena ustrezno podporno okolje, ki zagotavlja podjetniško, inovativno in finančno podporo za uspešen razvoj podjetij.

Zato je potrebno:

- izboljšati dostop do ugodnih finančnih virov
- širiti zavedanje o novih poslovnih priložnostih
- izboljšati klimo za podjetništvo preko promocije podjetništva in uspešnih zgodb
- spremeniti dojemanje podjetnosti, inovativnosti in podjetništva
- izboljšati in okrepiti storitve podjetniškega in inovativnega podpornega okolja (coaching),
- spodbujati vzpostavitev zelenih delovnih mest,
- spodbujati mreženje ponudnikov storitev in produktov.

Navedene spodbude bodo namenjene:

- inovativnim podjetjem s potencialom rasti,
- podjetjem, ki uvajajo nove načine ustvarjanja dodane vrednosti (npr. design, nabavne poti, tržni pristopi, poprodajne storitve, nadgradnja in uporaba tradicionalnih znanj in veščin),
- podjetjem z območij, ki se soočajo s posebnimi razvojnimi izzivi, vendar imajo potencial rasti in razvoja vsaj na regionalnem nivoju in
- podjetjem, ki uvajajo nove načine izvajanja socialnih vsebin v sodelovanju z institucionalnim sektorjem in z lokalnim okoljem,
- mladim, ki želijo svoje ideje udejanjiti in postati mladi podjetnik,
- kmetijam, ki želijo svojo dejavnost in ponudbo razširiti.

Pomemben izziv na tem področju je tudi zagotoviti učinkovito podporno okolje in spodbude za pripravo podjetij za poslovanje na tujih trgih. Ciljna skupina so podjetja, ki že imajo razvite produkte oz. storitve za mednarodni trg, ter imajo vizijo vstopa oz. širjenja na tuje trge.

Ustvarjanje novih podjetij preko zagona in delovanja podjetij je ključnega pomena za rast gospodarstva in nova delovna mesta. Pomagati je potrebno predvsem podjetjem in potencialnim podjetnikom v tistih dejavnostih, ki so bile prednostno prepoznane v času priprave strategije in so tudi usklajene z vsebino Regionalnega razvojnega programa Savinjske regije 2014-2020:

- **Lesna predelava** ter izboljšanje tržne organiziranosti gozdno-lesne predelovalne verige in skupna promocija, mreženje.
- **Prehranska samooskrba** s spodbujanjem ekološkega kmetovanja, s spodbujanjem vlaganj v predelavo, povečanje tržne usmerjenosti in kratke dobavne verige.
- **Turizem** s spodbujanjem razvoja bolj inovativnih in privlačnejših turističnih proizvodov ter s povečanjem prepoznavnosti in ugleda območja kot turistične destinacije na domačem in tujih tržiščih preko skupne promocije in trženja.

TEMATSKO PODROČJE 2: Razvoj osnovnih storitev

Na območju Zgornje Savinjske in Šaleške doline kljub ločitvi urbanega in podeželskega dela, ta razmejitev ni izrazita. Urbana območja s pripadajočo infrastrukturo se nahajajo v dolini, ob vodotoku oziroma ob glavni prometnici. Medtem ko so podeželska območja nastala po pobočjih okoliških hribov, nekaj pa tudi v dolini. Podeželska območja so nekoliko slabše opremljena z rekreacijsko infrastrukturo, ki vpliva na kakovost življenja prebivalcev, obenem je manj razvita tudi industrija, ki ima sedež predvsem v urbanih območjih. Zaradi teh razlogov ta območja bolj ogroža depopulacija. Tudi na našem območju Zgornje Savinjske in Šaleške doline se sooča z manjšanjem števila prebivalcev v vaseh, s staranjem članov kmečkega prebivalstva, kljub temu, da je mladih prevzemnikov kmetij vedno več, ter z odhajanjem mladih izven regije oziroma v večja mesta.

Na območju Zgornje Savinjske in Šaleške doline že imamo nekaj rekreacijske infrastrukture (otročka in športna igrišča, stadion, žičnice, trim steza, parki, prostori za aktivnosti na prostem,...), ki je bolj urejena v urbanih območjih, medtem ko je na podeželju pomanjkljiva. Podobno se dogaja s turistično infrastrukturo, ki pa je bolj enakomerno razporejena po podeželskem in urbanem območju. Še vedno pa le-ta na nekaterih območjih ne obstaja oziroma je potrebna obnove ali nadgradnje. Po drugi strani pa že primerni infrastrukturi primanjkuje dobrih programov, vnos zgodb ali zgodovine, ki doda neko dodano vrednost infrastrukturi. Območje obeh doline ima bogato naravno, kulturno in tehniško dediščino, ki ostaja premalo izkoriščena, oziroma ta dediščina ni dovolj povezana z že urejeno infrastrukturo.

Razvoj programov in infrastrukture za turizem, rekreacijo in prosti čas ponudi dodano vrednost območja ne le turistom oziroma obiskovalcem območja, ampak tudi dvigne kakovost življenja lokalnemu prebivalstvu in poskrbi za večjo vključenost. Razvoj lokalne rekreacijske in turistične infrastrukture in lokalnih storitev na območju LAS ZSŠD je bistveni element prizadevanj za uresničitev potenciala rasti in spodbujanje trajnosti podeželskih območij.

Razvoj osnovnih storitev je možen v sklopu tega programa samo ob krepitvi sodelovanja z institucionalnim okoljem za povečanje socialne vključenosti. Upoštevati je potrebno obstoječo socialno infrastrukturo na lokalni in regionalni ravni za namen povečanja socialne vključenosti in navezati programe na to infrastrukturo.

Potrebno je:

- dopolniti turistično in rekreacijsko infrastrukturo. Predvsem rekreacijska je neenakomerno razporejena, saj prevladuje v urbanih območjih, na podeželju pa je v pomanjkanju. To vpliva na,
- kakovost življenja prebivalcev in obenem na vključenost lokalnega prebivalstva, ki se z izgradnjo infrastrukture in izoblikovanjem programov izboljša,
- prepoznati in izkoristiti je potrebno potencial naravne, kulturne in tehniške dediščine, ter jo preko programov ali produktov vplesti v turistično ponudbo.

Tudi to tematsko področje spodbuja razvoj prednostnega področja **Turizma**, ki je bil prepoznan SLR, preko razvoja turistične infrastrukture in razvoja programov na podlagi dediščine.

TEMATSKO PODROČJE 3: Varstvo okolja in ohranjanje narave

V okviru tega področja bo poudarek dan tistim aktivnostim, ki bodo prispevale k zavedanju o nujnosti ohranjanja in izboljšanja stanja okolja ter ohranjanja narave, pa tudi manjša vlaganja v infrastrukturo: obnova sistema kolesarskih in tematskih poti in spremljajoče infrastrukture, pospeševanje trajnostne mobilnosti, pospeševanje energetske učinkovitosti, ...

Vse te aktivnosti pa bodo izvajane tako:

- da bodo prispevale k spodbujanju okolju prijaznega gospodarstva,
- bodo temeljile na učinkoviti rabi virov,
- bodo usmerjene v izobraževanje in usposabljanje ter dvig osveščenosti lokalnega prebivalstva
- ustvarjanja zelenih delovnih mest, ipd.

Ključnega pomena je tudi obnova, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti vključno z območji Natura 2000 in območji z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami. Kar 32,2 % površja Zgornje Savinjske doline prekrivajo zavarovana območja, primer so trije krajinski parki, Logarska dolina, Robanov kot in Golte. 34,4 % območja doline pa prekriva Natura 2000 (Danijel, 2015). Po drugi strani pa Šaleška dolina nima zavarovanih območij, delež Nature 2000 pa je precej manjši. Posebno pozornost je potrebno nameniti širjenju osveščenosti o varovanju okolja ter izobraževanju o invazivnih vrstah, ki bodo kmalu načele biotsko raznovrstnost območja LAS ZSŠD. Vzporedno z naravnimi danostmi pa je potrebno kot gospodarsko priložnost upoštevati tudi kulturno krajino in dediščino na podeželju, s katero je bogato tudi območje LAS ZSŠD, s številnimi muzeji, prireditvami, razstavami, predvsem pa s svojo tradicijo, običaji in narečji. Zato je potrebno te potenciale prepoznati in povečati pomen dediščine kot razvojnega dejavnika. Območja naravnih vrednot in ohranjanje kulturne dediščine podeželja je potrebno vrednotiti kot del identitete naroda, pa tudi kot priložnost za spodbujanje turizma in z njim povezanih dejavnosti. Ohranjanje kulturne identitete podeželja je

posebej pomembno za državo, kot je Slovenija, z relativno visoko stopnjo njene ohranjenosti na sorazmerno majhnem ozemlju. Zaradi tega je potrebno tudi v sklopu tega dokumenta omogočiti manjša vlaganja v ohranitev dediščine na podeželju ter omogočiti povezovanje kulturne dediščine in naravnih vrednot z razvojem turizma in preživljanjem prostega časa. S tem se bo posredno izboljšala kakovost življenja na podeželju, saj je navedeno področje lahko eno od izhodišč za večjo gospodarsko vitalnost podeželja.

Vse aktivnosti in operacije, ki bodo potekale v prihodnje, morajo biti okoljsko naravnane in morajo stremeti k trajnostnemu razvoju območja. Pomembno je ustvarjanje zelenih delovnih mest, ki pripomorejo k varovanju in ohranjanju naravnega in kulturnega okolja, ne glede na področje, ki ga pokrivajo.

Tematsko področje varstvo okolja in ohranjanje narave bo pripomoglo k razvoju vseh treh prednostnih področij, **Lesna predelava**, **Prehranska samooskrba** in **Turizem**. Pomembno je, da območje LAS ZSŠD ohrani okolje in naravo takšno kot je oziroma stopnjo ohranjenosti izboljša, kar vpliva pozitivno na turizem in samooskrbo. Prav tako je pomembno trajnostno ravnanje z naravnimi viri, kot je npr. les, kar je pomembno za razvoj lesne industrije. Na tem področju imam najpomembnejšo vlogo informiranje in ozaveščanje prebivalcev, brez katerih je trajnostni razvoj regije brez pomena.

TEMATSKO PODROČJE 4: Večja vključenost mladih žensk in drugih ranljivih skupin

Pri pripravi SLR in kasneje pri njenem izvajanju bo posebna pozornost namenjena tudi temu, da bodo izvedene operacije vplivale na vključevanje ranljivih skupin na opredeljenih območjih.

Večja vključenost ranljivih skupin bo dosežena tako, da je že pri pripravi strategije, predvsem pa pri opisu posameznih tematskih področij bila vsebina pripravljena tako, da je v vseh prvih treh tematskih področjih možno zagotoviti enake možnosti za vse ranljive skupine (mladi, ženske, druge ranljive skupine).

Poleg tega pa so bile v času priprave strategije, predvsem pri pripravi analize stanja, SWOT analize in razvojnih potreb, skupaj s partnerji prepoznane ciljne ranljive skupine za lokalno območje.

Ranljive skupine območja so:

- mladi (do 30. leta)
- starejši in oskrbovalci.

Tem skupinam bo v sklopu izvajanja strategije namenjena posebna pozornost (kar je že razvidno iz opisa prvih treh tematskih področij in iz predvidenih ciljev, ukrepov in kazalnikov). Prav tako pa je nekaj obrazložitev podanih še v nadaljevanju tega poglavja.

Ciljna skupina mladi:

Naraščanje brezposelnosti, zlasti med mladimi, med katerimi je veliko visoko izobraženih, je v celotni Sloveniji zaskrbljujoče. Brezposelnost med mladimi je najvišja v vsej zgodovini. Kljub temu, da je ta generacija najbolj izobražena v zgodovini človeštva, se ne more uveljaviti na trgu dela. Pomanjkanje delovnih mest za mlade je največji problem te generacije. Vse manj je namreč rednih in trajnih oblik dela. Stopnja brezposelnosti med mladimi je problem tudi na območju LAS ZSŠD, saj je precej višja od splošne stopnje brezposelnosti.

Zato je potrebna sistematična vzgoja mladih za podjetno delovanje ali pa za njihovo večjo zaposljivost. Izdelati je potrebno poseben program za mlade, tako da bodo npr. v letu dni sposobni odkriti svoje poslanstvo in morda iz svojih hobijev ustvariti prvi posel in zaslužek ali pa da se bodo naučili poiskati, prepoznati in ustvariti priložnosti zase. S takim poučevanjem je smiselno začeti že v času, ko so še dijaki in študentje.

Na osnovi izdelane analize stanja in opredeljenih tematskih področij območja je potrebno ugotoviti potrebe gospodarstva in trga dela ter pripraviti rešitve, temu pa mora slediti priprava celovitega, kakovostnega, uspešnega, inovativnega in privlačnega akcijskega načrta - strategije in orodja, ter ga izvesti z oblikovanimi skupinami mladih. Ponuditi jim je potrebno ustrezne podjetniške programe, mentorstvo, udeležbo na podpornih dogodkih in medijsko prepoznavnost. Ob tem je potrebno

uporabiti že obstoječo infrastrukturo in obstoječe podpirne institucije ter zagotoviti prijeten prostor za druženje in delo, torej prostor, kjer se uresničujejo njihove prve poslovne ideje.

Ciljna skupina starejši in oskrbovalci:

Kot ranljivo skupino je območje identificiralo tudi skupino **starejših oseb**, predvsem tistih, ki ne morejo več v celoti skrbeti zase. Dejstvo je, da se prebivalstvo stara tudi na obravnavanem območju in da je za te ljudi potrebno ustrezno poskrbeti. Vseh starejših ljudi ni smiselno in tudi ni možno spraviti v neke institucionalizirane oblike, kot so npr. domovi, ampak je potrebno poiskati druge oblike, da se jim zagotovi čim bolj kakovostno življenje. Pri tem je bil izpostavljen problem mobilnosti starejših, možnost varstva in oskrbe na domu, predvsem pa tudi problem, da nekdo (praviloma družinski člani) mora prevzeti določeno skrb zanje. Tako, da v sklopu reševanja tega problema pridemo tudi do problema zagotavljanja **oskrbovalcev**, saj današnji tempo življenja daje vse manj možnosti, predvsem pa časa, za te oblike pomoči.

Zato bo potrebno pomagati tem ciljnim skupinam, predvsem z vzpostavljanjem podpornega okolja (tako v obliki pomoči ljudi kot z iskanjem možnih bližnjih lokacij, pa tudi z iskanjem bolj inovativnih oblik skrbi in varstva starejših oseb – npr. možnost varstva odraslih na kmetijah – dnevni vrtec kot dopolnilna dejavnost).

Pomembnost in rangiranje tematskih področij

Na drugem srečanju partnerjev za pripravo Strategije lokalnega razvoja, dne 10.9. oziroma 11. 9. 2015 smo določili prioritete tematskih področij. Uvodoma so se udeleženci seznanili s tematskimi področji, ki so jih organi upravljanja skladov identificirali kot ključne izzive pri zasledovanju ciljev Evropske unije. V razpravi so udeleženci srečanja enotno ugotovili, da je na območju potrebno slediti vsem štirim tematskim področjem. Vsak udeleženec srečanja se je opredelil s številkami od 1 do 4, za katero tematsko področje smatra, da je potrebno na območju nameniti največ pozornosti in posledično tudi največ sredstev. Številka 1 je pomenila najmanjšo prioriteto, številka 4 pa največjo.

Po preštevanju točk je bilo razvidno, da je potrebno največji poudarek na območju nameniti:

- ustvarjanju delovnih mest, nato
- varstvu okolja in ohranjanju narave, ter večji vključenosti mladih, žensk in drugih ranljivih skupin, nato
- razvoju osnovnih storitev.

Predlagana je naslednja razdelitev sredstev po tematskih področjih (v %):

1	2	3	4
Ustvarjanje delovnih mest	Razvoj osnovnih storitev	Varstvo okolja in ohranjanje narave	Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin
30 %	20 %	25 %	25 %

8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije

Skozi SLR bo preko predvidenih ukrepov ter kasneje izvedenih projektov in aktivnosti zagotovljen tudi prispevek k uresničevanju horizontalnih ciljev Evropske unije.

Na splošno velja, da je za doseganje horizontalnih ciljev potrebno upoštevati dve področji, to je:

- **Spodbujanje enakosti moških in žensk ter boj proti diskriminaciji in**
- **Trajnostni razvoj.**

V aktualnem programskem obdobju pa je še poseben poudarek pri doseganju horizontalnih ciljev namenjen naslednjim temam:

- **Blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje**
- **Okolje**
- **Inovacije.**

Področje **spodbujanja enakih možnosti** je že opisano v enem od prejšnjih poglavij, vendar je potrebno tudi tu poudariti, da bo skozi izvedbo strategije poskrbljeno za spodbujanje enakih možnosti ter zagotavljanje dostopnosti invalidom (spodbujanje dostopnosti za čim več izdelkov in storitev, sofinanciranih s strani EU sredstev, predvsem pa spodbujanje dostopnosti do različnih objektov, prometa, informacij in komunikacij, vključno z novimi tehnologijami).

Celotna strategija je zastavljena tako, da je že pri opisu tematskih področij in kasneje pri postavljenih ukrepih in ciljnih razvidno, da bo njena izvedba potekala v smislu **trajnostnega razvoja**. Na področju delovnih mest so opredeljene panoge, ki temeljijo na uporabi naravnih virov in danosti, poleg tega pa bo pri spodbujanju podjetništva vsa prednost namenjena tistim aktivnostim, ki bodo upoštevale poleg ekonomskega tudi socialni in okoljski vidik ter ravnala družbeno odgovorno. Na področju varovanja okolja in ohranjanja narave je prav tako že pri opisu navedeno, da bodo dobile podporo tiste dejavnosti, ki bodo prispevale k spodbujanju okolju prijaznega gospodarstva, temeljile na učinkoviti rabi virov, bodo usmerjene v izobraževanje in usposabljanje ter dvig osveščenosti lokalnega prebivalstva o varovanju okolja ter zagotavljanje ustvarjanje zelenih delovnih mest.

V poglavju ukrepi je lokalno partnerstvo z namenom, da prispeva k uresničevanju horizontalnih ciljev EU, posebej oblikovalo nekatere ukrepe, in sicer:

- **Ozaveščanje javnosti o varstvu okolja in ohranjanju narave**
- **Spodbujanje okoljsko naravnih operacij.**

Oba ukrepa se smiselno nanašata na horizontalna cilja **blaženje podnebnih sprememb** in prilagajanje nanje ter **skrb za okolje**. Aktivnosti bodo spodbujale prenos znanja in dvig informiranosti o načinih blaženja podnebnih sprememb ter prilagajanja nanje. Usposabljanja, delavnice in druge oblike prenosa znanja bodo prispevali k povečanju zavedanja o neločljivi povezanosti različnih dejavnosti ter ohranjenosti naravnih virov in biotske raznovrstnosti, in tudi o možnih pozitivnih in negativnih vplivih teh dejavnosti na okolje. Območje LAS je značilno tudi po izjemno biotski pestrosti oziroma raznovrstnosti, zato so vsi partnerji že v času priprave strategije ugotovili, da je za njeno ohranjanje ključnega pomena skrb za okolje, zmanjševanje onesnaževanja okoljskih elementov kot tudi sonaravna raba endogenih potencialov.

Skozi izvajanje strategije bo posebna skrb namenjena **področju inovativnosti**. Ključna tematska področja že v svojih opisih predvidevajo inovativne pristope, ki bodo uporabljeni tako na področju delovnih mest, kot pri razvoju osnovnih storitev. Partnerji so namreč ocenili, da je učinkovitejši prenos znanja in informiranost ključen predpogoj za krepitev baze znanja in s tem za pospeševanje inovacij na podeželju. Inovativnost bo kot eno od osnovnih načel lokalnega razvoja uporabljena že pri oblikovanju iniciativnih skupin za delo na posameznih področjih (zamišljeno je npr. oblikovanje iniciativnih skupin predvsem mladih - dijakov, študentov, ...) in potem oblikovati poseben sistem dela z njimi, kjer bodo uporabljena inovativna orodja. Skozi tak pristop bo možno pri uresničevanju lokalnega razvoja uporabiti inovativni potencial okolja in oblikovati inovativne razvojne rešitve z rabo lokalnih virov ali pa s prenosom primerov dobrih praks v lokalno območje.

Zavedamo se tudi pomena horizontalnega cilja **enakost moških in žensk ter boj proti diskriminaciji**, zato se bomo tako pri delovanju LAS ZSŠD kot pri vseh ostalih aktivnostih držali načela enakopravnosti. To pomeni, da bomo pri vsaki aktivnosti sledili enakopravnosti med spoloma in enakopravnosti tudi glede na starost, saj si želimo predvsem večjega sodelovanja mladih, ki je ključnega pomena za prihodnji razvoj območja LAS ZSŠD. Hkrati bomo ta horizontalna cilja poskušali vključiti v vse operacije, ki bodo sofinancirane v okviru tega programa.

Cilji in ukrepi, opredeljeni v SLR LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline podpirajo izpolnjevanje horizontalnih ciljev, prikazanih v tem poglavju. Tematska področja umeščajo horizontalne cilje v svoje aktivnosti. Naloga LAS bo, da bodo izvajane operacije zagotavljale izpolnjevanje horizontalnih ciljev.

9. Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

Razvojna vizija Zgornje Savinjske in Šaleške doline:

Zgornja Savinjska in Šaleška dolina sta prostorsko povezano območje, ki je poleg drugih dejavnosti, gospodarsko uspešno predvsem na področju lesa, kmetijstva in turizma. Svojim prebivalcem nudi kakovostno življenje ter možnost bivanja in dela v zdravi, povezani skupnosti. Je območje, ki ne razlikuje med podeželjem in urbanim delom, ampak se trudi vzpostaviti sožitje med vsemi naselji, ob tem pa ohranimo naravne, kulturne in druge danosti.

Razvojna vizija je bila oblikovana na podlagi temeljite analize stanja na območju obeh dolin, preko katere so bile prepoznane ključne sestavine okolja, prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti. Na podlagi ugotovljenega stanja in izhajajočih razvojnih potreb, smo opredelili strateške in specifične cilje in ukrepe SLR.

Ključni problemi:

- splošna stopnja brezposelnosti in stopnja brezposelnosti mladih je previsoka
- mladi iščejo zaposlitve izven regije, obenem pa niso dovolj aktivni, se ne povezujejo in ne znajo izkoristiti obstoječega podpornega okolja
- nepovezanost med gospodarskimi subjekti, lastniki gozdov, pridelovalci ter predelovalci hrane - neizkoriščene možnosti povezovanja in skupnih nastopov
- manjkajoče podporno okolje in pomoč, pri razvoju dejavnosti pridelovalcev ter primanjkljaj tržnih mest za prodajo lokalnih pridelkov in izdelkov
- ni načrtnega spodbujanja in povezovanja kmetijske ponudbe in povpraševanja po lokalnih pridelkih
- nizka stopnja dodane vrednosti primarni kmetijski proizvodnji
- področje turizma se že več let ubada z enakimi problemi, kot so: šibko skupno nastopanje v promocijskih aktivnostih, necelovita marketinška podoba in slabo trženje, nepovezana turistična ponudba, nekateri obstoječi produkti so potrebni obnove
- perspektivno turistično območje z že razvito turistično ponudbo, ki pa ni med seboj dovolj povezana.
- izguba potencialnega dohodka zaradi neizkoriščenosti lesne predelave
- lesni asortiman ima še vedno prenizko dodano vrednost.
- opuščanje starih obrti in
- gozd kot obnovljiv vir je premalo izkoriščen
- negativen image rudniškega območja
- na območju je premalo informiranja in spodbujanja prebivalcev s področja rabe obnovljivih virov in okoljskega osveščanja
- objekti kulturne dediščine so vsebinsko premalo izkoriščeni
- Negativni trendi staranja prebivalstva in zmanjševanja števila prebivalcev
- rekreacijska infrastruktura je nesorazmerno razporejena med kraji, ter prevladuje v urbanih območjih
- medgeneracijsko sodelovanje je na prenizki stopnji, potrebna je širitev kroga uporabnikov, spodbujanje samopomoči, prostovoljstva

Potrebe, možnosti:

- izkoristiti endogene potenciale območja
- mreženje ponudnikov storitev in produktov
- spodbujanje vzpostavitve zelenih delovnih mest v kmetijstvu, lesarstvu in turizmu
- ponuditi podporno okolje posameznim ciljnim skupinam
- spodbujanje ohranitve starih obrti in rokodelstva
- ustvarjanje podjetniških priložnosti za povečanje podjetniške dinamike
- usmeriti mlade k izkoriščanju lastnega potenciala
- animirati lokalne skupnosti, institucije, gospodarstvo in prebivalstvo za podporo socialnemu podjetništvu
- podpreti pridelovalce in druge ponudnike lokalnih proizvodov in pridelkov za aktivnejšo vlogo pri dvigu lokalne samooskrbe
- z načrtnim pristopom in promocijo dvigniti zavedanje o pomenu lokalno pridelane hrane
- krepitev vaških in mestnih jeder s tržnimi "kotički"
- spodbujanje in promocija dejavnosti, ki prinašajo dodano vrednost primarnim surovinam
- posodobitev/postavitve turistične in rekreacijske infrastrukture
- prepoznati in izkoristiti turistični potencial naravne, kulturne in tehniške dediščine

- oblikovati prepoznaven turistični produkt Zgornje Savinjske in Šaleške doline – povezati ponudnike za sodelovanje in oblikovanje skupnih turističnih produktov
- povečati zaposlitvene možnosti lokalnega prebivalstva na področju turizma
- podpreti razvoj novih produktov in povezanih zgodb
- pridobivati nove ciljne skupine
- nudenje podpornega okolja za razvoj dejavnosti
- spletna oglasna deska ponudbe in povpraševanja
- dodajanje koristnih vsebin degradiranim območjem
- informiranje, osveščanje in izobraževanje prebivalstva o pomenu ohranitve lokalnega okolja in zavarovanih območij
- ustvarjanje zelenih površin v urbanih okoljih
- ohranitev obstoječih naravnih danosti
- informiranje prebivalstva o možnostih izkoriščanja obnovljivih naravnih virov in o pomenu trajnostne mobilnosti
- ohraniti in dati veljavo kulturni dediščini Zgornje Savinjske in Šaleške doline
- krepitev obstoječih in uvajanje novih programov za ranljive skupine prebivalcev
- vzpostavljanje inovativne socialne mreže
- dvig kvalitete bivanja prebivalcev območja
- spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga vseh starostnih skupin prebivalcev
- dopolnitev storitev za starejše
- dvig kvalitete bivanja in vključenosti prebivalcev LAS ZSŠD

9.1. Tematsko področje 1: Ustvarjanje delovnih mest

Pomemben izziv na tem področju je zagotoviti učinkovito podporno okolje in spodbude za pripravo podjetij za poslovanje na domačih in tujih trgih. Ciljna skupina so podjetja, ki že imajo razvite produkte oz. storitve za domači in mednarodni trg, ter imajo vizijo vstopa oz. širjenja na tuje trge.

Zato je potrebno povečanje podjetniške dinamike, ki se bo izražala v večjem številu novonastalih podjetij, ki zaposlujejo in se uspešno odzivajo na potrebe trga. Še posebno pomembna so podjetja, ki bodo razvijala inovativne proizvode ali storitve.

Takšna podjetja nastajajo običajno tam, kjer se koncentrira znanje in, kjer se lahko oblikujejo interdisciplinarne skupine, torej tam, kjer je vzpostavljena ustrezna podjetniška in ustvarjalna dinamika, oziroma kjer je na voljo ustrezno podporno okolje (npr. inkubatorji, podjetniški pospeševalniki, ustrezno svetovanje in usposabljanje,...).

Za vsa obstoječa (za njihovo rast in razvoj) in novonastala podjetja je namreč ključnega pomena ustrezno podporno okolje, ki zagotavlja podjetniško, inovativno in finančno podporo za uspešen razvoj podjetij.

Zato je potrebno:

- izboljšati dostop do ugodnih finančnih virov
- širiti zavedanje o novih poslovnih priložnostih
- izboljšati klimo za podjetništvo preko promocije podjetništva in uspešnih zgodb
- spremeniti dojemanje podjetnosti, inovativnosti in podjetništva
- izboljšati in okrepiti storitve podjetniškega in inovativnega podpornega okolja (coaching),
- spodbujati vzpostavitev zelenih delovnih mest,
- spodbujati mreženje ponudnikov storitev in produktov.

Navedene spodbude bodo namenjene:

- inovativnim podjetjem s potencialom rasti,
- podjetjem, ki uvajajo nove načine ustvarjanja dodane vrednosti (npr. design, nabavne poti, tržni pristopi, poprodajne storitve, nadgradnja in uporaba tradicionalnih znanj in veščin),
- podjetjem z območij, ki se soočajo s posebnimi razvojnimi izzivi, vendar imajo potencial rasti in razvoja vsaj na regionalnem nivoju in

- podjetjem, ki uvajajo nove načine izvajanja socialnih vsebin v sodelovanju z institucionalnim sektorjem in z lokalnim okoljem.
- mladim, ki želijo svoje ideje udejanjiti in postati mladi podjetnik,
- kmetijam, ki želijo svojo dejavnost in ponudbo razširiti.

Ustvarjanje novih podjetij preko zagona in delovanja podjetij je ključnega pomena za rast gospodarstva in nova delovna mesta. Pomagati je potrebno predvsem podjetjem in potencialnim podjetnikom v tistih dejavnostih, ki so bile prednostno prepoznane v času priprave strategije in so tudi usklajene z vsebino Regionalnega razvojnega programa Savinjske regije 2014-2020:

- **Lesna predelava** ter izboljšanje tržne organiziranosti gozdno-lesne predelovalne verige, skupna promocija in trženje.
- **Prehranska samooskrba** s spodbujanjem ekološkega kmetovanja, s spodbujanjem vlaganj v predelavo, povečanje tržne usmerjenosti in kratke dobavne verige.
- **Turizem** s spodbujanjem razvoja bolj inovativnih in privlačnejših turističnih proizvodov ter s povečanjem prepoznavnosti in ugleda območja kot turistične destinacije na domačem in tujih tržiščih preko skupne promocije in trženja.

Cilj 1: Razvoj in spodbujanje podjetniške dinamike in človeških potencialov za nova delovna mesta

V sklopu tega cilja bo dan poudarek na:

- zagotavljanje sodobnih oblik podpornih storitev vključno z razvojem novih programov (coaching) in naložb,
- spodbujanje povezovanja in mreženja (razvoj podjetniških iniciativ, usmerjanje v nove poslovne modele),
- vzpostavitev zelenih delovnih mest na področju kmetijstva, lesarstva in turizma.

Pričakovani rezultati:

- izhodi v zaposlitve in nova delovna mesta,
- preko coachinga usposobljeni podjetniki in potencialni podjetniki,
- novo nastale povezave-mreže, novi poslovni modeli,
- nove naložbe.

Inovativnost in ocena okoljskih učinkov:

Celovit pristop, ki zajema spodbujanje ponudnikov za razširitev svoje ponudbe in obenem spodbujanje potrošnikov, da bodo prepoznali lokalne produkte kot kakovosten izdelek, je eden od pristopov inovativnosti. Torej bo prišlo do zajemanja ciljnih skupin, ki so jim te aktivnosti namenjene. Spodbujalo se bo mreženje in povezovanje, ki do danes ni imelo takšnega uspeha. Menimo, da je sedaj območje zrelo za naslednji korak na tem področju, potrebno je izbrati pravo smer, za doseg želenega rezultata. Pomemben je tudi vidik dela z mladimi, kateri težje funkcionirajo v sodobnem podjetniškem okolju, kljub njihovim idejam. Pomembno je, da z njimi delamo na konkretnih primerih, da jih usmerjamo in pripravljamo na njihovo samostojno pot, pa naj bo to le peščica posameznikov. Preko vseh ciljev in ukrepov želimo spodbuditi pozitivne učinke v okolju. Tudi pri tem tematskem področju že pri samih razvojnih potrebah izpostavljamo potrebo po izkoriščanju endogenih potencialov na trajnosten način, ter vzpostavljamo zelenih delovnih mest. Območje si želi ohraniti oziroma izboljšati trenutno stanje okolja, zato bo pri operacijah upoštevalo poleg horizontalnih ciljev tudi ta vidik. Naš namen ni škodovati okolju, ki je naš viri prihodka, ampak ga s svojimi posegi le še izboljšati.

9.2. Tematsko področje 2: Razvoj osnovnih storitev

V sklopu tega področja je za celotno območje v nekaterih delih še vedno problem nesorazmerno razporejena turistična in rekreacijska infrastruktura. Naštete izzive bo potrebno reševati ob ustreznem vključevanju partnerjev v razvojno sodelovanje na regionalni in lokalni ravni ter čim bolj učinkovito povezati ukrepe in operacije strategije lokalnega razvoja z izvajanjem razvojnih programov občin in regionalnega razvojnega programa. Samo s sodelovanjem vseh deležnikov pri izvajanju različnih projektov je možno na tem področju krepiti človeški potencial in inovativnost prebivalcev. Pomembno

bo, da bodo manjši projekti, ki bodo izvedeni v sklopu te strategije, smiselno dopolnjevali projekte, podprte iz drugih sredstev (npr. lokalna infrastruktura po 23. Členu Zakona o financiranju občin).

Razvoj osnovnih storitev je možen v sklopu tega programa samo ob krepitvi sodelovanja z institucionalnim okoljem za povečanje socialne vključenosti. Upoštevati je potrebno obstoječo socialno infrastrukturo na lokalni in regionalni ravni za namen povečanja socialne vključenosti in navezati programe na to infrastrukturo.

Potrebno je:

- dopolniti turistično in rekreacijsko infrastrukturo. Predvsem rekreacijska je neenakomerno razporejena, saj prevladuje v urbanih območjih, na podeželju pa je v pomanjkanju. To vpliva na,
- kakovost življenja prebivalcev in obenem na vključenost lokalnega prebivalstva, ki se z izgradnjo infrastrukture in izoblikovanjem programov izboljša,
- prepoznati in izkoristiti je potrebno potencial naravne, kulturne in tehniške dediščine, ter jo preko programov ali produktov vplesti v turistično ponudbo.

Cilj 2: Izboljšanje pogojev za življenje v lokalnem okolju

V sklopu tega cilja bo dan poudarek na:

- razvoj programov in infrastrukture za rekreacijo, turizem in prosti čas,
- razvoj programov in infrastrukture za večjo vključenost.

Pričakovani rezultati:

- število novonastalih programov, ki bodo vplivali na kakovost življenja prebivalcev oziroma bodo pripomogli k turistični ponudbi območja,
- število vključenih, ki bodo z razvojem programov in infrastrukture izboljšali svojo vključenost v okolju.

Inovativnost in ocena okoljskih učinkov:

Inovativnost želimo doseči z inovativnimi načini povezovanja turistične in druge ponudbe. Pomembni so predvsem novi pristopi k oblikovanju in trženju novih programov, ki bodo služili tako lokalnim prebivalcem kot obiskovalcem območja. Želimo si inovativnih pristopov k obujanju naravne, kulturne in tehniške dediščine, predvsem s strani mladih, ki v okolje prinašajo nove ideje. Pri tem pa jim pomoč ponudijo že bolj izkušeni ljudje, kar omogoča tudi medgeneracijsko sodelovanje.

Rekreacijska in turistična infrastruktura mora biti trajnostna, torej v skladu z ohranjanjem okolja in narave. Z infrastrukturo ne želimo porušiti ravnovesja v okolju, saj s tem škodujemo tudi sami sebi. Okolje je le tisto, v katerem živimo tudi sami, zato ga želimo ohraniti za nadaljnje rodove. Tudi programi morajo na inovativen način spodbujati ohranjanje okolja.

9.3. Tematsko področje 3: Varstvo okolja in ohranjanje narave

V okviru tega področja bo poudarek dan tistim aktivnostim, ki bodo prispevale k zavedanju o nujnosti ohranjanja in izboljšanja stanja okolja ter ohranjanja narave, pa tudi manjša vlaganja v infrastrukturo: obnova sistema kolesarskih in tematskih poti in spremljajoče infrastrukture, pospeševanje trajnostne mobilnosti, pospeševanje energetske učinkovitosti, ...

Vse te aktivnosti pa bodo izvajane tako:

- da bodo prispevale k spodbujanju okolju prijaznega gospodarstva,
- bodo temeljile na učinkoviti rabi virov,
- bodo usmerjene v izobraževanje in usposabljanje ter dvig osveščenosti lokalnega prebivalstva
- ustvarjanja zelenih delovnih mest, ipd.

Cilj 3: Ohraniti doseženo stopnjo varstva okolja in izboljšati trajnostno rabo naravnih virov

V sklopu tega cilja bo dan poudarek na:

- ozaveščanje javnosti za ohranjanje narave in naravnih danosti ter trajnostno rabo naravnih virov,
- spodbujanje okoljsko naravnih operacij,
- izboljšanje upravljanja in uporabe naravne in kulturne dediščine.

Pričakovani rezultati:

- Število inovativnih načinov ozaveščanja javnosti,
- Število produktov.

Inovativnost in ocena okoljskih učinkov:

Inovativnost bo predstavljena v iskanju novih načinov informiranja in osveščanja prebivalcev, ter v izvornih delavnicah ali akcijah, ki bodo izvajane za različne ciljne skupine. Inovativno na našem območju bo tudi širjenje pomena trajnostne mobilnosti ter uporabe naravne in kulturne dediščine.

Celotno delovno področje je namenjeno operacijam, ki trajnostno ravnajo z naravnimi viri in se trudijo ohranjati okolje oziroma ga celo izboljšati.

9.4. Tematsko področje 4: Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Večja vključenost ranljivih skupin bo dosežena tako, da je že pri pripravi strategije, predvsem pa pri opisu posameznih tematskih področij bila vsebina pripravljena tako, da je v vseh prvih treh tematskih področjih možno zagotoviti enake možnosti za vse ranljive skupine (mladi, ženske, druge ranljive skupine).

Poleg tega pa so bile v času priprave strategije, predvsem pri pripravi analize stanja, SWOT analize in razvojnih potreb, skupaj s partnerji prepoznane ciljne ranljive skupine za lokalno območje in te so:

- mladi (brezposelni in tisti, ki se še šolajo) in
- obnemogli starejši in oskrbovalci starejših.

Naraščanje brezposelnosti, zlasti med **mladimi**, med katerimi je veliko visoko izobraženih, je v celotni Sloveniji zaskrbljujoče. Brezposelnost med mladimi je najvišja v vsej zgodovini. Kljub temu, da je ta generacija najbolj izobražena v zgodovini človeštva, se ne more uveljaviti na trgu dela. Pomanjkanje delovnih mest za mlade je največji problem te generacije. Vse manj je namreč rednih in trajnih oblik dela. Stopnja brezposelnosti med mladimi je problem tudi na območju LAS ZSŠD, saj je precej višja od splošne stopnje brezposelnosti.

Kot ranljivo skupino je območje identificiralo tudi skupino **starejših oseb**, predvsem tistih, ki ne morejo več v celoti skrbeti zase. Dejstvo je, da se prebivalstvo stara tudi na obravnavanem območju in da je za te ljudi potrebno ustrezno poskrbeti. Vseh starejših ljudi ni smiselno in tudi ni možno spraviti v neke institucionalizirane oblike, kot so npr. domovi, ampak je potrebno poiskati druge oblike, da se jim zagotovi čim bolj normalno življenje. Pri tem je bil izpostavljen problem mobilnosti starejših, možnost varstva in oskrbe na domu, predvsem pa tudi problem, da nekdo (praviloma družinski člani) mora prevzeti določeno skrb zanje. Tako da v sklopu reševanja tega problema pridemo tudi do problema zagotavljanja **oskrbovalcev**, saj današnji tempo življenja daje vse manj možnosti, predvsem pa časa, za te aktivnosti.

Cilj 4.1: Povečanje zaposljivosti in podjetnosti mladih

V sklopu tega cilja bo dan poudarek na:

- Izboljšanje znanja in spretnosti mladih za vključitev na trg dela (razvoj in izvajanje programa, usmerjanje v nove poslovne modele)

Na osnovi izdelane analize stanja in opredeljenih tematskih področij območja je potrebno ugotoviti potrebe gospodarstva in trga dela ter pripraviti rešitve, temu pa mora slediti priprava celovitega, kakovostnega, uspešnega, inovativnega in privlačnega akcijskega načrta - strategije in orodja, ter ga izvesti z oblikovanimi skupinami mladih. Ponuditi jim je potrebno ustrezne podjetniške programe,

mentorstvo, udeležbo na podpornih dogodkih in medijsko prepoznavnost. Ob tem je potrebno uporabiti že obstoječo infrastrukturo in obstoječe podpirne institucije ter zagotoviti prijeten prostor za druženje in delo, torej prostor, kjer se uresničujejo njihove prve poslovne ideje.

Pričakovani rezultati:

- dostopnejše storitve usposabljanja,
- učinkoviti novi programi,
- vključenost mladih v programe,
- nove oblike povezovanja.

Cilj 4.2: Izboljšanje socialne mreže

V sklopu tega cilja bo dan poudarek na:

- Razvoju dodatnih socialnih storitev

Obnemoglim starejšim in njihovim oskrbovalcem je potrebno pomagati predvsem z vzpostavljanjem podpornega okolja (tako v obliki pomoči ljudi kot z iskanjem možnih bližnjih lokacij, pa tudi z iskanjem bolj inovativnih oblik skrbi in varstva starejših oseb – npr. možnost varstva odraslih na kmetijah – dnevni vrtec kot dopolnilna dejavnost).

Pričakovani rezultati:

- Novi programi
- Vključenost v programe
- Število inovativnih mrež.

Inovativnost in ocena okoljskih učinkov:

Inovativen pristop bo prikazan v povezovanju različnih akterjev oziroma v medgeneracijskem sodelovanju. Mladi bodo za vstop na trg dela potrebovali pomoč, predvsem pa izkušnje starejših, ki jim bodo služili kot nekakšni mentorji. Tudi za ostale ranljive skupine bo povezovanje ključnega pomena. Pričakujemo pa tudi inovativne programe pri razvoju dodatnih socialnih storitev.

Cilja, zastavljena na tem delovnem področju, sta zastavljena tako, da ne povzročata škode v okolju. Spodbuja se trajnostni razvoj in zelena delovna mesta, ki obenem podpirata ohranjanje okolja in varovanje narave.

9.5. Hierarhija ciljev

Na osnovi zastavljenih ciljev po tematskih področjih (zastavljenih 5 ciljev) je postavljena naslednja hierarhija:

1. Razvoj in spodbujanje podjetniške dinamike in človeških potencialov za nova delovna mesta
2. Ohraniti doseženo stopnjo varstva okolja in izboljšati trajnostno rabo naravnih virov
3. Povečanje zaposljivosti in podjetnosti mladih
4. Izboljšanje pogojev za življenje v lokalnem okolju
5. Izboljšanje socialne mreže

9.6. Cilji po tematskih področjih, kazalniki rezultatov in ciljne vrednosti kazalnikov

Tematsko področje	Cilj	Kazalnik	Sklad	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Ustvarjanje delovnih mest	Razvoj in spodbujanje podjetniške dinamike in človeških potencialov za nova delovna mesta	Število oseb, vključenih v coaching	EKSRP	20
			ESRR	20
			ESPR	
		Število novo nastalih povezav (mrež)	EKSRP	2
			ESRR	1
			ESPR	
		Število izhodov v zaposlitev	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
Razvoj osnovnih storitev	Izboljšanje pogojev za življenje v lokalnem okolju	Število novonastalih programov	EKSRP	5
			ESPR	
		Število vključenih oseb	EKSRP	80
			ESPR	
			EKSRP	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESPR	
Varstvo okolja in ohranjanje narave	Ohraniti doseženo stopnjo varstva okolja in izboljšati trajnostno rabo naravnih virov	Število inovativnih načinov ozaveščanja	EKSRP	2
			ESRR	
			ESPR	
		Število produktov	EKSRP	6
			ESRR	6
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
Večja vključenost mladih, žensk in	Povečanje zaposljivosti in podjetnosti mladih	Število vključenih oseb	EKSRP	70
			ESRR	60
			ESPR	

drugih ranljivih skupin	Izboljšanje socialne mreže	Število mladih podjetnikov	EKSRP		
			ESRR	1	
			ESPR		
		Število inovativnih mrež		EKSRP	2
				ESRR	
				ESPR	
				EKSRP	
				ESRR	
				ESPR	
				EKSRP	
				ESRR	
				ESPR	

EKSRP:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	0	2
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	5	20
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije v primerjavi z določenim finančnim okvirjem	58 %	100 %
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	17 %	100 %
Število novih povezav	1	2

ESRR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	1	1
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	3	15
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	56 %	100 %
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	20 %	100 %
Število novih povezav	1	2

ESPR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest		
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami		
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem		
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije		

10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

LAS Zgornje Savinjske doline in LAS Šaleške doline sta skupaj z upravljavcem, Zavodom Savinja, že v preteklem programskem obdobju uspešno delovala. Obe lokalni akcijski skupini sta združevali območje desetih občin: Gornji Grad, Ljubno, Luče, Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Solčava, Šmartno ob Paki, Šoštanj, Velenje. Že pred začetkom novega programskega obdobja smo obveščali javnost preko medijev o dosežkih v preteklem programskem obdobju in jih pozvali k aktivnemu sodelovanju pri pripravi SLR za novo programsko obdobje.

Že v letu 2014 smo se začeli udeleževati različnih delavnic, sestankov in posvetov, ki jih je organiziralo MKGP, Mreža za razvoj podeželja ali Društvo za razvoj slovenskega podeželja. Z aktivnostmi so nadaljevali tudi v letu 2015. 22. in 23. januarja 2015 smo se udeležili delavnice na temo ogleda dobrih praks, neformalne izmenjave mnenj in tesnejšega sodelovanja med lokalnimi akcijskimi skupinami, v Trebnjem, ki jo je organiziralo Društvo za razvoj slovenskega podeželja. Udeleženci delavnice sta bili obe predsednici LAS in predstavnici upravljavca, Zavoda Savinja.

V obdobju priprave uredbe CLLD, smo sledili osnutkom uredbe in podajali naše predloge za pripravo dobrega krovnega dokumenta kot podlago za izvajanje ukrepa CLLD.

10.1. Opis poziva za oblikovanje LAS in postopek ustanovitve LAS

Upravna odbora obeh LAS sta na svojih sejah od leta 2014 obravnavala vse informacije z nacionalne ravni za pripravo dokumentov za obdobje 2014 - 2020. LAS ŠD in LAS ZSD sta se močno zavzela za kriterij števila prebivalcev na območju LAS, da je le ta ostal na spodnji meji 10.000 prebivalcev. Oba LAS sta strokovno podporo pri pripravi na novo obdobje zaupala upravljavcu Zavodu Savinja in ga pri tem tudi podpirala.

Župani vseh zgornjesavinjskih in šaleških občin (Gornji Grad, Ljubno, Luče, Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Solčava, Šmartno ob Paki, Šoštanj, Velenje) so se v začetku meseca marca 2015 odločili, da območje pogodbenega partnerstva LAS zajema območje navedenih desetih občin. Obenem so se odločili, da upravljavcu LAS iz preteklega obdobja, Zavodu Savinja, predajo nalogo, da organizira in koordinira vse postopke za ustanovitev pogodbenega partnerstva za novo programsko obdobje in, da prevzame nalogo koordinatorja pri pripravi strategije lokalnega razvoja. Ni pa bila sprejeta odločitev o skupnem pogodbenem partnerstvu Zgornje Savinjske in Šaleške doline, saj so to odločitev prepustili partnerstvu LAS.

Na spletnih straneh občin Zgornje Savinjske in Šaleške doline, ter na spletni strani Zavoda Savinja (<http://www.zavod-savinja.com/>), je bil dne 22.5.2015 objavljen *Javni poziv za vstop v partnerstvo v lokalni akcijski skupini za razvoj podeželja* na območju občin Gornji Grad, Ljubno, Luče, Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Solčava oziroma na območju občin Šmartno ob Paki, Šoštanj in Velenje. Vabilo k pristopu v partnerstvo pa je bilo objavljeno tudi v lokalnem časopisu, Savinjske novice. V partnerstvo so bili povabljeni predstavniki javnega, ekonomskega in zasebnega sektorja, ki imajo stalno prebivališče, sedež ali registrirano izpostavo, podružnico, organizacijsko ali poslovno enoto na območju ene izmed omenjenih občin, ter tudi tisti, ki imajo sedež izven območja LAS, vendar delujejo na tem območju. Javnemu pozivu je bila priložena *Izjava o nameri za vstop v pogodbeno partnerstvo lokalne akcijske skupine na območju zgornjesavinjskih/šaleških občin*, ki jo je bilo potrebno predložiti do 20.6.2015 na naslov Zavod Savinja, Foršt 51, 3333 Ljubno ob Savinji. Javni poziv za članstvo v LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline je sicer odprt do zaključka programskega obdobja 2014-2020. V pristopnih izjavah za posamezno območje (Zgornja Savinjska dolina in Šaleška dolina) je bilo omenjeno, da obstaja možnost za združitev obeh območij oziroma partnerstva v eno, skupno območje oziroma pogodbeno partnerstvo. Po sprejemu odločitve partnerstva, da bo območje LAS enotno smo s strani Koordinacijskega odbora CLLD prejeli informacijo, da je bila Izjava za vstop v partnerstvo ustrezna in da ni potreben ponovni poziv.

7.7.2015 je bilo v Nazarjah organizirano srečanje s predsednicama LAS-a v prejšnjem programskem obdobju in strokovnimi sodelavci Zavoda Savinja, ter podjetja Savinjsko-šaleška območna razvojna agencija d.o.o., kjer so se seznanili z vsemi potrebnimi informacijami iz preteklega in novega programskega obdobja, ter podali odločitve za delo v prihodnje, predvsem v okviru priprave strategije lokalnega razvoja.

V mesecu juliju, natančneje 14.7.2015 je bilo na območju Zgornje Savinjske doline (Ljubno ob Savinji) in Šaleške doline (Šoštanj) organizirano prvo informativno srečanje partnerjev za oblikovanje

pogodbenega partnerstva LAS Zgornje Savinjske doline oziroma LAS Šaleške doline, kjer so bile s pomočjo ga. Nene Dokuzov podane najpomembnejše informacije o novem programskem obdobju, predvsem na področju regionalnega razvoja in urbanih območij. Kmalu za tem, 21.7.2015 je bil na Ljubnem ob Savinji organiziran sestanek med predstavniki Zgornje Savinjske in Šaleške doline, na tematico združitve obeh območij ali samostojno delovanje v programskem obdobju 2014-2020. Zaradi možnosti oblikovanja še enega LAS na območju Zgornje Savinjske doline, s strani Območne obrtno-podjetniške zbornice Mozirje, sta se predstavnica Zavoda Savinja in predsednica LAS v prejšnjem obdobju, 23.7.2015 sestale z njimi v Mozirju, v smislu iskanja nekakšnega dogovora o oblikovanju le enega LAS na območju Zgornje Savinjske doline.

Konec meseca avgusta je prišlo do srečanja vseh partnerjev, in sicer 27.8. v Šaleški dolini in 28.8. v Zgornji Savinjski dolini. Na 1. srečanju so bili partnerji ter vabljeni strokovne institucije seznanjene z vsebinami, potrebnimi za pripravo strategije, določili so nadaljnji načrt aktivnosti za pripravo strategije, obenem pa so pripravili SWOT analizo in določili razvojne cilje. 15. 9. 2015 se je na sedežu Zavoda Savinja zbrala ožja delovna skupina, ki je oblikovala ukrepe, cilje in kazalnike za obe območji. 10.9. (Šaleška dolina) oziroma 11.9.2015 (Zgornja Savinjska dolina) je potekalo 2. srečanje partnerjev, na katerem so določili tematska področja ukrepanja ter ukrepe za doseganje razvojnih ciljev in strokovne organizacije za potrebe prevzema odgovornosti za izvajanje, obravnavana pa je bila tudi tematika projektov sodelovanja in priprava pravne podlage za pogodbo o ustanovitvi LAS.

Že v mesecu juliju se je s strani partnerjev LAS Šaleške doline izrazila želja, da bi se območje Zgornje Savinjske doline in Šaleške doline povežalo v en LAS oziroma v eno pogodbeno partnerstvo LAS. Ob združitvi bi lahko tudi območje Šaleške doline črpalo sredstva iz sklada ESRR, želja pa je bila izražena predvsem zaradi izboljšanja sodelovanja med dolinama. Tako se je 9.10.2015 organiziralo 3. srečanje za območje Zgornja Savinjska doline, kjer so se partnerji LAS odločili o združitvi območja. Partnerstvo LAS ZSD se je večinsko odločilo za združitev s Šaleško in za oblikovanje ene LAS.

Novembra, natančneje 18.11.2015 se je sestala ožja skupina partnerjev LAS, ki je razpravljala o pomembnejših odločitvah pri oblikovanju LAS, in sicer o upravnem in nadzornem odboru, o možnostih za vodilnega partnerja, pregledala je pogodbo o ustanovitvi pogodbenega partnerstva ter oblikovala načrt o nadaljnjem poteku priprave strategije. Dne 3.12.2015 je bila v Nazarjah sklicana ustanovna skupščina vseh partnerjev LAS iz Zgornje Savinjske in Šaleške doline, kjer je bila podpisana *Pogodba o ustanovitvi lokalno zasebnega partnerstva Zgornje Savinjske in Šaleške doline*, s strani 46 partnerjev, ostali so pogodbo podpisali v roku enega tedna na sedežu Zavoda Savinja. Partnerji so na skupščini potrdili tudi organe LAS, upravni in nadzorni odbor.

Kmalu za tem, 18.12.2015 se je na 1. seji sestal upravni odbor LAS, ki je izbral ocenjevalno komisijo za tekoče programsko obdobje ter razpravljal o *Pravilniku o postopku izvedbe javnih pozivov in o izboru operacij za izvajanje strategije lokalnega razvoja LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline*. 5.1.2016 se je zbrala ožja delovna skupina, ki je pripravila akcijski načrt za izvajanje strategije lokalnega razvoja. Nato pa je 8.1.2016 sledila še 2. seja upravnega odbora, kjer so razpravljali o že prej omenjenem pravilniku, ter o akcijskem načrtu, ki je del SLR. Dogovorili so se, da se zbere manjša delovna skupina, sestavljena iz članov Upravnega odbora in Ocenjevalne komisije, ki bo pripravila predlog točkovnika oziroma meril za ocenjevanje operacij. Ta delovna skupina se je sestala 15.1.2016 na sedežu SAŠA ORA, kjer je pripravila predlog meril za ocenjevanje operacij.

Predstavnici Zavoda Savinja sta se 14. 1. 2016 udeležili delavnice v organizaciji Društva za razvoj slovenskega podeželja na temo »pripombe in dopolnitve SRL«. Od predstavnice Koordinacijskega odbora CLLD smo pridobili še nekaj pomembnih informacij za kvalitetnejšo pripravo obrazca SRL.

Partnerstvo je osnutek dokumenta Strategija lokalnega razvoja Zgornje Savinjske in Šaleške doline prejelo kot gradivo k sklicu 2. seje skupščine, z možnostjo, da k osnutku podajo svoje dopolnitve oziroma pripombe.

Upravni odbor se je na 3. seji sestal 27. 1. 2016 in pregledal pogodbo z vodilnim partnerjem, osnutek javnega poziva in Strategijo lokalnega razvoja LAS ZSŠD, ki je bila podana v potrditev skupščini LAS.

2. seja skupščina LAS je bila 27. 1. 2016 v Nazarjah, kjer so partnerji LAS soglasno potrdili vodilnega partnerja in SLR LAS ZSŠD.

10.2. Opis aktivnosti in opis postopka vključevanja lokalnih akterjev v pripravo SLR

Preko številnih delavnic, sestankov in srečanj je bil v pripravo SLR vključen širok krog prebivalcev Zgornje Savinjske in Šaleške doline. Organizirani so bili različni delovni sestanki z zainteresiranimi

lokalnimi akterji, na katerih se je oblikovala SWOT analiza, razvojne potrebe in možnosti območja, glavni cilji, ukrepi in kazalniki, tematska področja ukrepanja, ter finančna razporeditev sredstev med vsemi področji.

Pri pripravi strategije lokalnega razvoja so sodelovale tudi mnoge strokovne institucije, ki so nam zagotovile potrebne podatke in informacije (Statistični urad Republike Slovenija, SAŠA ORA, KGZS Zavod Celje, ...). Na številnih srečanjih, sestankih in delavnicah je postopoma nastajala strategija za območje Zgornje Savinjske in Šaleške doline, ki je produkt dela posameznikov, društev, lokalnih skupnosti, strokovnih institucij in še drugih. Dokument, ki je nastal, je realen, kvaliteten, predstavlja dejansko stanje na območju in bo dobra podlaga za nadaljnje delo LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline.

Tabela 17: Objave na spletnih straneh, v lokalnih časopisih – obveščanje širše javnosti

13.2.2015	Objava uradno potrjenega PRP
27.2.2015	Novica o koriščenju sredstev v novem programskem obdobju (Savinjske novice)
3.4.2015	Novica o delovnem sestanku z župani ZSD (Savinjske novice)
22.5.2015	Javni poziv za članstvo v LAS
25.8.2015	Vabilo na 1. srečanje SLR
4.9.2015	Novica o 1. srečanju SLR (Savinjske novice)
9.9.2015	Vabilo na 2. srečanje SLR
25.9.2015	Novica o 2. srečanju SLR (Savinjske novice)
1.10.2015	Vabilo na 3. srečanje SLR
20.11.2015	Novica o združenju območij v en LAS (Savinjske novice)
26.11.2015	Vabilo na ustanovno skupščino
10.12.2015	Novica o združitvi območij in ustanovni skupščini (Naš Čas)
11.12.2015	Novica o podpisu pogodbe novega LAS (Savinjske novice)
11.12.2015	Novica o na novo ustanovljenem LAS (spletna stran občine Ljubno)
31.12.2015	Novica o 1. seji Upravnega odbora LAS (Savinjske novice)
20.1.2016	Vabilo na 2. sejo skupščine

11. Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti

11.1. Vključevanje strokovnih organizacij v pripravo SLR

V večmesečnem postopku priprave SLR so s svojim znanjem, izkušnjami in predvsem vsebinskimi predlogi konstruktivno sodelovale tudi strokovne organizacije, ki delujejo na območju LAS. V ta namen so bile izvedene delavnice, predstavitve in razgovori/debate na določeno tematiko (osnova za določanje potreb/izzivov, ciljev in ukrepov za njihovo uresničenje, je bila dobro pripravljena analiza stanja območja z SWOT analizo in analiza razvojnih potreb), na katerih so sodelovale tudi strokovne institucije.

Strokovne organizacije, ki so sodelovale pri pripravi SLR: Savinjsko-šaleška območna razvojna agencija, Kmetijsko gozdarska Zbornica Slovenije Zavod Celje – Izpostava Velenje in Mozirje, Območna obrtno podjetniška zbornica Mozirje in Velenje, Savinjsko-šaleška gospodarska zbornica, Regionalna razvojna agencija Savinjske regije, Center za socialno delo Velenje in Mozirje, LAS Društvo za razvoj podeželja Zgornje Savinjske doline, LAS Društvo za razvoj podeželja Šaleške doline, Zavod za zaposlovanje RS, Zavod za gozdo.

11.2. Geografsko območje, ki ga pokriva SLR

Izvedba SLR LAS ZSDŠD se bo financirala iz dveh skladov, in sicer:

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP)

- Sredstva tega sklada se bodo porabila na celotnem območju LAS, razen v mestnem naselju Velenje, ki ima več kot 10.000 prebivalcev (v skladu z Uredbo CLLD, se lahko iz EKSRP financirajo operacije na območju, ki ne presega 10.000 prebivalcev).

Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)

- Sredstva iz tega sklada se bodo uporabila v naslednjih urbanih območjih: Mozirje, Šoštanj, Šmartno ob Paki, Nazarje, Gornji Grad, Rečica ob Savinji, Topolšica, Solčava, Ljubno ob Savinji, Luče, Šmartno ob Dreti.

Pri pripravi strategije je bilo upoštevano določilo, da se tudi za sredstva ESRR v celoti upošteva implementacija načela »od spodaj navzgor« in da so bila opredeljena tri področja ukrepanja, ki so relevantna za vsebine, ki se bodo sofinancirale iz ESRR. Kar pomeni, da za zagotavljanje osnovnih storitev na podeželju ni predvideno sofinanciranje iz naslova ESRR. Z ukrepi iz strategije, ki se nanašajo na ESRR, bo zagotovljen predvsem prispevek k ciljem sektorskih strategij na področju socialne vključenosti, spodbujanja podjetništva pa tudi trajnostne mobilnosti in energetske učinkovitosti (kar se odraža skozi ukrepe v sklopu posameznih tematskih področij).

Kot eden od rezultatov so zato predvidene novo nastale povezave, predvsem na področju ustvarjanja delovnih mest, v skladu z zastavljenimi ukrepi pa verjetno tudi na tematskem področju večje vključenosti. S tem bo zasledovan cilj iz operativnega programa, ki na osnovi izvedenih ukrepov predvideva povečanje socialne vključenosti z izvajanjem inovativnih partnerstev.

11.3. Tematska področja in sredstva po področjih

V času priprave SLR ob aktivnem sodelovanju partnerjev na delavnicah, je bila predlagana naslednja razdelitev sredstev po tematskih področjih (v %):

1	2	3	4
Ustvarjanje delovnih mest	Razvoj osnovnih storitev	Varstvo okolja in ohranjanje narave	Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin
30 %	20 %	25 %	25 %

Na osnovi te strukture in ob upoštevanju, da se Razvoj osnovnih storitev ne financira iz ESRR, je razdelitev sredstev iz obeh skladov po tematskih področjih naslednja:

	Ustvarjanje delovnih mest	Varstvo okolja in ohranjanje narave	Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	Razvoj osnovnih storitev
	30%	25%	25%	20%
Skupaj oba sklada 2.006.460€	611.740 €	498.284 €	497.809 €	398.627 €
EKSRP skupaj 1.174.864 €	291.129 €	242.554 €	242.554 €	398.627 €
ESRR skupaj 831.596,60 €	320.611 €	255.730 €	255.255 €	0,00 €

11.4. Intervencijska logika, postavitve ciljev za tematska področja in prenos ciljev v ukrepe

V pripravo SLR so bili vključeni deležniki iz različnih področij (zasebni, javni, nevladni), prav tako pa strokovne institucije, ki so ključne na tem območju. Poleg tega je bilo pri pripravi upoštevano načelo medsektorskega povezovanja. Zato upravičeno ocenjujemo, da je pripravljena strategija za lokalni razvoj zastavljena tako, da bo v največji možni meri dosežen prispevek k celovitemu in trajnostnemu razvoju celotnega območja LAS, seveda z lastnimi človeškimi in finančnimi viri ter z uporabo CLLD sredstev.

S celotnim postopkom priprave SLR smo uresničevali načelo oz. pristop »od spodaj navzgor«, saj smo cilje in ukrepe oblikovali na osnovi pobud in predlogov, ki izhajajo iz potreb lokalnega okolja.

Pri pripravi akcijskega načrta so bila upoštevana naslednja izhodišča:

- Poglavlje 6. tega dokumenta: Analiza razvojnih potreb in možnosti območja s SWOT analizo
- Poglavlje 7. tega dokumenta: Tematska področja ukrepanja
- Poglavlje 8. tega dokumenta: Horizontalni cilji EU.

Na osnovi teh izhodišč so bila definirana prednostna področja, ključni problemi in možne rešitve.

Tri prednostna področja:

- Prehranska samooskrba,
- Lesna predelava,
- Turizem.

Ključni problemi:

- splošna stopnja brezposelnosti in stopnja brezposelnosti mladih je previsoka
- mladi iščejo zaposlitve izven regije, obenem pa niso dovolj aktivni, se ne povezujejo in ne znajo izkoristiti obstoječega podpornega okolja
- nepovezanost med gospodarskimi subjekti, lastniki gozdov, pridelovalci ter predelovalci hrane - neizkoriščene možnosti povezovanja in skupnih nastopov
- manjkajoče podporno okolje in pomoč, pri razvoju dejavnosti pridelovalcev ter primanjkljaj tržnih mest za prodajo lokalnih pridelkov in izdelkov
- ni načrtnega spodbujanja in povezovanja kmetijske ponudbe in povpraševanja po lokalnih pridelkih
- nizka stopnja dodane vrednosti primarni kmetijski proizvodnji
- področje turizma se že več let ubada z enakimi problemi, kot so: šibko skupno nastopanje v promocijskih aktivnostih, necelovita marketinška podoba in slabo trženje, nepovezana turistična ponudba, nekateri obstoječi produkti so potrebni obnove
- perspektivno turistično območje z že razvito turistično ponudbo, ki pa ni med seboj dovolj povezana.
- izguba potencialnega dohodka zaradi neizkoriščenosti lesne predelave
- lesni asortiman ima še vedno prenizko dodano vrednost.
- opuščanje starih obrti in
- gozd kot obnovljiv vir je premalo izkoriščen
- negativen image rudniškega območja
- na območju je premalo informiranja in spodbujanja prebivalcev s področja rabe obnovljivih virov in okoljskega osveščanja
- objekti kulturne dediščine so vsebinsko premalo izkoriščeni
- Negativni trendi staranja prebivalstva in zmanjševanja števila prebivalcev
- rekreacijska infrastruktura je nesorazmerno razporejena med kraji, ter prevladuje v urbanih območjih
- medgeneracijsko sodelovanje je na prenizki stopnji, potrebna je širitev kroga uporabnikov, spodbujanje samopomoči, prostovoljstva

Potrebe, možnosti:

- izkoristiti endogene potenciale območja
- mreženje ponudnikov storitev in produktov
- spodbujanje vzpostavitve zelenih delovnih mest v kmetijstvu, lesarstvu in turizmu
- ponuditi podporno okolje posameznim ciljnim skupinam
- spodbujanje ohranitve starih obrti in rokodelstva
- ustvarjanje podjetniških priložnosti za povečanje podjetniške dinamike
- usmeriti mlade k izkoriščanju lastnega potenciala
- animirati lokalne skupnosti, institucije, gospodarstvo in prebivalstvo za podporo socialnemu podjetništvu
- podpreti pridelovalce in druge ponudnike lokalnih proizvodov in pridelkov za aktivnejšo vlogo pri dvigu lokalne samooskrbe
- z načrtnim pristopom in promocijo dvigniti zavedanje o pomenu lokalno pridelane hrane
- krepitev vaških in mestnih jeder s tržnimi "kotički"
- spodbujanje in promocija dejavnosti, ki prinašajo dodano vrednost primarnim surovinam
- posodobitev/postavitve turistične in rekreacijske infrastrukture
- prepoznati in izkoristiti turistični potencial naravne, kulturne in tehniške dediščine
- oblikovati prepoznaven turistični produkt Zgornje Savinjske in Šaleške doline – povezati ponudnike za sodelovanje in oblikovanje skupnih turističnih produktov
- povečati zaposlitvene možnosti lokalnega prebivalstva na področju turizma
- podpreti razvoj novih produktov in povezanih zgodb
- pridobivati nove ciljne skupine
- nudenje podpornega okolja za razvoj dejavnosti
- spletna oglasna deska ponudbe in povpraševanja
- dodajanje koristnih vsebin degradiranim območjem
- informiranje, osveščanje in izobraževanje prebivalstva o pomenu ohranitve lokalnega okolja in zavarovanih območij
- ustvarjanje zelenih površin v urbanih okoljih
- ohranitev obstoječih naravnih danosti
- informiranje prebivalstva o možnostih izkoriščanja obnovljivih naravnih virov in o pomenu trajnostne mobilnosti
- ohraniti in dati veljavo kulturni dediščini Zgornje Savinjske in Šaleške doline
- krepitev obstoječih in uvajanje novih programov za ranljive skupine prebivalcev

- vzpostavljanje inovativne socialne mreže
- dvig kvalitete bivanja prebivalcev območja
- spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga vseh starostnih skupin prebivalcev
- dopolnitev storitev za starejše
- dvig kvalitete bivanja in vključenosti prebivalcev LAS ZSŠD

V nadaljevanju je bila **pri pripravi akcijskega načrta** uporabljena **intervencijska logika**, in sicer tako, da smo najprej **za vsa 4 tematska področja zastavili cilje**. Nato pa smo **doseganje ciljev prenesli v ukrepe** (2-3 ukrepi za vsak cilj). Pri pripravi ukrepov so bile upoštevane ugotovitve SWOT analize ter navedeni ključni problemi in možne rešitve. **Vsak ukrep** ima določen **subjekt** ali subjekte, ki so odgovorni za izvajanje ukrepov. Poleg tega pa ima vsak ukrep tudi določen **obseg sredstev** in predviden rezultat oziroma **učinek**, kar je prikazano kot **kazalnik učinka** in njegova **ciljna vrednost**.

11.5. Akcijski načrt z ukrepi, odgovornostjo za izvajanje in časovno opredelitvijo

Ukrep	Odgovornost za izvajanje	Sklad	Časovna opredelitev izvajanja (2016, 2017, 2018, 2019, 2020)	Načrtovana sredstva (EU + SLO) (v EUR)
Ukrep 1: Zagotavljanje sodobnih oblik podpornih storitev vključno z razvojem novih programov (coaching) in naložb	KGZS, SAŠA ORA, Regionalna razvojna agencija, Občine, Savinjsko Šaleška gospodarska zbornica, ZRSZ, gospodarske družbe, AZ LUV	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	91.129
		ESRR	2017, 2018, 2019, 2020	106.811
		ESPR		
Ukrep 2: Spodbujanje povezovanja in mreženja (razvoj podjetniških iniciativ in novih poslovnih modelov)	KGZS, SAŠA ORA, SAŠA Inkubator, Pristop Šoštanj	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	100.000
		ESRR	2017, 2018, 2019, 2020	113.800
		ESPR		
Ukrep 3: Vzpostavitev zelenih delovnih mest na področju kmetijstva, lesarstva in turizma	KGZS, SAŠA ORA, zadruga, kmetije, Zavod za turizem Šaleške doline (v ustanavljanju)	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	100.000
		ESRR	2017, 2018, 2019, 2020	100.000
		ESPR		
Ukrep 4: Razvoj programov in infrastrukture za rekreacijo, turizem in prosti čas	Center Rinka, SAŠA ORA, STO, Občine, TIC-i, Turistična zveza, Zavod za turizem Šaleške doline (v ustanavljanju)	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	300.000
		ESRR		
		ESPR		
Ukrep 5: Razvoj programov in infrastrukture za večjo vključenost	Občine, CSD, ZRSZ, AZ LUV, zavodi, društva	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	98.627
		ESRR		
		ESPR		
Ukrep 6: Ozaveščanje javnosti za ohranjanje narave in naravnih danosti	ERICo, Zavod za gozdove, ZVND, Občine, Društva,	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	30.000
		ESRR		

ter trajnostno rabo naravnih virov	KGZS, komunalna	ESPR		
Ukrep 7: Spodbujanje okoljsko naravnih operacij ob upoštevanju trajnostne mobilnosti in energetske učinkovitosti	Občine, KGZS, Zavod za gozdove, ZVND, ZVKD, ERiCo	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	112.554
		ESRR	2017, 2018, 2019, 2020	100.000
		ESPR		
Ukrep 8: Izboljšanje upravljanja in uporabe naravne in kulturne dediščine ob upoštevanju energetske učinkovitosti	Občine, ZVKD, JSKD, Center Rinka, KGZS, društva, Zavod za turizem Šaleške doline (v ustanavljanju)	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	100.000
		ESRR	2017, 2018, 2019, 2020	155.730
		ESPR		
Ukrep 9: Izboljšanje znanja in spretnosti mladih za vključitev na trg dela (razvoj in izvajanje programov, usmerjanje v nove poslovne modele)	ZRSZ, SAŠA ORA, CSD, društva, zadruga, društva	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	142.554
		ESRR	2017, 2018, 2019, 2020	155.255
		ESPR		
Ukrep 10: Razvoj dodatnih socialnih storitev	Občine, CSD, Medgen borza, društva, zavodi, zadruga,	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	100.000
		ESRR	2017, 2018, 2019, 2020	100.000
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		

11.6. Akcijski načrt LAS ZSŠD po tematskih področjih

Tabela 18: Tematsko področje Ustvarjanje delovnih mest

	Razvojne potrebe/izzivi (izvleček iz poglavja 6)	Cilj	Ukrep	Odgovornost za izvajanje	Leto	Sklad	Sredstva (v €)	Kazalnik rezultata	Ciljna vrednost			
Ustvarjanje delovnih mest	<ul style="list-style-type: none"> - izkoristiti endogene potenciale podeželja - podpreti lokalne ponudnike za dvig in razvoj njihove ponudbe - dvig zavedanja o pomenu lokalno pridelane hrane - krepitev vaških in mestnih jeder s tržnimi "kotički" - mreženje ponudnikov storitev in produktov - spodbujanje vzpostavitve zelenih delovnih mest - spodbujanje ohranitve starih obrti in rokodelstva - ustvarjanje podjetniških priložnosti za povečanje podjetniške dinamike 	Cilj 1: Razvoj in spodbujanje podjetniške dinamike in človeških potencialov za nova delovna mesta	Ukrep 1: Zagotavljanje sodobnih oblik podpornih storitev vključno z razvojem novih programov (coaching) in naložb	KGZS, SAŠA ORA, Regionalna razvojna agencija, Občine, Savinjsko Šaleška gospodarska zbornica, ZRSZ, gospodarske družbe, AZ LUV	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	91.129	Število oseb, vključenih v coaching	20			
						ESRR	106.811		20			
			Ukrep 2: Spodbujanje povezovanja in mreženja (razvoj podjetniških iniciativ, usmerjanje v nove poslovne modele)	KGZS, SAŠA ORA, SAŠA Inkubator, Pristop Šoštanj	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	100.000	Število novo nastalih povezav (mrež)	2			
						ESRR	113.800		1			
			Ukrep 3: Vzpostavitev zelenih delovnih mest na področju kmetijstva, lesarstva in turizma.	KGZS, SAŠA ORA, zadruge, kmetije, Zavod za turizem Šaleške doline (v ustanavljanju)	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	100.000,	Število izhodov v zaposlitev	1			
						ESRR	100.000		1			
			SKUPAJ							611.740		

Tabela 19: Tematsko področje Razvoj osnovnih storitev

	Razvojne potrebe/izzivi (izvleček iz poglavja 6)	Cilj	Ukrep	Odgovornost za izvajanje	Leto	Sklad	Sredstva (v €)	Kazalnik rezultata	Ciljna vrednost
Razvoj osnovnih storitev	- posodobitev/postavitev turistične in rekreacijske infrastrukture - prepoznati in izkoristiti turistični potencial naravne, kulturne in tehniške dediščine - dodajanje koristnih vsebin degradiranim območjem - dvig kvalitete bivanja in vključenosti prebivalcev LAS ZSŠD	Cilj 1: <u>Izboljšanje pogojev za življenje v lokalnem okolju</u>	Ukrep 1: Razvoj programov in infrastrukture za rekreacijo, turizem in prosti čas	Center Rinka, SAŠA ORA, STO, Občine, TIC-i, Turistična zveza	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	300.000	Število novonastalih programov	5
						ESRR	/		
			Ukrep 2: Razvoj programov in infrastrukture za večjo vključenost	Občine, CSD, ZRSZ, AZ LUV, zavodi, društva	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	98.627	Število vključenih oseb	80
						ESRR	/		
SKUPAJ							398.627		

Tabela 20: Tematsko področje Varstvo okolja in ohranjanje narave

	Razvojne potrebe/izzivi (izvleček iz poglavja 6)	Cilj	Ukrep	Odgovornost za izvajanje	Leto	Sklad	Sredstva (v €)	Kazalnik učinka	Ciljna vrednost			
Varstvo okolja in ohranjanje narave	<ul style="list-style-type: none"> - informiranje, osveščanje in izobraževanje prebivalstva o pomenu ohranitve lokalnega okolja in zavarovanih območij - ustvarjanje zelenih površin v urbanih okoljih - ohranitev obstoječih naravnih danosti - informiranje prebivalstva o možnostih izkoriščanja obnovljivih naravnih virov - ozaveščanje prebivalstva o pomenu trajnostne mobilnosti 	Cilj 1: <u>Ohraniti doseženo stopnjo varstva okolja in izboljšati trajnostno rabo naravnih virov</u>	Ukrep 1: Ozaveščanje javnosti za ohranjanje narave in naravnih danosti ter trajnostno rabo naravnih virov	ERICo, Zavod za gozdove, ZVND, Občine, Društva, KGZS, komunala	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	30.000	Število inovativnih načinov ozaveščanja	2			
						ESRR	0		0			
			Ukrep 2: Spodbujanje okoljsko naravnanih operacij ob upoštevanju energetske učinkovitosti in trajnostne mobilnosti	Občine, KGZS, Zavod za gozdove, ZVND, ZVKD, ERICo	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	112.554	Število produktov	3			
						ESRR	100.000		3			
			Ukrep 3: Izboljšanje upravljanja in uporabe naravne in kulturne dediščine ob upoštevanju energetske učinkovitosti	Občine, ZVKD, JSKD, Center Rinka, KGZS, društva, Zavod za turizem Šaleške doline (v ustanavljanju)	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	100.000	Število produktov	3			
						ESRR	155.730		3			
			SKUPAJ							498.284		

Tabela 21: Tematsko področje Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	Razvojne potrebe/izzivi (izvleček iz poglavja 6)	Cilj	Ukrep	Odgovornost za izvajanje	Leto	Sklad	Sredstva (v €)	Kazalnik rezultata	Ciljna vrednost
	- krepitev obstoječih in uvajanje novih programov za ranljive skupine prebivalcev - vzpostavljanje inovativne socialne mreže - dvig kvalitete bivanja prebivalcev območja - spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga vseh starostnih skupin prebivalcev - dopolnitev storitev za starejše	Cilj 1: <u>Povečanje zaposljivosti in podjetnosti mladih</u>	Ukrep 1: Izboljšanje znanja in spretnosti mladih za vključitev na trg dela (razvoj in izvajanje programa, usmerjanje v nove poslovne modele)	ZRSZ, SAŠA, ORA, CSD, društva, zadruga	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	142.554	Število vključenih oseb	40 (EKSRP)
									30 (ESRR)
						ESRR	155.255	Število mladih podjetnikov	1 (ESRR)
		Cilj 2: <u>Izboljšanje socialne mreže</u>	Ukrep 2: Razvoj dodatnih socialnih storitev	Občine, CSD, Medgen borza, društva, zavodi, zadruga	2017, 2018, 2019, 2020	EKSRP	100.000	Število vključenih oseb	30 (EKSRP)
						ESRR	100.000		Število inovativnih mrež
SKUPAJ							497.809		

12. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

V programskem obdobju 2014-2020 sta spremljanje in vrednotenje obvezni vsebini, ki jih mora izvajati vsak LAS, saj prispevata k izboljšanju kakovosti načrtovanja ter oceni uspešnosti in učinkovitosti samega izvajanja SLR. Vrednotenje v okviru CLLD bo potekalo na dveh ravneh, na ravni posameznega programa in na ravni SLR.

LAS bo vzpostavil sistem spremljanja in vrednotenja, ter koordiniral aktivnosti na lokalni ravni.

Načrt vrednotenja SLR vsebuje naslednje tematike:

- teme in aktivnosti vrednotenja,
- sistem zagotavljanja podatkov,
- terminski načrt vrednotenja,
- uporabljeni viri podatkov,
- načini obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenj in
- mehanizmi za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja.

12.1. Teme in aktivnosti vrednotenja

Vrednotenje je sistematična in objektivna ocena projekta, programa ali politike na vsebinski ravni, na ravni izvajanja in doseženih rezultatov. Na lokalni ravni bo vrednotenje prednostno namenjeno nadzoru nad uspešnostjo in ustreznostjo izvajanja SLR, medtem ko bodo vrednotenje učinkovitosti in vpliva prevzeli organi upravljanja zadevnih skladov.

Pri spremljanju in vrednotenju izvajanja SLR bodo uporabljeni kazalniki, ki so bili določeni z 19. členom Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014-2020, ter kazalnike, ki so bili dodatno opredeljeni za sleditev izbranim ciljem znotraj posameznega tematskega področja ukrepanja. Ti bodo merilo uspešnosti doseganja s strategijo zastavljenih ciljev in s tem tudi SLR.

Obvezni kazalniki predpisani s členom 19. Uredbe CLLD:

- število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami,
- delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije v primerjavi z določenim finančnim okvirjem,
- delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije,
- število novo ustvarjenih delovnih mest.

Poleg obveznih kazalnikov, ki jih določa Uredba CLLD, bodo na lokalnem nivoju uvedeni tudi dodatni kazalniki za sledenje izbranim ciljem:

1. Ustvarjanje delovnih mest

Cilj 1: Razvoj in spodbujanje podjetniške dinamike in človeških potencialov za nova delovna mesta

Kazalnik: - število oseb, vključenih v coaching
- število novo nastalih povezav (mrež)
- število izhodov v zaposlitev

2. Razvoj osnovnih storitev

Cilj 1: Izboljšanje pogojev za življenje v lokalnem okolju

Kazalnik: - število novonastalih programov
- število vključenih oseb

3. Varstvo okolja in ohranjanje narave

Cilj 1: Ohraniti doseženo stopnjo varstva okolja in izboljšati trajnostno rabo naravnih virov

Kazalnik: - število inovativnih načinov ozaveščanja
- število produktov

4. Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Cilj 1: Povečanje zaposljivosti in podjetnosti mladih

Kazalnik: - število vključenih oseb
- število mladih podjetnikov

Cilj 2: Izboljšanje socialne mreže

Kazalnik: - število vključenih oseb
- število inovativnih mrež

Poleg zgoraj navedenih kazalnikov za vrednotenje izbranih ciljev, se bo pri vrednotenju spremljala tudi trajnost zaključenih operacij. LAS bo za obdobje izvajanja programa vsako leto poročal o doseganju ciljev SLR, vmesno in ob koncu programskega obdobja pa bo izdelan integralni pregled napredka lokalnega območja, ki ga je omogočilo izvajanje SLR ter predlog usmeritev za naprej.

LAS lahko pristopi tudi k specifičnim temam vrednotenja, kot so upravljanje, sodelovanje, inovativnost, ciljne skupine, itd. za morebitne specifične teme se LAS odloči sproti glede na ugotovljene potrebe.

12.2. Sistem zagotavljanja podatkov

Za sistem zbiranja podatkov bo zagotovljenih več virov podatkov. Glavni vir podatkov bodo predstavljali rezultati izvedenih operacij. Osnovni podatki izvedenih operacij bodo pridobljeni že na podlagi prijavnih obrazcev operacij, glavni vir pa bodo predstavljala poročila oziroma zahtevki o izvedenih operacijah, predvsem podatki o doseženih rezultatih znotraj posameznih operacij ter poročila namenjena sledenju trajnosti izvedenih operacij.

Podatki bodo zagotovljeni tudi iz drugih virov, ki omogočajo spremljanje stanja na območju LAS ZSŠD:

- SURS: podatki o stanju na območju LAS, ki so dostopni na ravni naselij in občin
- Občine: podatki na področju okolja, turizma, ...
- AJPES: letna poročila o poslovanju gospodarskih subjektov, podatki o gospodarskih subjektih, nosilci registriranih dopolnilnih dejavnosti,...
- KGZS, Zavod Celje: podatki o stanju kmetijstva in gozdarstva na območju LAS
- Zadruga: podatki o kmetijstvu
- Regionalna razvojna agencija: podatki na področju podjetništva, okolja
- SAŠA ORA: podatki na področju podjetništva
- STO: podatki s področja turizma
- ZVKD: podatki s področja kulturne dediščine
- ZVRN: podatki s področja varovanja narave
- AZ LUV: podatki na področju izobraževanja
- ZRSZ: podatki na področju aktivnosti prebivalstva
- CSD: podatki na področju sociale
- Drugi viri: izvedene študije na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni, druga poročila javnih institucij, izvedeni popisi, monitoringi stanja okolja, idr.

12.3. Terminski načrt vrednotenja

Terminski načrt vrednotenja se časovno prilagodi obveznostim poročanja organu upravljanja in Uredbi CLLD, ki z 19. In 49. členom obvezuje LAS, da se poročilo posreduje vsako leto do 31. marca za obdobje do 31. decembra preteklega leta. Poročanje bo vključevalo standardno vsakoletno poročanje o spremljanju in razširjeno poročanje z vsebinami vrednotenja v letih 2019, 2022 in 2024. Podatki in poročila bodo pridobljeni oziroma pripravljene pravočasno.

Poročila o spremljanju doseganja kazalnikov in s tem uresničevanja ciljev SLR, ter o integralnem napredku lokalnega območja se bodo vsakoletno obravnavala tudi na organih LAS.

Poročila in vsi pripadajoči dokumenti se bodo hranili v arhivu LAS.

Tabela 22: Terminski načrt poročanja:

Leto	Vrsta poročanja	Rok za oddajo poročila	Obdobje, na katero se nanaša poročilo
2017	Letno poročilo	31.3.2017	od 1.1.2015 do 31.12.2016
2018	Letno poročilo	31.3.2018	do 31.12.2017
2019	Letno poročilo + vsebine vrednotenja	31.3.2019	do 31.12.2018
2020	Letno poročilo	31.3.2020	do 31.12.2019
2021	Letno poročilo	31.3.2021	do 31.12.2020
2022	Letno poročilo + vsebine vrednotenja	31.3.2022	do 31.12.2021
2023	Letno poročilo	31.3.2023	do 31.12.2022
2024	Letno poročilo + vsebine vrednotenja v okviru naknadnega vrednotenja (za PRP)	31.3.2024	do 31.12.2023

12.4. Uporabljeni viri podatkov

Finančni viri, potrebni za izvajanje aktivnosti spremljanja in vrednotenja se bodo zagotavljali iz sredstev, predvidenih za podukrep "Podpora za tekoče stroške in animacijo", kot jih predvideva 41. člen Uredbe CLLD.

LAS ZSD in LAS ŠD sta že v preteklem programskem obdobju izvajala vrednotenje LRS. Izvajal ga je sam oziroma vodilni partner LAS, tako da imata izkušnje z vrednotenjem strategije. Vodilni partner bo tako zagotovil osebo, ki bo odgovorna za izvajanje spremljanja in vrednotenja. Aktivnosti vezane na poročanje in zbiranje podatkov se bodo izvajale s človeškimi viri, ki jih zagotavlja vodilni partner. Za aktivnosti vrednotenja se bodo po potrebi vključili tudi zunanji strokovnjaki. V procesih spremljanja in vrednotenja dobo sodelovali tudi upravičenci, ko bodo zagotovili podatke o podprtih operacijah.

12.5. Načini obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenja

LAS ZSŠD bo o rezultatih spremljanja in vrednotenja SLR obveščal na različne načine in vključil različne ciljne skupine.

LAS bo obveščal naslednje ciljne skupine:

- Člani LAS (Skupščina, Upravni odbor LAS, Nadzorni odbor LAS)
- Organi upravljanja
- Potencialni upravičenci operacij
- Javnost

LAS bo javnost obveščal na sledeče načine:

- Na sejah organov LAS (Skupščina, Upravni odbor LAS, Nadzorni odbor LAS)
- Preko spletne strani LAS
- Preko objav v medijih
- Ob strokovnih dogodkih in srečanjih
- Ob javnih predstavitev
- Elektronsko posredovanje organom upravljanja

12.6. Mehanizmi za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja

Spremljanje in vrednotenje SLR nam bo pomagalo izboljšati izvajanje obstoječe SLR, hkrati pa nam bo predstavljalo tudi izhodišče za naslednje programsko obdobje. Obenem bo uporaba rezultatov vrednotenja lahko podlaga za spremembe SLR, ki bi izhajale iz spremenjenih okoliščin na območju LAS. Lahko pa bi predstavljale le kontrolo uravnoteženega izvajanja ukrepov SLR in pripomorejo k

odločitvi katerim ukrepom je potrebno nameniti več pozornosti, da bo omogočilo napredek celostne SLR.

Vodilni partner LAS bo zagotavljal informacije oziroma podatke za Upravni odbor LAS, ki bo zagotovil mehanizem za uporabo rezultatov, ter obravnaval potrebno ukrepanje. Glede izvajanja možnih ukrepov bo Upravni odbor LAS poročal ostalim organom LAS.

13. Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje

Partnerstvo se je o načinu izbora vodilnega partnerja seznanilo na srečanjih za pripravo strategije. Tako kot oblikovanje območja LAS, je bil tudi način izbora vodilnega partnerja prepuščen članom LAS. Seznanjeni so bili z možnostjo, da vodilnega partnerja izberejo izmed članov LAS ali ga zberejo na podlagi javnega razpisa. Seznanjeni so bili tudi o kadrovskih, finančnih in upravnih sposobnostih, ki jih mora izkazati vodilni partner. Glede na koriščenje sredstev iz dveh krovnih skladov mora imeti zaposleni dve osebi za polni delovni čas in zagotavljati operativno delovanje. Ne sme biti v likvidnostih težavah razpolagati mora tudi z ustreznimi znanji, da mu ni potrebno najemati zunanjih izvajalcev. Vodilni partner ne sme opravljati nalog za LAS, s katerimi bi povzročil navskrižje interesov. Sodelovati mora z državnimi organi revizijskimi in nadzornimi organi skladu s predpisi. Vodilni partner, oziroma njegov predstavnik v organih LAS, nima pravice glasovanja v zadevah, ki vplivajo na položaj vodilnega partnerja v LAS ali glede pravic in obveznosti vodilnega partnerja v razmerju do LAS.

Partnerstvo se ni odločilo za javni poziv ampak je izbor vodilnega partnerja izvedlo izmed članov LAS.

O izboru vodilnega partnerja je v točki 9.8. pogodbe o ustanovitvi navedeno, da ga izbere upravni odbor po odprtem postopku in izbor poda v potrditev skupščini LAS. LAS v razmerjih do vodilnega partnerja zastopa Predsednik.

Upravni odbor se je na svoji prvi seji sestal 18. 12. 2015 in je v točki 2. dnevnega reda, obravnaval izbor in potrditev vodilnega partnerja.

Predsednik LAS je vse navzoče pozval, da se opredelijo do predloga, da za vodilnega partnerja LAS izberejo Zavod Savinja. Nihče od navzočih ni imel drugačnega predloga. Upravni odbor je sprejel sklep:

SKLEP 1: Zavod Savinja je bil z 9 glasovi ZA izbran za vodilnega partnerja LAS ZSD in ŠD v programskem obdobju 2014-2020.

Pogodba z vodilnim partnerjem je bila potrjena na upravnem odboru LAS dne 27.1. 2016 in podpisana s strani predsednika LAS in vodilnega partnerja 28.1.2016.

Skupščina je predlog o izboru vodilnega partnerja upravnega odbora potrdila na 2. seji dne 27. 1. 2016 z naslednjim sklepom:

SKLEP 2: Zavod Savinja je bil z 42 glasovi ZA izbran za vodilnega partnerja LAS ZSSD v programskem obdobju 2014-2020.

Tabela 23: Osnovni podatki o vodilnem partnerju

Ime zavoda	Savinja, zavod za razvoj podeželja in turizma
Skrajšano ime zavoda	Zavod Savinja
Naslov	Foršt 51, 3333 Ljubno ob Savinji
Šifra dejavnosti	75.130 Urejanje gospodarskih področij za učinkovitejše poslovanje
Matična številka	1903292000
Davčna številka	SI 98771663
Transakcijski račun	SI56 0242 6025 4136 169 odprt pri NLB d.d.
Transakcijski račun LAS	SI56 1910 0001 1333 534, Deželna banka Slovenije d.d.
Odgovorna oseba	Terezija Mavrič, direktorica
Število zaposlenih	dve za nedoločen čas
Telefon, fax	03 838 10 78, fax 03 838 10 79
e-naslov	savinja.cvetka@siol.net , savinja.ivica@siol.com
Spletna stran	www.savinja.si

13.1. Kadrovske kapacitete

Odgovornost za izvajanje nalog vodilnega partnerja bodo prevzeli zaposleni na Zavodu Savinja. Odgovorna oseba vodilnega partnerja oziroma direktor zavoda, ki bo za naloge vodilnega partnerja namenil 90% delovnega časa in predstavlja 0,90 PDM in strokovna sodelavka, katere naloge so v celoti namenjene delu in nalogam vodilnega partnerja in predstavlja 1,00 PDM.

Za strokovno podporo s strani financ in računovodstva bo pogodbeno sodeloval z računovodskim servisom INPUT d.o.o., kar bo predstavljalo 0,10 PDM.

Vodilni partner razpolaga s primernimi prostori in opremo za izvajanje administrativnih del in komunikacijo s člani LAS in nosilci ter partnerji operacij in z državnimi organi revizijskimi in nadzornimi organi ter mediji.

V upravljanju ima večnamenski prostor, ki je primeren za delo organov LAS (upravnega odbora in nadzornega odbora) za seje skupščine pa bo najel ustrezno velik prostor na območju LAS.

Za arhiv in shranjevanje dokumentacije ima ločen prostor, kamor ne morejo nepooblaščen osebe.

Razpolaga z naslednjo računalniško/pisarniško opremo:

- dva stacionarna računalnika
- en prenosnik
- LCD projektor s platnom
- dva tiskalnika
- kopirni stroj
- telefonsko in internetno omrežje

Za opravljanje nalog vodilnega partnerja je odprl nov transakcijski račun, varen elektronski naslov, verificirano elektronsko potrdilo, od LAS ZSD bo prevzel samostojno spletno stran, ki bo uradna spletna stran LAS ZSŠD.

13.2. Finančni viri

Vodilni partner ni v likvidnostih težavah in ima predvidene kontinuirane prihodke za izvajanje nalog po pogodbi z LAS. Občine ustanoviteljice so se zavezale sofinancirati tekoče stroške in stroške animacije za obdobje izvajanja ukrepa CLLD. V začetnem obdobju bo ta delež višji, s financiranjem iz podukrepa vodilnega sklada pa se ta delež sorazmerno zniža. Druge finančne vire bo vodilni partner pridobil s strani podukrepa "Podpora za tekoče stroške in stroške animacije" na podlagi opravljenega dela in izstavljenih zahtevkov do vodilnega sklada, ki je EKSRP. Del sredstev s svojimi dejavnostmi pridobiva na trgu.

13.3. Izkušnje in znanja

Zavod Savinja je bil v obdobju 2007-2013 upravljavec dveh lokalnih akcijskih skupin, ki zajemata območje LAS ZSŠD v tem programskem obdobju. To sta bila LAS – Društvo za razvoj podeželja Šaleške doline in LAS – Društvo za razvoj podeželja Zgornje Savinjske doline. Obe lokalni akcijski skupini sta bili med prvih pet prejemnikov dodatnih sredstev v preteklem obdobju. S tem si je pridobil bogate izkušnje na področju izvajanja ukrepa LEADER, ki mu bodo z izvajanjem »Razvoja, ki ga vodi skupnost« s kratico CLLD v veliko pomoč. Zaposleni pri vodilnem partnerju poznajo lokalno okolje in njegove prednosti in pomanjkljivosti. Imajo veliko izkušenj s pripravo javnih pozivov za zbiranje operacij, pripravo meril, kazalnikov, pripravo projektov oziroma operacij, projektnim vodenjem, pripravo poročil in zahtevkov in vrednotenjem projektov in programov. Naloge vodilnega partnerja pozna in se je pripravljen z njimi tudi soočiti.

Tabela 24: Naloge vodilnega partnerja

Naloge vodilnega partnerja	Odgovornost za izvajanje
organizira delovanje LAS	direktor
skrbi za dokumentacijo LAS	strokovna sodelavka
nudi organom LAS prostorsko, logistično, administrativno in tehnično podporo, ki jo ti potrebujejo za svoje delovanje	direktor
informira člane LAS o svojem delu	direktor
sodeluje pri pripravi Strategije lokalnega razvoja in jo promovira	direktor in strokovna sodelavka
izvaja informiranje, animacijo in motivacijo prebivalcev ter drugih subjektov in jih spodbuja k sodelovanju na javnih pozivih LAS	direktor in strokovna sodelavka
skrbi za krepitev lokalnih akterjev za razvoj in izvajanje operacij, vključno z izvajanjem strokovnega svetovanja in nudenja druge podpore pri pripravi, upravljanju in vodenju projektov	direktor in strokovna sodelavka
skrbi za tehnično tekoče izvajanje postopkov izbora operacij	direktor
predloži izbrane operacije v potrditev ustreznemu skladu	direktor
informira izvajalce operacij o njihovih pravicah in obveznostih	direktor in strokovna sodelavka
predloži izbrane operacije v potrditev ustreznemu skladu	direktor
upoštevajoč splošne akte LAS pripravi javni poziv LAS in ga objavi na spletni strani LAS	direktor in strokovna sodelavka
zagotavlja vse potrebne informacije, potrebne za omogočanje spremljanja in vrednotenja Strategije lokalnega razvoja	strokovna sodelavka
posreduje vloge in zahteve za izplačila, pri čemer pred tem preveri, da so upoštevana vsa pravila glede označevanja	strokovna sodelavka
opravlja nadzor nad izvedbo operacij in financiranjem	direktor in strokovna sodelavka
nadzoruje izvajanje Strategije lokalnega razvoja	direktor in strokovna sodelavka
pripravi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS in ju da v sprejem Upravnemu odboru	direktor in strokovna sodelavka
zagotavlja ločen transakcijski račun za LAS in ga upravlja	direktor
deluje po načelu "dobrega gospodarja"	direktor in strokovna sodelavka
zagotavlja sprejem pošte za LAS in zagotavlja varen elektronski predal za prejem elektronske pošte za LAS in kvalificirano elektronsko potrdilo za oddajo vlog in zahtevkov	direktor in strokovna sodelavka
zagotavlja in upravlja spletno stran LAS, na kateri se objavljajo javni pozivi LAS	strokovna sodelavka
zagotavlja ločen računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa za LAS	računovodski servis
zagotavlja preglednost svojega delovanja za LAS ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev,	direktor
Zagotavlja obveščanje javnosti o delovanja LAS in opravlja dejavnosti stikov z javnostmi	Predsednik LAS, direktor
opravlja druge naloge, določene v tej pogodbi, drugih splošnih aktih LAS ali v predpisih in naloge, ki se še dodatno določijo v pogodbi med LAS in vodilnim partnerjem.	direktor in strokovna sodelavka

14. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

Lokalno partnerstvo LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline je bilo ustanovljeno s podpisom Pogodbe o ustanovitvi lokalno zasebnega partnerstva Zgornje Savinjske in Šaleške doline (v nadaljevanju Pogodba), ki je začela veljati dne 3.12.2015. V Pogodbi so opredeljeni organi LAS, torej Skupščina LAS, Upravni odbor LAS, Predsednik LAS, Podpredsednik LAS, Nadzorni odbor, Ocenjevalna komisija.

14.1. Skupščina LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline (v nadaljevanju Skupščina)

Skupščina je najvišji organ LAS in jo sestavljajo vsi člani LAS. V lokalno partnerstvo je do dneva podpisa Pogodbe pristopilo 65 članov oziroma ustanovnih članov, ki so predstavniki javnega (17 članov), ekonomskega (18 članov) in zasebnega (30 članov) sektorja. Med člani so tudi strokovne organizacije, ki delujejo na širšem območju, in sicer: Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Zavod Celje, Andragoški zavod Ljudska univerza Velenje, Razvojna agencija Savinjske regije d.o.o.. Javni poziv za včlanitev v LAS je odprt za nedoločen čas in omogoča novim članom, da se priključijo v LAS. Skupščino skliče Upravni odbor glede na potrebe LAS, najmanj pa enkrat letno. Upravni odbor skliče Skupščino na pisno zahtevo ene tretjine članov, vodilnega partnerja ali Nadzornega odbora. Zahteva za sklic mora vsebovati vzroke za sklic in predlog sklepov. Če Upravni odbor na podlagi zahteve ne skliče Skupščine na način, da ta zaseda v 30 dneh od prejema zahteve, lahko Skupščino skličejo člani, vodilni partner ali Nadzorni odbor, ki so sklic zahtevali. Tako sklicana Skupščina lahko odloča samo o zadevah, za katere je bila sklicana. Vabilo na Skupščino se pošlje članom LAS najmanj deset dni pred sejo na elektronski naslov, kot so ga ti sporočili LAS. Skupaj z vabilom se pošlje tudi dnevni red in gradiva, potrebna za odločanje. Izjemoma se gradivo lahko predstavi šele na Skupščini, če ga iz objektivnih razlogov ni mogoče pripraviti prej. Če Skupščina ne more odločati, ker ni prisotnih vsaj polovica članov, se seja odloži za 30 minut, po poteku katerih Skupščina lahko odloča ne glede na število prisotnih članov. Skupščino vodi Predsednik, ki lahko za potrebe vodenja seje določi dodatne osebe (npr. za štetje glasov, za pripravo zapisnika, itd.).

Skupščina ima naslednje naloge in pristojnosti:

- na predlog Upravnega odbora potrdi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS,
- na predlog Upravnega odbora potrdi letni načrt aktivnosti,
- sprejema splošne akte LAS, če za to ni pristojen drug organ,
- sodeluje pri pripravi Strategije lokalnega razvoja in jo potrdi na predlog Upravnega odbora,
- na predlog Upravnega odbora potrdi spremembe Strategije lokalnega razvoja,
- izmed članov LAS izvoli Predsednika, nato Podpredsednika ter člane Upravnega odbora in Nadzornega odbora,
- razreši Predsednika, Podpredsednika, člane Upravnega odbora in Nadzornega odbora, če ti delujejo v nasprotju s to pogodbo, splošnimi akti LAS, sklepi organov LAS ali v nasprotju z nameni in interesi LAS,
- razreši člana Upravnega odbora, če se ta v obdobju enega leta ne udeleži več kot polovice sej Upravnega odbora,
- odloča o izključitvi člana iz LAS,
- na predlog Upravnega odbora potrdi vodilnega partnerja,
- daje Upravnemu odboru in Predsedniku navodila za delo,
- odloča o višini članarine,
- dokončno odloča o pritožbah zoper sklepe drugih organov, ki jih prizadeti lahko vložijo v 15 dneh od kar je izvedel ali bi lahko izvedel za sklep organa,
- odloča o drugih zadevah, določenih s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in o najpomembnejših zadevah za LAS.

Pri glasovanju na Skupščini LAS je potrebno upoštevati določbe 32. člena Uredbe 1303/2013, in sicer, da nobena interesna skupina ne sme imeti več kot 49 % glasovalnih pravic. Omenjena določba se bo zagotavljala na sledeč način:

1. Glede na trenutno članstvo je zagotovljeno, da na ravni odločanja posamezna interesna skupina nima več kot 49 % glasovalnih pravic. Ker je poziv za članstvo odprt in je možno, da se vključi več članov iz posameznega sektorja, bomo najprej poskušali uravnovežiti članstvo tako, da bomo v partnerstvo povabili tudi partnerje iz drugih sektorjev, da bo članstvo zopet uravnoveženo.

2. Pred vsako sejo skupščine po e-pošti ali telefonu preverjamo udeležbo na seji. Na ta način že pred sejo skupščine skoraj gotovo vemo kakšna bo udeležba posameznega sektorja. Če se že tukaj izkaže, da udeležba iz določenega sektorja ne bo zadostna, poskušamo to težavo odpraviti z osebnim vabilom članom. Tako nam uspe zagotoviti potrebno udeležbo in razmerje med sektorji.

3. Če nam po zgoraj navedenih prizadevanjih ne bi uspelo zagotoviti uravnovešenega članstva oziroma udeležbe na seji skupščine, bi uporabili naslednjo rešitev. Pri evidentiranju glasov na Skupščini se bo tako preverilo tudi iz katerega sektorja je posamezen član. V kolikor bi se ugotovilo, da je predstavnikov enega sektorja več kot 49%, se bodo njihovi glasovi pomnožili z določenim ponderjem, ki ni fiksen, ampak se računa sproti, pred vsakim glasovanjem. Velikost ponderja se določi tako, da imajo člani največje interesne skupine skupaj največ 49% glasov in se bodo tako njihovi glasovi porazdelili med to kvoto. Vedno ponderiramo glasove članov največje skupine s ponderjem manjšim od 1. Pri izvedbi glasovanja se tako preštejejo njihovi glasovi in skupno število oddanih glasov se pomnoži z vnaprej določenim ponderjem, seveda se upoštevajo posebej glasovi ZA in PROTI.

14.2. Upravni odbor LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline (v nadaljevanju Upravni odbor)

Upravni odbor je organ odločanja in upravljanja ter najvišji izvršilni organ LAS, ki ga sestavlja 12 članov, in sicer štirje predstavniki javnega sektorja (med predstavniki javnega sektorja je najmanj en predstavnik občin, ki je članica LAS), štirje predstavniki gospodarskega sektorja in štirje predstavniki zasebnega sektorja, kar zadosti zahtevi, da noben sektor nima več kot 49 % glasov na ravni odločanja. Člani upravnega odbora so bili s sklepom Skupščine imenovani na Ustanovni skupščini LAS, dne 3.12.2015. Njihov mandat traja 4 leta. Izmed članov Upravnega odbora sta bila izvoljena tudi Predsednik, ki je po funkciji hkrati tudi Predsednik lokalnega partnerstva LAS, in Podpredsednik.

Upravni odbor skliče in vodi Predsednik glede na potrebe LAS. Predsednik skliče Upravni odbor na pisno zahtevo ene tretjine članov Upravnega odbora ali vodilnega partnerja. Če predsednik na podlagi zahteve ne skliče Upravnega odbora na način, da ta zaseda v 15 dneh od prejema zahteve, lahko Upravni odbor skličejo člani Upravnega odbora ali vodilni partner, ki so sklic zahtevali. Tako sklican Upravni odbor lahko odloča samo o zadevah, za katere je sklican. Vabilo na sejo Upravnega odbora se pošlje članom Upravnega odbora najmanj sedem dni pred sejo na elektronski naslov, ki so ga sporočili LAS. Skupaj z vabilom se pošlje tudi dnevni red in gradiva, potrebna za odločanje. Izjemoma se gradivo lahko predstavi šele na seji Upravnega odbora, če ga iz objektivnih razlogov ni bilo mogoče pripraviti prej. Vabilo na sejo Upravnega odbora se lahko pošlje tudi tri dni pred sejo, kadar mora Upravni odbor zaradi interesov LAS hitro odločiti. Tako sklicana seja Upravnega odbora lahko odloča samo o zadevah, za katere je bila sklicana. Upravni odbor lahko odloča tudi na korespondenčnih sejah. Upravni odbor lahko za izvedbo svojih nalog oblikuje delovne skupine kot načine dela. Za svoje delo je Upravni odbor odgovoren Skupščini.

Upravni odbor ima naslednje naloge in pristojnosti:

- skrbi za učinkovito delovanje LAS, njeno plačilno sposobnost in usklajenost postopkov LAS z veljavno zakonodajo, kar zajema tudi ugotavljanje in preprečevanje tveganj, ki ogrožajo delovanje LAS,
- deluje po načelu "dobrega gospodarja"
- daje Predsedniku navodila za delovanje,
- sklicuje Skupščino in skrbi za izvajanje njenih sklepov,
- se glede svojih odločitev posvetuje z zainteresiranimi člani LAS,
- sprejme predlog Strategije lokalnega razvoja ter njene spremembe in jih da v potrditev Skupščini,
- sprejme letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS, ki ju pripravi vodilni partner, in ju po prejemu soglasja Nadzornega odbora, da v potrditev Skupščini,
- sprejme letni načrt aktivnosti LAS in ga po prejemu soglasja Nadzornega odbora da v potrditev Skupščini,
- sprejme odločitve, potrebne za izvajanje Strategije lokalnega razvoja, kar zajema tudi vzpostavitev sistema njenega spremljanja in vrednotenja,
- sprejme splošni akt LAS, v katerem opredeli način izvedbe javnih pozivov LAS, pregleden, neodvisen in odprt način izbire predlogov operacij za financiranje in nepristranska merila za izbor operacij, in ga da v potrditev Skupščini,
- imenuje člane in nadomestne člane Ocenjevalne komisije, ki pregleduje in ocenjuje predloge operacij oddane na javne pozive LAS in o njih pripravijo poročilo,
- na podlagi poročila Ocenjevalne komisije za vsak projekt odloči, ali se bo financiral in o tem poroča Skupščini,
- izvaja evalvacijo rezultatov izbranih operacij za financiranje,

- predlaga operacije, ki jih lahko izvaja LAS,
- izmed članov LAS izbere vodilnega partnerja in da izbor v potrditev Skupščini,
- določi besedilo pogodbe z vodilnim partnerjem,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Skupščina.

14.3. Predsednik LAS, Podpredsednik LAS

Predsednik je zastopnik LAS in po svoji funkciji predsednik Upravnega odbora. Za predsednika LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline je bil s sklepom Skupščine, dne 3.12.2015 na Ustanovni skupščini LAS izmed članov Upravnega odbora izvoljen g. Franjo Naraločnik (župan Občine Ljubno – javni sektor).

Predsednik ima sledeče naloge in pristojnosti:

- samostojno in neomejeno predstavlja in zastopa LAS,
- podpisuje dokumente in listine v imenu LAS,
- sklicuje in vodi seje Upravnega odbora LAS,
- skrbi za izvajanje sklepov Upravnega odbora,
- vodi seje Skupščine LAS,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Upravni odbor ali Skupščina.

Predsednik svoje delo opravlja v skladu z navodili Skupščine in Upravnega odbora. Za svoje delo je Predsednik LAS odgovoren Skupščini in Upravnemu odboru.

Podpredsednik opravlja naloge Predsednika in ima vse njegove pristojnosti v primeru, če je Predsednik odsoten, nedosegljiv, nezmožen za delo, če Predsedniku predčasno preneha mandat ali če ga Predsednik pooblasti za opravljanje svojih pristojnosti ali nalog. Za svoje delo je Podpredsednik odgovoren Skupščini, Upravnemu odboru in Predsedniku.

Tudi Podpredsednica LAS, Brigita Kropušek Ranzinger, je bila izvoljena na Ustanovni skupščini LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline, dne 3.12.2015, s sklepom Skupščine izmed članov Upravnega odbora LAS.

14.4. Nadzorni odbor LAS

Nadzorni odbor je nadzorni organ LAS, ki ga sestavljajo 3 člani (en predstavnik javnega sektorja, en predstavnik gospodarskega sektorja in en predstavnik zasebnega sektorja). Člane Nadzornega odbora je za obdobje štirih let s sklepom imenovala Skupščina LAS, na Ustanovni skupščini dne, 3.12.2015. Član Nadzornega odbora ne more biti član Upravnega odbora ali Ocenjevalne komisije, oseba, ki opravlja finančno-računovodske posle za LAS, oseba, ki opravlja delo pri vodilnem partnerju ali druga oseba, če bi prišlo do navzkrižja interesov.

Nadzorni odbor skliče predsednik Nadzornega odbora glede na potrebe LAS. Predsednik Nadzornega odbora skliče Nadzorni odbor na pisno zahtevo ene tretjine članov Nadzornega odbora, Upravnega odbora ali vodilnega partnerja. Če predsednik Nadzornega odbora na podlagi zahteve ne skliče Nadzornega odbora na način, da ta zaseda v 15 dneh od prejema zahteve, lahko Nadzorni odbor skličejo člani Nadzornega odbora, Upravni odbor ali vodilni partner, ki so sklic zahtevali. Tako sklican Nadzorni odbor lahko odloča samo o zadevah, za katere je sklican. Vabilo na sejo Nadzornega odbora se pošlje članom Nadzornega odbora najmanj sedem dni pred sejo na elektronski naslov, kot so ga ti sporočili LAS. Skupaj z vabilom se pošlje tudi dnevni red in gradiva, potrebna za odločanje. Izjemoma, se gradivo lahko predstavi na seji Nadzornega odbora, kadar ga iz objektivnih razlogov ni mogoče pripraviti prej. Nadzorni odbor vodi predsednik. Člani Nadzornega odbora lahko sodelujejo na sejah Skupščine in Upravnega odbora brez pravice glasovanja. Nadzorni odbor ima pravico do vpogleda v vse listine in dokumentacijo LAS. Za svoje delo je Nadzorni odbor odgovoren Skupščini.

Nadzorni odbor ima sledeče naloge in pristojnosti:

- nadzira finančno in materialno poslovanje LAS,
- nadzira delo Predsednika, Podpredsednika in Upravnega odbora,
- nadzira delo vodilnega partnerja,
- nadzira gospodarnost poslovanja LAS,
- na zahtevo Predsednika ali Upravnega odbora poda oceno o pravilnosti ali gospodarnosti posameznega posla LAS ali delovanja vodilnega partnerja,
- najmanj enkrat letno o svojem delu poroča Skupščini,

- pred sprejemom letnega poročila o delu in finančnega poročila LAS, poda Skupščini svoje mnenje o obeh poročilih,
- daje Upravnemu odboru soglasje k letnemu načrtu aktivnosti LAS,
- izmed svojih članov izvoli predsednika Nadzornega odbora,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi.

14.5. Ocenjevalna komisija

Ocenjevalna komisija pregleduje popolnost in ustreznost prijav na javne pozive LAS, jih ocenjuje ter preverja zmogljivosti predlagateljev operacij za njihovo izvedbo in o tem za Upravni odbor pripravi poročilo. Ocenjevalna komisija ima pet članov in dva nadomestna člana, ki jih imenuje Upravni odbor izmed neodvisnih strokovnjakov s področja razvoja podeželja, regionalnega razvoja, strateškega in projektne načrtovanja in podobno. Član Ocenjevalne komisije ne more biti član Upravnega odbora ali Nadzornega odbora. Upravni odbor lahko razreši člana Ocenjevalne komisije, če ta krši to pogodbo, druge splošne akte LAS, predpise ali sklepe organov LAS, če deluje nestrokovno, če ne deluje neodvisno ali če deluje v nasprotju z nameni in interesi LAS. Član ocenjevalne komisije se izloči iz pregledovanja in ocenjevanja prijav na javni pozive in ga nadomesti nadomestni član, kadar je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem na javni razpis ali njegovim partnerjem v projektu, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov. Seje Ocenjevalne komisije sklicuje vodilni partner, vodi pa jih predsednik Ocenjevalne komisije, ki ga člani ocenjevalne komisije izvolijo izmed sebe. Za svoje delo je Ocenjevalna komisija odgovorna Upravnemu odboru.

15. Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij

LAS ZŠSD je v skladu s 34. členom Uredbe 1303/2013/EU oblikoval nediskriminatoren in pregleden izbirni postopek ter predpisal nepristranska merila za izbiro operacij (projektov), ki zagotavljajo, da pri odločitvah o izbiri najmanj 50 odstotkov glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi, z razlogom da se prepreči navzkrižje interesov.

Pri izbiri operacij bodo upoštevana izhodišča, ki so opredeljena v 29. členu Uredbe CLLD:

- Vse operacije morajo biti izbrane na podlagi javnega poziva, ki ga pripravi LAS, razen v primeru, ko je upravičenec LAS, mora biti izbrana operacija v skladu s četrtim odstavkom 34. člena Uredbe 1303/2013/EU.
- Vsaka operacija mora biti skladna s cilji zadevnega sklada iz katerega bo sofinancirana in mora prispevati k uresničevanju ciljev, določenih v SLR.
- Operacija se ne sme začeti izvajati pred obdobjem upravičenosti. Upoštevati je potrebno tudi posebne pogoje posameznega sklada. Pri sofinanciranju iz naslova EKSRP ali ESPR se obdobje upravičenosti prične, ko ARSKTRP izda pozitivno odločbo. V primeru sofinanciranja iz naslova ESRR pa po oddaji vloge v potrditev na Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljnjem besedilu: MGRT).
- Upravičeni stroški posamezne operacije še niso bili financirani z drugimi javnimi sredstvi.
- Upravičenci do podpore iz sklada EKSRP so LAS, fizične in pravne osebe.
- Upravičenci do podpore iz sklada ESRR so LAS, pravne osebe javnega in zasebnega prava, nevladne organizacije, institucije regionalnega razvoja.
- Operacija se mora izvesti na območju LAS.

Če je operacija financirana s sredstvi EKSRP, 55. člen Uredbe CLLD določa, da se ne sme izvajati v naseljih, ki imajo več kot 10.000 prebivalcev. Seznam teh naselij je objavljen v Prilogi 2 Uredbe CLLD. 67. člen Uredbe CLLD določa, da do sredstev iz sklada ESRR niso upravičena mestna naselja mestnih občin, ki so določena v Prilogi 1 Uredbe CLLD.

- Kadar je upravičenec do podpore LAS in operacija vključuje naložbo, mora LAS v vlogi določiti pravno osebo javnega prava, ki postane lastnik naložbe.
- Iz opisa operacije v vlogi mora biti razvidna zaprta finančna konstrukcija za celotno operacijo. To pomeni, da mora biti prikazana razdelitev posameznih stroškov po posameznih partnerjih in vrstah stroškov.
- Podpore se ne dodeli podjetjem v težavah, kot jih določa 2. člen Uredbe Komisije (EU) št. 702/2014 z dne 25. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči v kmetijskem in gozdarskem sektorju ter na podeželju za združljive z notranjim trgovom z uporabo členov 107. in 108. Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL L št. 193 z dne 1. 7. 2014, str. 1).
- Ob oddaji vloge morajo biti za operacijo izdana vsa potrebna dovoljenja, kot jih za izvedbo operacije določa področna zakonodaja. To je odvisno od tega za kakšen tip operacije gre (npr. pri gradnji je potrebno upoštevati zakon, ki ureja graditev objektov, pri posegih v kulturno dediščino je potrebno upoštevati zakonodajo s področja varovanja kulturne dediščine).
- Upravičenec mora izvesti operacijo najpozneje v treh letih od pravnomočnosti odločbe o potrditvi operacije s strani ARSKTRP oziroma od podpisa pogodbe z MGRT.
- Operacija mora biti izvedena v skladu s prijavljeno in odobreno vsebino ter področno zakonodajo.

Operacija predstavlja niz aktivnosti, ki so z uporabo razpoložljivih finančnih sredstev v določenem časovnem obdobju usmerjene v doseg jasno opredeljenih ciljev. Pri vsaki pripravi operacij mora biti:

- Jasno opredeljeno komu je namenjena in kdo so njeni končni uporabniki.
- Opisan sistem upravljanja in način financiranja.
- Vzpostavljen sistem spremljanja in vrednotenja.
- Narejena ekonomska in finančna analiza, ki kaže na to, da koristi projekta presegajo njegove stroške.

LAS je odgovoren za izbiro operacij, ki jih predlagajo člani LAS ali drugi akterji z območja LAS. Vse operacije, ki se bodo izvajale na območju LAS, morajo biti skladne s cilji SLR. V SLR je v nadaljevanju opisan postopek izbire in opredeljena so merila za izbor operacij. Ne osnovi tega bo zagotovljena preglednost prijavnega in izbirnega postopka. Pri samih postopkih in določanju rokov bo LAS smiselno upošteval zakon, ki ureja splošni upravni postopek.

Znotraj upravljaljske strukture je vzpostavljena ocenjevalna komisija, ki je odgovorna za oceno in izbor operacij. Sestavljena je iz neodvisnih strokovnjakov, ki imajo potrebna znanja iz različnih področij (razvoj podeželja, regionalni razvoj, strateško in projektno načrtovanje ipd.) in so predstavniki gospodarskih družb, javnih zavodov in posamezniki.

Pri pripravi postopka izbora in potrjevanja operacij ter meril za izbor so v SLR v nadaljevanju opredeljena:

- pravila za delovanje ocenjevalne komisije,
- postopek izvedbe javnega poziva,
- postopek ocenjevanja,
- merila za izbor operacij,
- postopek obravnave vlog,
- na kakšen način se zagotavlja preglednost prijavnega in izbirnega postopka in
- na kakšen način se bo preprečil konflikt interesov.

Postopek za izbor operacij za LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline je opredeljen v *Pravilniku o postopku izvedbe javnih pozivov in o izboru operacij za izvajanje strategije lokalnega razvoja LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline* (v nadaljevanju Pravilnik), ki ga je obravnaval in potrdil Upravni odbor LAS. Pravilnik upošteva določila Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014-2020 (v nadaljevanju Uredba CLLD), in sicer opredeljuje nediskriminatoren in pregleden izbirni postopek, nepristranska merila za izbor operacij, ter preprečuje konflikt interesov.

Postopek izbora operacij poteka v štirih fazah:

1. Priprava in objava javnega poziva, ter zbiranje vlog prispelih na javni poziv;
2. Preveritev pogojev za upravičenost operacij;
3. Ocenjevanje in razvrščanje predlogov operacij s strani neodvisne Ocenjevalne komisije, izbor operacij s strani Upravnega odbora LAS;
4. Dokončen izbor oziroma potrditev operacij za sofinanciranje s strani pristojnega organa.

15.1. Postopek izvedbe javnega poziva

15.1.1. Priprava javnega poziva za predložitev predlogov operacij

Podlaga za objavo Javnega poziva za izbor operacij iz naslova podukrepa "Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost" (v nadaljevanju Javni poziv) je s strani Koordinacijskega odbora CLLD z odločbo potrjena Strategija lokalnega razvoja Zgornje Savinjske in Šaleške doline za obdobje 2014-2020. Osnutek besedila Javnega poziva je sestavni del potrjene SLR.

Čistopis Javnega poziva obravnava in potrdi upravni odbor LAS, ter določi način in rok objave. Javni poziv bo objavljen na spletni strani LAS ZSŠD (www.savinja.si), na spletnih straneh vseh občin na območju LAS, ter na druge načine, določene s strani upravnega odbora LAS. Javni poziv je odprt najmanj trideset (30) dni. V celotnem obdobju objave Javnega poziva je na spletni strani LAS ZSŠD dostopna razpisna dokumentacija za potencialne prijavitelje. Prav tako je v času objave Javnega poziva na voljo vodilni partner, ki vsakodnevno nudi informacije o javnem pozivu in odgovarja na vprašanja potencialnih prijaviteljev.

Prijavitelji operacij vloge pošljejo s priporočeno pošto na naslov LAS ZSŠD, ki je obenem tudi naslov vodilnega partnerja. Vloge lahko oddajo tudi osebno v pisarno vodilnega partnerja. Šteje se, da je vloga prispela pravočasno, če je bila priporočeno oddana na pošto zadnji dan roka ali, če je bila oddana osebno v pisarno vodilnega partnerja zadnji dan roka do 12.00 ure.

15.1.2. Vsebina javnega poziva

Javni poziv, s katerim se zbirajo predlogi operacij, mora vsebovati:

- naziv in sedež LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline, številko in datum javnega poziva,
- povabilo k oddaji vloge in osnovni podatki o javnem pozivu,
- predmet javnega poziva (cilji, opredeljeni v SLR in predmet podpore (podprti ukrepi)),
- razpoložljiva sredstva, opredeljena za posamezni sklad oziroma posamezno področje ukrepanja,
- vlagatelji in pogoji za kandidaturo na javnem pozivu,
- upravičeni in neupravičeni stroški,
- območje izvajanja operacij, obdobje izvajanja operacij oziroma časovna upravičenost stroškov,
- finančne določbe,
- razpisna dokumentacija javnega poziva in navodila za izdelavo vloge,
- rok za predložitev vlog in način prijave,
- obravnava in postopek odobritve operacij,
- omejitve podpore,
- merila za ocenjevanje vlog.

15.1.3. Postopek izbora operacij, v katerih je upravičenec LAS

29. člen Uredbe CLLD določa, da mora biti v primeru, ko je upravičenec LAS, operacija skladna s četrtem odstavkom 34. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki določa, da LAS, kot upravičenec izvaja operacije v skladu s strategijo lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost.

Izbirni postopek operacij, v katerih je upravičenec LAS, je podrobneje opredeljen v Pravilniku. Predlog takšne operacije pripravi vodilni partner, ki pri tem upošteva izpolnjevanje vseh meril, ki so navedena v nadaljevanju. Vodilni partner nato predlog posreduje Upravnemu odboru, ki odloči ali se bo operacija izbrala za sofinanciranje ali ne, ter o tem poroča Skupščini LAS. Če Upravni odbor predlog operacije izbere za sofinanciranje, se le-ta pošlje v potrditev pristojnemu organu.

15.2. Postopek izbire in potrjevanja operacij

Upravni odbor LAS s sklepom imenuje osem (8) člansko ocenjevalno komisijo, od katerih mora najmanj pet (5) članov sodelovati pri ocenjevanju posamezne operacije, vključi pa lahko tudi zunanje sodelavce, ki niso iz območja LAS ZSŠD. Ocenjevalna komisija je sestavljena iz neodvisnih strokovnjakov, ki imajo potrebna znanja iz različnih relevantnih področij. Ocenjevalna komisija je organ LAS in izvaja postopke ocenjevanja skladno s Pravilnikom in *Poslovnikom o delu ocenjevalne komisije*. Delo ocenjevalcev je zaupno. Upravni odbor LAS lahko razreši člana ocenjevalne komisije, če ta deluje v nasprotju s splošnimi akti LAS, sklepi organov LAS, če svojega dela ne opravlja strokovno, korektno in neodvisno ali če ugotovi, da je prišlo do konflikta interesov.

Člani ocenjevalne komisije na prvi seji izvolijo predsednika komisije in določijo zapisnikarja. Naloge ocenjevalne komisije so:

- preveriti administrativno ustreznost prispelih vlog,
- preveriti pogoje za upravičenost operacije,
- podati poročilo o upravičenosti operacij vodilnemu partnerju,
- pregledati dopolnitve vlog,
- oceniti popolne vloge na podlagi vnaprej določenih meril,
- po potrebi od prijaviteljev zahtevati dodatna pojasnila,
- pripraviti poročilo o rezultatih ocenjevanja,
- pripraviti predlog za izbor operacij, glede na doseženo število točk pri ocenjevanju, ter ga predložiti Upravnemu odboru LAS.

Člani ocenjevalne komisije se s pisno izjavo o nepristranskosti in zaupnosti zavežejo, da bodo z vlogami ravnali kot z dokumenti zaupne narave in, da ne bodo reproducirali ali drugače razširjali

dokumentov, njihove vsebine in podatkov pridobljenih v ocenjevalnem postopku in, da z njimi ne bodo seznanjali nepoblaščenih oseb. Po opravljenem ocenjevanju bodo vso originalno dokumentacijo vrnili v last LAS ZŠŠD, pomožno dokumentacijo bodo uničili, elektronske datoteke pa izbrisali. Člani komisije s pisno izjavo o nepristranskosti in zaupnosti izjavijo, da ne sodelujejo v predlagani operaciji, ki jo ocenjujejo, da niso v ožjem sorodstvenem razmerju (zakonski oziroma zunajzakonski partner, otroci, posvojenci, starši, posvojitelj) s člani projektne skupine, da niso član programske skupine, iz katere je vodja predlagane operacije, ter da niso zaposleni pri prijavitelju ali člani društva prijavitelja. S to izjavo se zavezujejo, da bodo v primeru mnenja, da obstaja konflikt interesov, o tem pisno obvestili Predsednika LAS ZŠŠD, ter se umaknili iz postopka ocenjevanja.

Odpiranje in ocenjevanje vlog, ki prispejo na naslov določen v javnem pozivu, ni javno in poteka na sedežu LAS. Vsaka prispela vloga je označena z zaporedno številko glede na datum in čas prispetja.

Pregled vlog poteka večstopenjsko:

1. Pregled formalne popolnosti vlog in ustreznosti predlaganih operacij

Odpiranje in formalni pregled vlog, ki prispejo na sedež LAS se izvede najkasneje v roku osmih (8) delovnih dni od zaključka javnega poziva. Vloge se odpirajo po vrstnem redu prispetja, odpiranje vlog pa ni javno. Ocenjevalna komisija odpira samo v roku oddane in pravilno označene ovojnice. Nepravočasno prispel ali nepravilno označene ovojnice evidentira, ter jih s spremnim dopisom neodprte vrne prijavitelju. Dokazila, da so bile prijave nepravočasno oziroma nepravilno označene, so sestavni del uradne dokumentacije.

Ocenjevalna komisija najprej preveri pogoje za upravičenost prijavljenih operacij do sredstev. V primeru nepopolnih vlog, Ocenjevalna komisija, najkasneje v osmih (8) dneh po odpiranju, pisno pozove vlagatelje, da jih dopolnijo. Rok za dopolnitev je osem (8) dni od datuma prejema poziva za dopolnitev. V primeru višje sile se ta rok lahko podaljša. Pozivi za dopolnitev se pošiljajo po elektronski pošti na elektronski naslov, ki je naveden v vlogi (prijavitelj v vlogi soglaša s prejemom poziva za dopolnitev vloge na elektronski naslov). Prijavitelji dopolnitve pošljejo po redni pošti, priporočeno na naslov LAS ZŠŠD. Vsebinske dopolnitve vlog niso dovoljene. Vloga se formalno dopolnjuje samo enkrat. Po prejemu dopolnitev se dopolnjena vloga ponovno pregleda ali ustreza pogojem za upravičenost operacije. Nepopolne vloge, ki jih prijavitelj ne dopolni v določenem roku ali ne predloži vseh zahtevanih dopolnitev, se zavržejo s sklepom, ki ga izda Predsednik LAS ZŠŠD. Odločitev je dokončna.

2. Ocenjevanje kakovosti operacij po vnaprej določenih merilih in postopku

V postopek ocenjevanja kakovosti operacije se posredujejo samo vloge, ki ustrezajo pogojem za upravičenost in sicer po vrstnem redu prispetja. Popolne vloge obravnava in oceni Ocenjevalna komisija.

Vlagatelje, katerih vloge so vsebinsko nerazumljive oziroma nejasne ali so si podatki iz vloge in prilog nasprotujoči ali izpolnjevanje pogojev javnega razpisa ni jasno, se pisno pozove k razjasnitvi in/ali uskladitvi vloge. Rok za razjasnitev vloge je osem dni od dneva poziva k razjasnitvi. V primeru višje sile se ta rok lahko podaljša. Poziv za razjasnitev vloge se pošlje po elektronski pošti na elektronski naslov, ki je naveden v vlogi (prijavitelj v vlogi soglaša s prejemom poziva za razjasnitev vloge na elektronski naslov). Vlagatelji razjasnitve pošljejo priporočeno na naslov LAS ZŠŠD. V primeru, da vlagatelj vsebinske nepopolnosti, nejasnosti ali neuskladenosti ne odpravi v roku, Ocenjevalna komisija presoja vlogo glede na navedbe v vlogi brez pojasnil oziroma uskladitev.

Ocenjevanje operacij

Ocenjevalci ločeno in za vsako vlogo izpolnijo ocenjevalni list, na katerem ocenijo operacijo v skladu z merili za izbor operacij opredeljenimi v Pravilniku. Člani komisije nato izločijo najvišjo in najnižjo skupno oceno, iz preostalih treh ocen pa izračunajo povprečno oceno, ki predstavlja končno oceno. Merila za ugotavljanje kakovosti projekta so točkovana. Maksimalno število točk, ki jih lahko prejme posamezna operacija znaša 100. Minimalni prag, ki ga mora posamezna operacija doseči za sofinanciranje znaša 60 točk in se določi v razpisni dokumentaciji.

Kadar več operacij pri ocenjevanju na podlagi specifičnih meril doseže enako število točk, se upošteva večje doseženo število točk pri naslednjih merilih po vrstnem redu:

1. Pomembnost operacije
2. Finančna in operativna sposobnost prijavitelja
3. Trajnostna naravnost

V kolikor ima več operacij še vedno enako število točk, se upošteva vrstni red prispelih vlog (vloga dobi zaporedno številko ob prispetju na sedež LAS).

Po opravljenem ocenjevanju mora Ocenjevalna komisija vso originalno dokumentacijo vrniti LAS ZSŠD, pomožno dokumentacijo uniči, elektronske datoteke pa izbriše. V roku petinštiridesetih (45) dni od poteka roka za prijavo na javni poziv, mora komisija napisati poročilo za Upravni odbor LAS, ki nato na podlagi le-tega oblikuje predlog operacij za sofinanciranje in jih posreduje v vednost Skupščini LAS. V postopku obravnave lahko Upravni odbor LAS zahteva vpogled v posamične vloge ali zahteva od Ocenjevalne komisije dodatna pojasnila.

Vodilni partner pisno s sklepom Upravnega odbora LAS obvesti prijavitelje operacij glede izbire oziroma ne izbire operacij. Vlagatelj ima od prejema sklepa o odločitvi izbire ali ne izbire osem (8) dni časa za pritožbo na Upravni odbor LAS. V svoji pritožbi mora natančno opredeliti in utemeljiti razloge, zaradi katerih je pritožba vložena. V kolikor želi prijavitelj po prejemu sklepa vpogled v svoj ocenjevalni list, mora podati pisno prošnjo Upravnemu odboru LAS. Možen je vpogled v skupne ocene po posameznem merilu prijavljene operacije ob prisotnosti predsednika ocenjevalne komisije, pri čemer dokumenta ni dovoljeno kopirati ali fotografirati. Vpogled v ocenjevalne liste ostalih prijaviteljev ni dovoljen. Predmet pritožbe je lahko samo vsebinske narave in se ne more nanašati na formalno popolnost vlog. O pritožbi odloča Upravni odbor LAS v petnajstih (15) dneh od vložitve pritožbe. Odločitev je dokončna. Po preteku roka za pritožbo in obravnavo pritožb (triindvajset (23) dni) LAS posreduje izbrane operacije pristojnemu organu.

Dokončen izbor oziroma potrditev operacij za sofinanciranje

Skladno z 32. in 38. členom Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014-2020, LAS ZSŠD operacije, izbrane na podlagi javnega poziva, predloži v potrditev organu, pristojnemu za končno odobritev operacije, in sicer ARSKTRP oziroma MGRT. Morebitni poziv na dopolnitev vlog s strani ARSKTRP oziroma MGRT se posreduje na naslov LAS.

ARSKTRP oziroma MGRT odločita o odobritvi oziroma zavrnitvi operacije, obvestilo o odločitvi pa se posreduje LAS. V odločbi o odobritvi operacije se določi višina sredstev, rok za vložitev zahtevka za sofinanciranje, pogoje za upravičenost ter višino sredstev, ki se izvajajo v skladu s pravili državnih pomoči. ARSKTRP odobri izvajanje operacije z izdajo odločbe, MGRT pa sklene neposredno z upravičencem pogodbo o sofinanciranju operacije.

15.3. Merila za ocenjevanje vlog

Merila za izbor operacij temeljijo na naslednjih načelih:

- prispevek k doseganju ciljev Strategije lokalnega razvoja,
- prispevek k doseganju horizontalnih ciljev,
- okoljska trajnost,
- socialna vzdržnost,
- vključenost partnerjev,
- vpliv na območje LAS.

Ocenjevalna komisija ocenjuje operacije na podlagi dveh skupin meril:

1. Pregled formalne popolnosti vlog in ustreznosti predlaganih operacij
2. Ocenjevanje kakovosti operacij po vnaprej določenih merilih

1. Pregled formalne popolnosti vlog in ustreznosti predlaganih operacij

Vloge, ki gredo v postopek obravnave, se najprej presoja z vidika formalne popolnosti. Prijave, ki ne upoštevajo točke od 1.- 4. in od 16. – 17. se umaknejo iz nadaljnega postopka ocenjevanja. Prijave, ki ne ustrezajo točkam od 5. – 16. se podajo v dopolnitev s strani prijavitelja.

Kriteriji:

1. Vloga je izpolnjena v slovenskem jeziku.
2. Vloga je predložena na obrazcu, objavljenem v javnem pozivu.
3. Operacija se bo izvajala znotraj območja LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline in istočasno ne v naseljih, kjer je izvajanje operacij izključeno.
4. Operacija se bo izvajala v času, kot ga določa javni poziv.
5. Prijavnica, izjave in priloge so izpolnjene v celoti, izpolnjene so vse rubrike.
6. Vloga je priložena v tiskanem izvodu in elektronski obliki (CD ali USB).
7. Izvedba predlagane operacije je v skladu z veljavno zakonodajo in so zanjo izdana vsa relevantna soglasja in/ali dovoljenja, kjer je to potrebno.
8. Zaprošeni znesek za sofinanciranje upravičenih stroškov operacije je v mejah, kot jih določa javni poziv.
9. Zaprošeni znesek za sofinanciranje upravičenih stroškov operacije je nižji ali enak maksimalnemu znesku sofinanciranja, določenega v javnem pozivu.
10. Prispevek v naravi predstavlja največ 10 % skupnih upravičenih stroškov operacije.
11. Strošek nakupa zemljišča predstavlja največ 10 % skupnih upravičenih stroškov operacije.
12. Vloga je podpisana in žigosana s strani partnerjev operacije.
13. Vloga je podpisana in žigosana s strani prijavitelja operacije.
14. Prijavitelj in morebitni partnerji izpolnjujejo pogoje za upravičenca za sofinanciranje.
15. Zaprošen znesek za sofinanciranje je v mejah, kot jih določa javni poziv.
16. Operacija, predlagana za sofinanciranje, se še ni pričela izvajati.
17. Upravičeni stroški predlagane operacije se ne financirajo iz drugih virov (prepoved dvojnega financiranja).

2. Ocenjevanje kakovosti operacij po vnaprej določenih merilih vlog na podlagi specifičnih meril

Pomembnost operacije	Maksimalno število točk	Doseženo število točk
Operacija pomembno prispeva k doseganju enega od ciljev tematskih področij SLR (ne prispeva=0 točk, delno prispeva=3 točke, prispeva v celoti=5 točk).	5	
Operacija pomembno prispeva k razvoju prednostnih področij območja - turizem, les, prehranska samooskrba (k nobenemu=0 točk, k enemu=10 točk, k 2 ali več=15 točk).	15	
Operacija zagotavlja pogoje za nova delovna mesta (ne zagotavlja pogojev=0 točk, delno zagotavlja pogoje (vzpostavljanja izobraževanje, ki vodi do zaposlitve, vzpostavlja tržne poti, nabavlja opremo potrebno za vzpostavitev novega delovnega mesta,...)=3 točke, zaposlitev za polovični delovni čas=8 točk, zaposlitev za polni delovni čas=10 točk).	10	
Operacija prispeva h kateremu od horizontalnih ciljev EU - okolje, inovacije, blaženje podnebnih sprememb, enake možnosti (k nobenemu=0 točk, k 1 ali 2=3 točke, 3 ali več=5 točk).	5	
Operacija prispeva k izboljšanju položaja katere od ranljivih skupin območja (k nobeni=0 točk, k 1=3 točk, k 2 ali več=5 točk).	5	
Skupno število točk	40	
Finančna in operativna sposobnost prijavitelja	Maksimalno število točk	Doseženo število točk
Ustrezna strokovna znanja za izvedbo projekta (prijavitelj ne izkazuje strokovna znanja=0 točk, prijavitelj izkazuje strokovna znanja=2 točki).	2	
Lastna sredstva za izvedbo (do 21% (ESRR) oziroma do 16% (EKSRP) lastnih sredstev=0 točk, ima več kot 21% (ESRR) oziroma več kot 16% (EKSRP) lastnih sredstev=3 točke, več kot 25% (ESRR) oziroma več kot 20% (EKSRP) lastnih sredstev=5 točk).	5	
Stroškovna primernost (stroški so prikazani in so delno realni=3 točke, stroški so primerno prikazani in so realni=6 točk).	6	
Skupno število točk	13	
Izvedljivost operacije	Maksimalno število točk	Doseženo število točk
Iz akcijskega načrta operacije je razvidna usklajenost ciljev, aktivnosti in rezultatov (usklajenosti ni=0 točk, usklajenost je delna=2 točki, celotna usklajenost=3 točke).	3	
Terminski načrt izvajanja je jasen in uresničljiv (ni jasen in uresničljiv=0 točk, je jasen in uresničljiv=2 točki).	2	
Opredeljeni so kazalniki za spremljanje in vrednotenje (opredeljenih je manj kot 2 kazalnika oz kazalniki niso merljivi ali realni=0 točk; opredeljena sta najmanj 2 kazalnika, ki sta realna in merljiva=2 točki).	2	
Skupno število točk	7	
Vzdržnost operacije	Maksimalno število točk	Doseženo število točk
Tudi po prenehanju prejemanja pomoči javnih sredstev bodo zagotovljeni finančni viri za nadaljevanje operacije (aktivnosti se po zaključku ne bodo izvajale=0 točk, aktivnosti se bodo izvajale manj kot 5 let po zaključku=3 točke, aktivnosti se bodo izvajale več kot 5 let po zaključku=6 točk).	6	
Vzpostavljene strukture bodo nadaljevale z delom tudi po zaključku operacije (strukture ne bodo nadaljevale z delom=0 točk, strukture bodo delovale manj kot 5 let=2 točki, strukture bodo delovale več kot 5 let po zaključku=4 točke).	4	
Skupno število točk	10	
Trajnostna naravnost	Maksimalno	Doseženo

	število točk	število točk
Operacija prispeva k sonaravni rabi lokalnih virov (k nobenemu=0 točk, k najmanj 2=5 točk, k več kot 3=10 točk).	10	
Operacija predstavlja okoljske, gospodarske in družbene koristi za uporabnike (ni koristi=0 točk, družbena korist=2 točki, gospodarska korist=3 točke, okoljska korist=5 (točke se seštevajo)).	10	
Skupno število točk	20	
Velikost območja in vključenost	Maksimalno število točk	Doseženo število točk
Operacija se izvaja na območju več občin (1-4 občin=2 točki, 5-7 občin=5 točk, vse občine=8 točk).	8	
Operacija povezuje različne posameznike in institucije (število različnih sektorjev (1 ali 2 sektorja= 1 točka, 3 sektorji=2 točki)).	2	
Skupno število točk	10	

16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem

16.1. Izračun finančnega okvirja

LAS Zgornje Savinjske in Šaleške doline sestavlja 10 občin: Gornji Grad, Ljubno, Luče, Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Solčava, Šmartno ob Paki, Šoštanj, Mestna občina Velenje. LAS ZSŠD bo v programskem obdobju 2014-2020 črpal sredstva iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja – EKSRP in Evropskega sklada za regionalni razvoj – ESRR.

Določitev finančnega okvirja za EKSRP:

Tabela 25: podatki za izračun sredstev za EKSRP

Občina	Število prebivalcev	Površina (km ²)	Koeficient razvitosti
Gornji Grad	2.605	90,1	0,86
Ljubno	2.621	78,9	1
Luče	1.482	109,5	0,79
Mozirje	4.120	53,5	1,09
Nazarje	2.572	43,4	1,17
Rečica ob Savinji	2.354	30,1	0,96
Solčava	518	102,8	0,56
Šmartno ob Paki	3.238	18,2	1,12
Šoštanj	8.767	95,6	1,27
MO Velenje*	32.868 – 25.207 = 7.661	83,5	1,23
Skupaj	35.938	705,6	/

*Del MO Velenje je naselje Velenje, ki ima 25.207 prebivalcev in se izloči iz izračuna.

Pri določitvi finančnega okvirja za sklad EKSRP smo uporabili naslednjo formulo:

Finančni okvir za sklad EKSRP = (št. prebivalcev LAS × 10 €) + (površina LAS × 550 €) + (število občin s koeficientom pod 0,90 × 90.000) + (število občin s koeficientom od 0,91 do 0,99 × 70.000 €) + (število občin s koeficientom od 1,00 do 1,10 × 60.000 EUR) + (število občin s koeficientom od 1,11 do 1,60 × 55.000 €) = 359.380 € + 388.080 € + 220.000 € + 70.000 € + 120.000 € + 270.000 € = **skupaj 1.427.460 €**

Določitev finančnega okvirja za ESRR:

Tabela 26: Podatki za izračun sredstev za ESRR

Fiksni del	
Središče regionalnega pomena	/
Medobčinska središča	Mozirje
Središča v somestju	/
Variabilni del	
Funkcionalna urbana območja	Šmartno ob Paki
Druga urbana območja	Šoštanj
Dodatna druga urbana območja	Nazarje, Rečica ob Savinji, Šmartno ob Dreti, Luče, Solčava, Ljubno, Gornji Grad, Topolšica

Pri določitvi finančnega okvirja za sklad ESRR smo uporabili naslednjo formulo:

Finančni okvir za sklad ESRR = fiksni del + variabilni del = 314.600 € + 524.400 € = **skupaj 839.000 €**

Fiksni del: $242.000 + (242.000 \times \text{število urbanih območij v somestjih} \times 0,20 + 242.000 \times \text{število medobčinskih središč} \times 0,30 + 242.000 \times \text{število regionalnih središč} \times 0,10) = 242.000 + (242.000 \times 0 + 242.000 \times 1 \times 0,30 + 242.000 \times 0) = 242.000 + 72.600 = \mathbf{314.600 \text{ €}}$

Variabilni del: $138.000 + (138.000 \times \text{število funkcionalnih urbanih območij} \times 0,10 + 138.000 \times \text{število drugih urbanih območij} \times 0,30) = 138.000 + (138.000 \times 1 \times 0,10 + 138.000 \times 9 \times 0,30) = 138.000 + (13.800 + 372.600) = 138.000 + 386.400 = \mathbf{524.400 \text{ €}}$

Skupaj sredstev EKSRP in ESRR = 1.427.460 € + 839.000 € = 2. 266.460 €

Določitev glavnega sklada in projekti sodelovanja

Vodilni sklad LAS ZSŠD je sklad EKSRP. Iz glavnega sklada se v celotnem programskem obdobju 2014-2020 črpajo sredstva za podukrep "Podpora za tekoče stroške in stroške animacije". LAS ZSŠD je za ta podukrep namenil dobrih 10 % sklada, ob upoštevanju dejstva, da bodo del sredstev za ta podukrep prispevale občine, partnerice LAS, kar se izraža v deležu lastne soudeležbe.

V skladu s podukrepom "Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja LAS" LAS ZSŠD predvideva sodelovanje z naslednjimi lokalnimi akcijskimi skupinami: LAS Loškega pogorja, LAS MDD, LAS Mežiške doline, LAS s CILjem in drugimi.

16.2. Razdelitev sredstev

- Razdelitev sredstev po posameznem skladu

Podukrep	Sklad	(EU + SLO) (v EUR)	(v %)
Pripravljalna podpora	EKSRP	12.596	0,55
	ESPR		
	ESRR	7.404	0,33
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	1.174.864	51,84
	ESPR		
	ESRR	831.596	36,69
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP		
	ESPR		
	ESRR		
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP	240.000,00	10,59
	ESPR		
	ESRR		
Skupaj		2.266.460,00	100 %

	EKSRP (EU + SLO) (v EUR)	ESRR (EU + SLO) (v EUR)	ESPR (EU + SLO) (v EUR)	Skupaj (v EUR)
Prispevek sklada	1.427.460	839.000	0	2.266.460
Lastna soudeležba	349.119	167.800	0	516.919
Skupaj (v EUR)	1.776.579	1.006.800	0	2.783.379

- Načrtovana dinamika črpanja sredstev za posamezne podukrepe po letih

Podukrep	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	0	362.554	330.000	247.554	234.756	0	0	0
	ESRR	0	202.541	263.800	180.000	185.255	0	0	0
	ESPR	0	0	0	0	0	0	0	0
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP	0	0	0	0	0	0	0	0
	ESRR	0	0	0	0	0	0	0	0
	ESPR	0	0	0	0	0	0	0	0
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP	15.000	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000	0	0
	ESRR	0	0	0	0	0	0	0	0
	ESPR	0	0	0	0	0	0	0	0
Skupaj		15.000	610.095	638.800	472.554	465.011	45.000	0	0

- Načrtovana razdelitev sredstev po posameznih tematskih področjih ukrepanja

Tematsko področje	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ustvarjanje delovnih mest	EKSRP	0	100.000	100.000	50.000	41.129	0	0	0
	ESRR	0	96.811	113.800	60.000	50.000	0	0	0
	ESPR	0	0	0	0	0	0	0	0
Razvoj osnovnih storitev	EKSRP	0	100.000	100.000	100.000	98.627	0	0	0
	ESPR	0	0	0	0	0	0	0	0
Varstvo okolja in ohranjanje narave	EKSRP	0	82.554	50.000	55.000	55.000	0	0	0
	ESRR	0	105.730	50.000	50.000	50.000	0	0	0
	ESPR	0	0	0	0	0	0	0	0
Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	EKSRP	0	80.000	80.000	42.554	40.000	0	0	0
	ESRR	0	0	100.000	70.000	85.255	0	0	0
	ESPR	0	0	0	0	0	0	0	0
Skupaj		0	565.095	593.800	427.554	420.011	0	0	0

- Stopnja sofinanciranja po posameznih podukrepih

Podukrep	EKSRP (v %)	ESRR (v %)	ESPR (v %)
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	85	80	0
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	85	0	0
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	100	0	0

17. Priloge

1. Seznam članov LAS;
2. Pogodba o ustanovitvi LAS;
3. Osnutek javnega poziva za izbor operacij iz naslova podukrepa »Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost«;
4. Pogodba z vodilnim partnerjem LAS;
5. Indikativna lista operacij sodelovanja LAS, ki bodo sofinancirane s sredstvi ESRR in
6. Elektronska verzija SLR.